

PUBLICATIE SAPTAMINALA EDITATA DE
GRUPUL PENTRU DIALOG SOCIAL

ANUL II • NR. 9 (59) • 8 MARTIE 1991

Războiul din Golf - se spune și ni se arată - s-a încheiat. Deocamdată previsorii și, în curind, probabil că definitiv.

Acest război s-a încheiat. A fost el însă un război - de sine stătător, un capitol aparte al istoriei contemporane - sau doar o bătălie dintr-un război care din cind în cind ieșe la iveau, scojindu-și masca, măștile, o parte din ele? În ceea ce mă privește, a pune astfel de întrebări, a pune în felul acesta problema constituie deja un inceput de răspuns. În epoca pe care o traversăm - și lucrul cred că se va accentua cu trecerea vremii, cu "ascunsirea" conflictului tehnologic -, răboiele său în același timp iminentă și imposibilă. Această contradicție planetară trăita clipă de clipă este, poate, una din "cheile" enormei tensiuni în care îl e dat să trăiască omul contemporan. Dar cine e consilient de ea? Cine gindește și simte în mod "clar și distinct" la nivel planetar? În mod obișnuit, termenii acestei contradicții în echilibru se "camuflăzo" discret în conținuturile diverse ale vietii "de zi cu zi". În fiecare clipă a zilei solare, noaptea, eclipsă sunt posibile. Le purtăm în suflet și uneori, nerezistând presiunii dinăuntru la care ne supun, noi simțem cei ce le provocăm.

Evenimentele precum cele din Estul Europei sau din Golf ne pun față în față cu noi însine, la nivel macro. Vedem atunci în ce măsură simțim propriii nostri prizonieri, propriii noștri "soldați".

Sfîrșitul, acum și așa, al acestui război de nici măcar o sută de zile ne frustrează. Pe noi, cei de deportați, implicați mental, fără voia noastră, prin subconștiul. Aș putea părea cincisă dacă spun că acest război nu a mers înapoi la canăt, că a mai rămas, totuși, cel puțin o moscă ce nu a căzut. E bine? E rău? E bine, desigur. Cel mai bine ar fi fost, în condițiile acestui sfîrșit, să nici nu fi izbucnit. Dar, dacă tot a izbucnit, măcar să se fi sfîrșit cu adevărat. Dar există oare sfîrșit altă vreme că mai simțim în istorie? Avem dreptul să dorim astfel de "elucidări", prin catastrofă?

Războiul, deci, s-a întrerupt. El va continua, însă, la alte nivele, sub altă formă. Căci ce ne poate convinge că esența istoriei nu este, totuși, războiul? Tehnologia a invins. Nebunia a fost - formal - pedepsită. Mari mase de oameni au devenit prizonieri. Focul de arme a incetat, incendiile continuă. Care dintre cele două țări, Irakul și Kuweitul, este mai afectată de distrugeri? Irakul a fost tară beligerantă, întărită de bombardamentele forțelor aliate ce și doborau zilnic proprile, împămintătoare, recorduri. Este posibil ca războiul să fi putut dura mult mai puțin, poate chiar cîteva zile, cum se anunțase. Alianții au urmărit, probabil, pe lungă înfringerea Irakului, distrugerea capacitatii agricole a acestuia. Si războiul a durat, s-a prelungit... Kuweitul, în schimb, a fost teatru al operațiunilor, "teren de joc", întărit dublu: atât pentru bombardamentele aliate, cât și pentru răzbunarea lui Hussein, care l-a minat și incendiat. Despre imensa pată de lăci devorat în apele Golfului, care, cu mai bine de o săptămână în urmă se întrepta spre Oceanul Indian, agențiile de presă nu mai transmit nimic.

PEISAJ DUPĂ BĂTĂLIE

■ CONSTANTIN NOICA : Răspuns al unui prieten îndepărtat (Scrisoare către EMIL CIORAN, 1957)
pagina 8-9

DIN SUMAR: ■ ANDREI PLEȘU : Din Jurnalul de la Tescani pagina 16

• „Da, va exista o unitate a opoziției!“ (o con vorbire cu dl. RADU CAMPANU)
pagina 10-11

• GABRIEL ANDREESCU : O Cartă a drepturilor și libertăților fundamentale
pagina 3

• Vedere liberă. Un dialog cu GRUPUL AUDIO-VIZUAL al G.D.S.
pagina 6-7

Sovieticii au reușit să opreasă războiul, să-l întrerupă. Au cîștigat bătălia acestui război fără să lupte, tocmai că să nu ajungă să lupte. Există învingători, există învinși! Continutul rezoluției 686, prin respectarea căreia închiderea focului

ar putea deveni din temporară permanentă este, prin condițiile pe care le stipulează, radicală. Ea, cel puțin, merge înapă la capăt, sau aproape. În felul acesta, mai mult provoacă decât linistește.

Așa determinat cum e - defulare întreruptă, refuzare violentă, căci e mult mai greu să te oprești din acțiune, din act, acest lucru presupune un efort ieșit din comun, care nu rămine fără urmări - , cui va fi, totuși, de folos acest război? Aproape tuturor. Despre sovietici nu mai are rost să spun ceva anume, ei dintotdeauna au preferat istoria „mascată”, pentru ei dorea în viață, „ieșirea pe teren” reprezentă în sine un insucces. Dar distrugerile din Irak și Kuweit se cer reparate. Pentru țările avansate, războiul devine o mină de aur, o afacere mai mult decât promițătoare. Căci e nevoie de investiții. Cei care au înarmat Irakul, care apoi l-au ingenunchiat îl pot, acum, repuna pe picioare. În sens strict „civil”, să sperăm. Favorizate ar putea fi și proaspăt trezile la viață țără din Est, ținând cont și de colaborările economice moi vechi. Iși vor rezolva, în felul acesta, o parte din surplurile de forță de muncă disponibilităță, rămasă fără întrebuințare „acasă”. Vestul va prospera, Estul va avea ocazia să încearcă a supraviețui, rezolvându-și prin „export” o parte din problemele sociale și, desigur, financiare. O Casă Comună a Europei se va cădi probabil, experimental, pe mulajile pirajolite ale Golfului.

După război, revoluție? Va cădea Saddam Hussein? Va fugi? Va fi judecat de instanțe internaționale, căci „dosarul” e ca și „instrumentul”? Înțeles, nebunia (care, probabil, să nu se știe) continuă să ne timbească, să ne arate cea mai „umană” dintre măștile posibile. În fundal, desigur, printre ruine, trandafirul albastru...

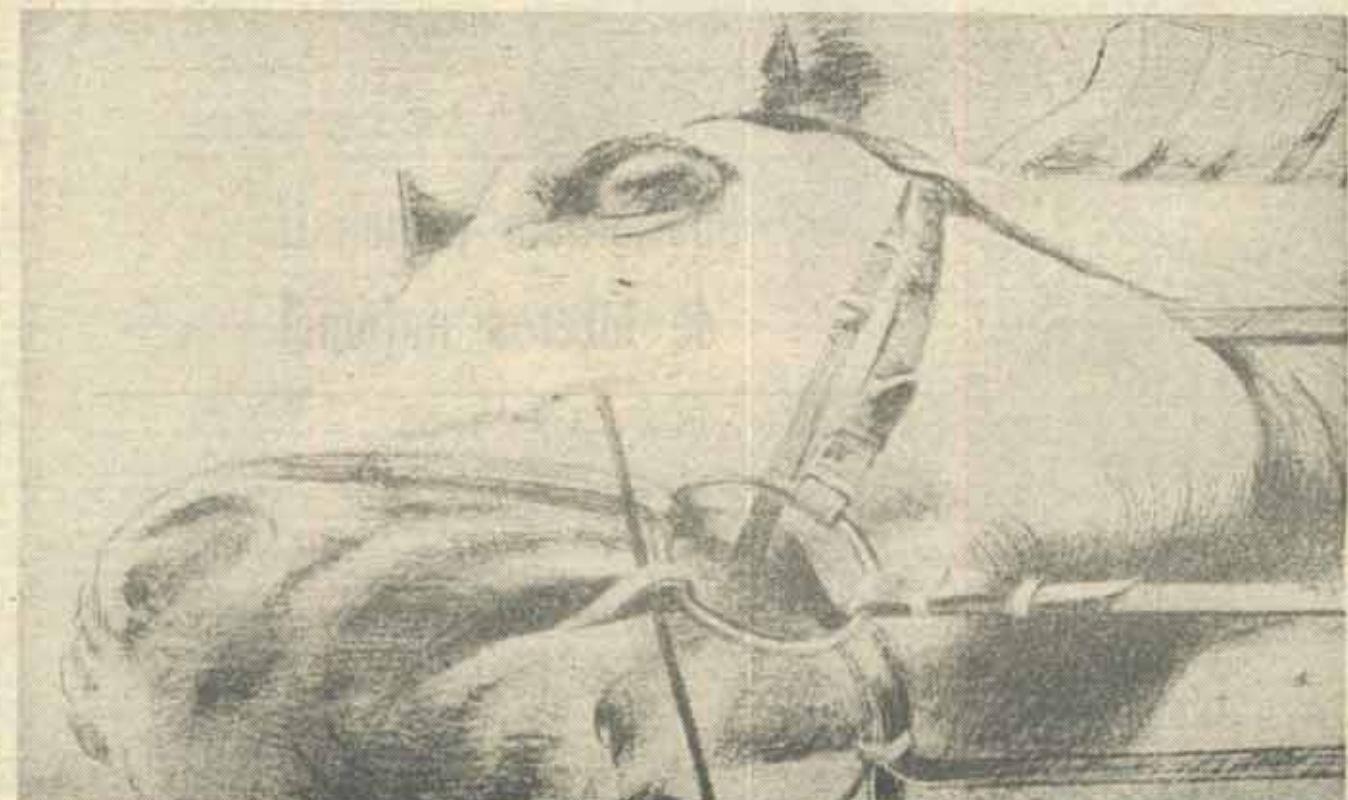
La urma urmelor, trebuie să ne simțim frustrați sau usurați? Am scăpat de povara acestui război sau ne-am impovărat, în plus, cu el? Ce ni s-a dat să înțelegem și ce-am înțeles?

A fost un război ciudat, de arbitraj, de pedepsire, în care arbitrul intervine, intră în luptă de la începută, restabilind ordinea dinaintea „jocului”. Un „joc” în care arbitrul este cel ce învinge, suspendând convenția arbitrală și instaurând legea. Un război anti-război, o agresiune împotriva agresiunii. Un război mai mult demonstrativ, pădărit decât practic-eficient. Un război care nu a rezolvat nimic. Care nu și-a dată o rezultat să fie totușu cu adveratul război pe care tensiunile mondiale, concentrate exploziv în zonă, par să-l presupună. O ieșire la rampă a marior bătălie din culise, din subteran. Se poate vorbi, în aceste condiții, de „victoria” sau de „înfringere”? Să, în definitiv, că de nebun este Saddam Hussein? Si dacă el e nebun, cine e regelă, cine e regina?

BOGDAN GHIU

Se pare că politica este arta posibilului. Dar cea mai nobilă formă a politicii este aceea în care orice cruzime devine imposibilă

EVGENI EVTUŞENKO

Graffiti de KLARA TAMAS

ÎN LOC DE CRONICĂ PARLAMENTARĂ

Mesajele Europei

Domenii Anders Björk, președintele Adunării Parlamentare a Consiliului European, a adus României, săptămîna trecută, un dublu mesaj.

Martă 26 februarie, a înmînat primierul Petre Roman Medalia de onoare a Consiliului European, confirmînd hotărîrea Occidentalului de a coopera cu guvernul instalat în urma alegerilor de la 20 mai. Harta diplomatică a Europei răsăritene a fost trasată și Occidentalul proceda în consecință. Acreditaarea pe care o oferă actualui administrație este un mod de a spune că nu o cauză să ne mai grăbim provocînd noi scisme sociale, intrucât competiția este pierdută și vom avea de aşteptat încă ani de zile pînă cînd România va deveni membru cu drepturi depline în Consiliul European. Iar, pe de altă parte, mediiile economice sunt și ele interconexe de o situație stabilă. Iată cum poziția actualului guvern pare acum mai fragilă înăuntru decît în exterior, fapt care a contribuit ca, în mod paradoxal, arcania dictatorială a primului ministru să lase locul unei ingrijorări mediatică. Sîntem convinsă că domnul Petre Roman, cu activismul său amoral, probat în toate infișările publice, și de parte de spiritul hamletian, dar nă-a părut că observăm cum dificultatea misiunii să se păstreze o mică fizură în siguranță de sine cu care desfășura pînă acum în fața alegerilor. Încrederea occidentală, obținută prin un joc de flători diplomatici, obligă și condiționază. Transparency reportoului asupra stării reformei, prezentat martă 26 februarie în fața Parlamentului, și că ea o urmare a „premiului” decernat domnului Petre Roman, care se strădugea să fie la înălțimea stării. Confirmarea vine acum din afară și putem presupune că un minim sentiment de responsabilitate va impiedica pe actualii guvernanti să ne înțeleagă nouă așteptări.

Cără chestiunea nu este numai de ordin etic. Dl. prim-ministrul a asigurat, cei-drept, și Parlamentul, de sinceritatea cu care își asumă misiunea, numai că fanfaronda juvenilă, pe care nu o poate părea întruitul, nu poate să ne convingă de calitatea soluțiilor propuse. Joi dimineață (23 februarie), în prima zi a discuțiilor pe marginea Exponerii primului ministru, dl. senator Varujan Vosganian a făcut o critică sistematică și bine susținută a raportului, la care preșumeră a răspunsa spectaculos, lăsînd să se intîcă că se consideră un novator, asemenea unor Gershwin sau Stravinski în muzica începutului de secol (9). Admitem și noi că administrația Roman e plină de diaconie și li suntem recunoscători că și-a ales ca model pe promotorii dodecafoniei. (Ultima inovație este recent-creata asociație a patronatului, care și propune să fie tampon între guvern și sindicate, dar care este o ridicată formă soată atâtă vreme cît Statul sănătos să devină patron. Că la mijloc ro astă cel puțin o sugestie ministerială e neliniștită, căci promovată asociatia „Incluțivă” nu aduce „beneficii” decît guvernului, dormind să cränge de epuizante confruntări cu sindicaliști).

HORATIU PEPINE

• de cînd cu scurtaerea programului, acesta a reușit să fie și mai plăcitor • doi iepuri dintr-un foc • chiar și emisiunile bune par atîse de conventionalismul sărăcăuș • cum este cîzoul emisiunii (G.E.I.) Jeanei Ghorghiu „Schit, prieten!” • să citezi în cîntările doar pe cei care te adoră sărăcăuș nu este o cheie de un gust foarte îndîmbălit • ce să-mi spunem de repertoriul cu totită pariziană, care nu-i convine și să sint în Televiziune realizatori mai mulți decît terorist? • altfel nu te exilă să întrebări dezlănțuite și genul: „Dar înainte îți plăcea să umblă, să te joci, să...” • la ce a servit nevoie emisiunile? • ajutorare pentru copii nu s-au cerut • să se evidențieze faptul că lumea din jur încercă să trateze normal un copil handicapă? • foarte bine, dar cea mai nepotrivită manieră este tocmai tratarea anormală, nefirească, de către reporter • fetita a fost, oricum, eroică • zgîndicită așa, urică copil mai neîncercat de viață ar fi izbucnit de zece ori în pilul Hurdubac-Bitay, care, fără nici o legătură cu politica lor antifesenșistă, să singurul care abordarea emisiunii cu o concepție stabilită dinainte, nu reușim să remarcăm pe nimic! • interviuri cuminte postează lui oricine • acordul încheiat cu televiziunile din Chișinău se manifestă doar la Actualitățile de la douăprezece noiaptea • păcat, ceea ce se întimplă

acolo ne privește pe toți • o semnătură de interes în cotidianul „Adevărul”: Magdalena Boiangu • de la un text mai vechi cu S.R.I.-ul, nu numai vizat decît articole pe tematică externă • sperăm că nu vor dispărea și acestea după această remarcă • „Libertatea” din 27 februarie titră: „Petre Roman — medalie de aur” •

„Mai bine prieten decît dușman”

„Vatra Românească” a început să capete proprietățile unui bumerang. Apărută din nevoie puterii de a apăsa pedala naționalismului, în scopul distrugorii stîntei opiniei publice de la jocurile politice. În curs, iar mai tîrziu pentru menținerea tensiunii sociale necesare acoperirii partiale a crizei economice — V.R. este, la ora actuală, în continuă ascensiune. Puterea a căutat și în această problemă să țină contabilitatea în partidul dublu. Pe plan intern, susținerea „Vetrei” a fost evidentă, cu predilecție în ultimele luni. Ce alteva a însemnat spațiul priorităților acordat la televiziunea difuzorilor emisunilor cu caracter viu și propagandistic și initiator, în paralel cu reducerea colului acordat emisiunilor opozitioniști și al naționaliștilor? Sau comunicatele transmise cu suspectă promptitudine? Ca să nu mai discutăm despre reperierea cu care a fost prima de domnul Iescu delegația „Vetrei” cu ocazia manifestației din București.

Este adevarat că domnul Ceonea nu a sfîrtit să recunoască că în „associația culturală” său acuzați numeroși securiști (care probabil să folosî sătul conform pregătirilor) și că el este „pentru dictatura militară”. Poziția destul de ciudată dacă este să primiv prin prisma culturalului, dar deloc neobișnuită din perspectiva „României Mari”, organul ei de propagandă. Să fi inspirat această atitudine, dublată de numărul relativ mare de simpatizanți, o careare tensiune la nivelul puterii, „bună-voință” menționată găsindu-și astfel explicația? Sau pur și simplu fierul politic al guvernărilor nă-a funcționat nicăi de data aceasta? La ora actuală, „Vatra” se conțină că ea mai puternică concurență în vîntoarea alegeri. Pe ultima sută de metri să realizează și cei din partidul de guvernămînt că alături de pierdere popularității, lovitura de grătie le-o poată da chiar V.R., ea atît de huiat în brațe. Si atunci „mai bine prieten decît dușman”!

Probabil că o societate de genul acestei și-a făcut domnul Petre Roman, cind i-a invitat să participe la Convenția F.S.N.-ului de la Tîrgu Mureș. Astăzi suprăfata, căci în subteran, prin diversi interpuși, să incerce assimilația „Vetrei”. Din punct de vedere al consolidării pozitiei F.S.N.-ului, era cel mai nimerit lucru. În mod cu totul surprinzător, cel care pînă mai lately și vorbește de „aleși poporului”, părind a le cinta în strînsă, au refuzat această „îngrijire”. Domnul Ceonea face publică întregă imaginărie și ca un gest suprem își dă demisia. Miscarea a fost bine calculată avînd ca efect strîngere rîndurilor.

Pe plan extern, P.U.N.R. (care reprezintă „Vatra” în Parlament) a fost tinut corecum în index. Firește, pentru că nu puteau fi luati la Consiliul European de nădejde reprezentanții unei formațiuni care face propaganda sovina. N-ar fi fost diplomatic, căci Occidentalul este extrem de sensibil la acest capitol. Iar îspărăvile politice ale „Vetrei” cu siguranță au ajuns și acolo pe la diferite urechi.

In consecință, în loc să se divizeze astă cum cîzuse (și poate nu în van) toată lumea și cum era de fapt gata-gata să se întâmple, „Vatra” a ieșit mai puternică în urma acestor incidente. La Brașov, unde urmă să aibă loc o întîlnire a aripilor cri-tofenești, nu s-a întâmplat nimic. Cel cîteva zeci de „nesupuși” s-au uitat la autotocu cu noaptea în cap, numai după o jumătate de oră de discuții, plecind spre Ploiești, unde era grosul trupel. „Colegiul director” a mai rămas puțin la stat în holul hotelului Aro, dar în final au venit la ordine reușind să treacă interesul colectiv înaintea colui personal. Pe la ora juri se susține că „Vatra” se va transforma în partid politic la vîntoarea întrunirei din Cluj și că va fuziona cu P.U.N.R. pe 15 noiembrie. E, deocamdată, un zvon cu sansă de a se adveri. După cum decurge lucrările, se pare că adăvărul este pe undeva foarte aproape. Domnul Ceonea cumulează acum funcțile de președinte al „Vetrei” (demisia neîndîndu-îi acceptată) și de președinte al P.U.N.R.-ului, deci primul pas este deja făcut. Distanțarea față de partidul de guvernămînt, deși surprinzătoare, va servi mult mai bine intereselor interne de partid.

F.S.N. este probabil acum cu nazul în vînt adulmocinând primedîn. Care pentru el este într-adevăr mare, deoarece de data aceasta dușmanul este redutabil. Căci șiu și el ce înseamnă să te slujească secuștiști. F.S.N. și-a făcut-o cu propriu-mînă. Să-i fie de bine! Pentru că nouă, care asistăm „înșinuî” la evenimente, oricum nu ne e. Riscăm să cădem din lac în put. ■

ANDREEA PORA

Elementele grafice (inedite) din acest număr au fost realizate de DAN PERIOVSCHI

MASS-MEDIA ÎN PAS DE DEFILARE

Diletantism jurnalistic de interes național

am sărit semnul exclamării • remarcam în aceeași publicație persistența unei rubrici anti-gazetăriști: „Gura lumii” — informații pentru care nu șăgădăm mina în foc • după asemenea chestiuni, cronicașul sportiv se mai îndignează pe ziarul „Sportul” că acuză „Libertatea” că nu verifică informațiile pe care le publică • de fapt, și în suplimentul „Strict secret” al României libere apare din cînd în cînd o rubrică de zvonuri • cui servește acesta? nu se știe... • mare distractie pare că încearcă jurnalista profesionistă facînd pe amatori — rezultă că profesionalismul este o corvoadă • specialistii în birse și comentarii fără obiect de la cotidianul „Azi” au slujit să nu mai fie citiți decît de aliații direcți • dar să-nu găsit imediat 115 milioane ca să se întrețină anti-jurnalista

publicitatea pe care ne-o fac el nouă, pe de altă parte, ar fi o formă de dialog, căci vreme C.V. Tudor refuză dialogul neprezentindu-se la niște sădintă a tribunului; înțelegem să nu-l iei în întîmpinare • nu vom spune decât despre „România Mare” niște măcar „ne vedem în instanță” debarează vederea lor acolo este foarte scumpă • ne vom mulțumi aşadar cu dăunile • în numărul din 27 februarie al ziarului „Adevărul”, dl. Claudiu Iordache cere partidului, al cărui membru este, să dezavoveze public cuprins Barbu-Vadim • formularea este socantă • un vicepreședinte de partid cere partidului? • cui adică, cere? • ignoră vicepreședintele partidului prezentă lui C.V. Tudor la o sedință a Frontului pe municipiu acum vînoa două luni (chiar în presidu) și a

lui Eugen Barbu la receptiile președintei? • în general, nu se mai înțelege dacă domnul Claudiu Iordache este atât de cînd incit se prefac că ignoră realitatea, sau este pur și simplu, după mai mult de un an de zile, în afara esențialului privind propriul său partid? • în care se pare că este tinut de decor • desigur cu desfășurări ministeriale actuale și fosta, Curierul Național răcește leancuri • nu-i nimic, va deveni și el societate pe acțiuni, instituție de înjerez național și se va găsi vreun ministru milios să umule deficitul • motivul pentru care Televiziunea, România Mare și tot felul de instanțe de cultură știință se grăbesc să-l aprobe pe omul de cultură Marin Sorescu este acela că sus-numitul declară senin prin xinzel Frontului că acela care încită oamenii să își meren în străă sănătate și criminali • semnalările exacte în acest sens face dl. Dorin Spineanu în revista „Convorbiri literare” • din „Opinia studențescă” aflăm că mitropolitul Moldovei I.P.S. Daniel este președinte de onoare al Uniunii „Vatra Românească” • fără comentarii • deputatul FSN de Argeș, episcopul Calinic, invitat pe președintele Adunării Parlamentare Europene la el la mănăstire • invitația nu are nimic hamletian, ci este curat balcanică • cine își închipuje că la nivel înalt asemenea fleacuri nu au valoare, își face iluzii • au, en posă tot • vom intra deci în Europa cu specificul nostru național, său la său • sedința celor două Camere în prezența dlui Anders Björk, ca și decernarea medalilor a fost de altfel de un festivism grelos • nu o să zicem din învidie • să fi cîpărat medalii d-nii Ratiu sau Lîlceanu, tot la fel am și spus • sunt deplasate asemenea glumite în Dealul Mitropoliei, cind Bucureștiul arată cum arată, în noroiață la propriu și la figurat • (ALINA MUNGIU)

MIRCEA DINESCU**LOZURI ÎN PLIC****PRIMA FEMEIE A ȚĂRII,
COPILUL COLONEL ȘI
MÎNDRIA DE A FI CONTEMPORANI**

Mulți jurnaliști dăi noștri au simțit în podul palmei în luna ianuarie dulcile furnicături ale reflexului condiționat, fiindcă deh, coracătă cu cinci unghii se obișnuise, precum ciunile lui Pavlov, să saliveze la începutul anului cerneală omagială. La întâi martie, deasupra tovarăsei dr. acad. se prăvăleau vreo cincizeci de basculante cu mărtisoare, bașca o duzină de putini tipografice, revărsate omagial cu „mîndria de a fi contemporani”, „mamă de renume mondial”, „savantă iubitoare” etc.

Nu mică-mi fu mirarea, cind deschizând ziarul Azi vineri, 1 martie 1991, văzui că la rubrica „de mărtisor” e omagiată prima femeie a țării, prof. dr. ing... Petre Roman. Mai întâi sub fundiță

unei floricele stilizată în altițe și bibiluri e reproducă scrisoarea omagială a unui copil silitor și mistic din org. U.T.C. a F.S.N.: „Seară cind îmi fac rugăciunea mă rog și pentru Dumneavaastră, ca să vă ajute Dumnezeu să reuști... „Vă tin pumnii strânși a proape tot timpul (cind nu am de făcut lecții)... să știți că suntem mulți cei ce vă iubim (și suntem și băieți nu numai fete)“.

O.K. boy, cum ar zice americanul, însă în partea a două a mărtisorului, mlădița fesenistă se transformă în arbore sereist: „Să vreau să vă mai rog ceva. Să nu-l credeți pe domnul (...), e un om fals, care vă vrea numai rău... Credeți că mai există în sufletul unui om mai multă răutate decât în sufletul domnului (...) ? Părintii mei se întrebă cum de nu-l blesteamă Dumnezeu pentru afirmația: „Există riscul că Occidentul să ofere ajutor economic României, ceea ce ar duce la consolidarea actualului guvern. Oare nu puteți face nimic ca să ne scăpați de acești oameni atât de răi ?“

Ce să-i răspunzi copilașului angoasat ? Păi stați linistit tov. colonel că, unul cite unul, alde Petru Creția și ceilalți destabilizaitori vor fi puși cu bătuțul pe labe și vă veți putea consuma fără indigestii copilăria și pensia dv. fericită.

Sub omagiu vigilent, ciripit la o singură voce urmează, evident, omagiu multilateral dezvoltat al eternului „colectiv de salariați” care felicită pentru activitatea desfășurată, care urează și care sunt mîndri că aparțin. Cunoașteți plăcinta. Nu mai insist. Însă însă să mă întreb ca ardeleanul la Grădina Zoologică în fața girafei : e cu putință să existe oșa ceva în realitate ?

E !

Să atunci sigur că-ți vine să cumperi la negru un doar american, să-l investești într-un săpun turcesc și să-ți implementezi capul în funia mărtisorului din ziarul Azi. ■

O Cartă a drepturilor și libertăților fundamentale**GABRIEL ANDREESCU**

Tările care se străduiesc să rupă cu vechiul mod de viață comunistic vor trece printr-o lungă perioadă de schimbări economice marcate de frustări și insuccese. Si totuși, înțelegătorii test rămine eliberarea de mentalități și structuri ai căror caracter artificial și antiuman a fost dovedit prea bine în cei patru săptămâni de an de când sistemul și-a făcut intrarea în istorie. Mijlocul principal al acestor eliberări este transformarea legislativă. Este și momentul în care schimbările pot fi făcute cel mai rapid — la senza istorică, pe loc — cu efecte spectaculoase și cu eforturi minime. Hotărârile legislative demonstrează, de altfel, buna credință a ideologilor noștri era. Din acest punct de vedere autoritățile cehoslovace au trecut în mod strălucit un post de vîntă democratică prin adoptarea, la 8 ianuarie 1991, a unei **Carte constituțională privitoare la libertățile și drepturile fundamentale**. Despre ce este vorba ?

De mult timp Declarația Universală a Drepturilor Omului a devenit referința cea mai importantă pentru evaluarea performanțelor unui regim social. Este de notat, din acest punct de vedere, faptul că pînă și regimul astăzi de sfârșitare cunoscătoare regim Ceaușescu nu și-a permis să conteste documentul votat de către O.N.U. în 1948. Declarația rămine însă o expunere de principii un inventar de norme calitative. Astăzi cum să se vadă, recunoscerea ei formală nu a împlinită tacile comuniste să o violente pe față. Specificația însă a Declarației, documentul votat la începutul acestui an de către Republika Federativă Cehă și Slovacă prevede **mechanismele de control intern ale respectării ei**. Având caracterul unui act irevocabil și supraconstituzional, Cartea impune adaptarea tuturor cehorâilor textelor de legă inclusiv a Constituției, la dispozițiile specifice. În plus Cartea se extinde nemijlocaș pe Convențile internaționale, doar mîndră pe controlul efectiv al forțelor respective. Prin garantarea, cu un milion altă de puternice, a drepturilor și libertăților fundamentale, legă adoptată de către Parlamentul Cehoslovac, pare un document perfect adăpostit vechilor tari comuniste, un mod de a evita reînasterea vremurilor formă oarecare de autoritarism în tările care au suferit de manifeștarea săcea mai cruda.

Mai multe articole din document prevede cazul specific al Republicii Federative Cehă și Slovacă dar majoritatea au o valoare generală. Principiul: „legile constituționale, restul legilor precum și restul reglementărilor legale, interpretația și aplicarea lor trebuie să fie conforme Cartei drepturilor și libertăților fundamentale“ (Art. 1, al. 10) plasează Cartea devenit normă maximă. Articolul 2 asigură suprematia Convențiilor internaționale asupra legilor interne: „Tratatele internaționale asupra drepturilor omului și libertăților fundamentale ratificate și promulgate... sunt valabile pe întreg teritoriul și înlocuiesc propria legă“. Drepturile constăținței sunt garantate prin faptul că îndatoritorul își acordă rolul major în aplicarea legii: „Personalele cetățenești trebuie să fie informate fară întârziere despre motivele arestării lor, deferite unei curți de justiție sau eliberație în cel mult 24 de ore. În acest termen un judecător trebuie să pună întrebările și să decidă dacă este necesară o înțemnire sau dacă persoana reținută trebuie eliberată“ (Art.

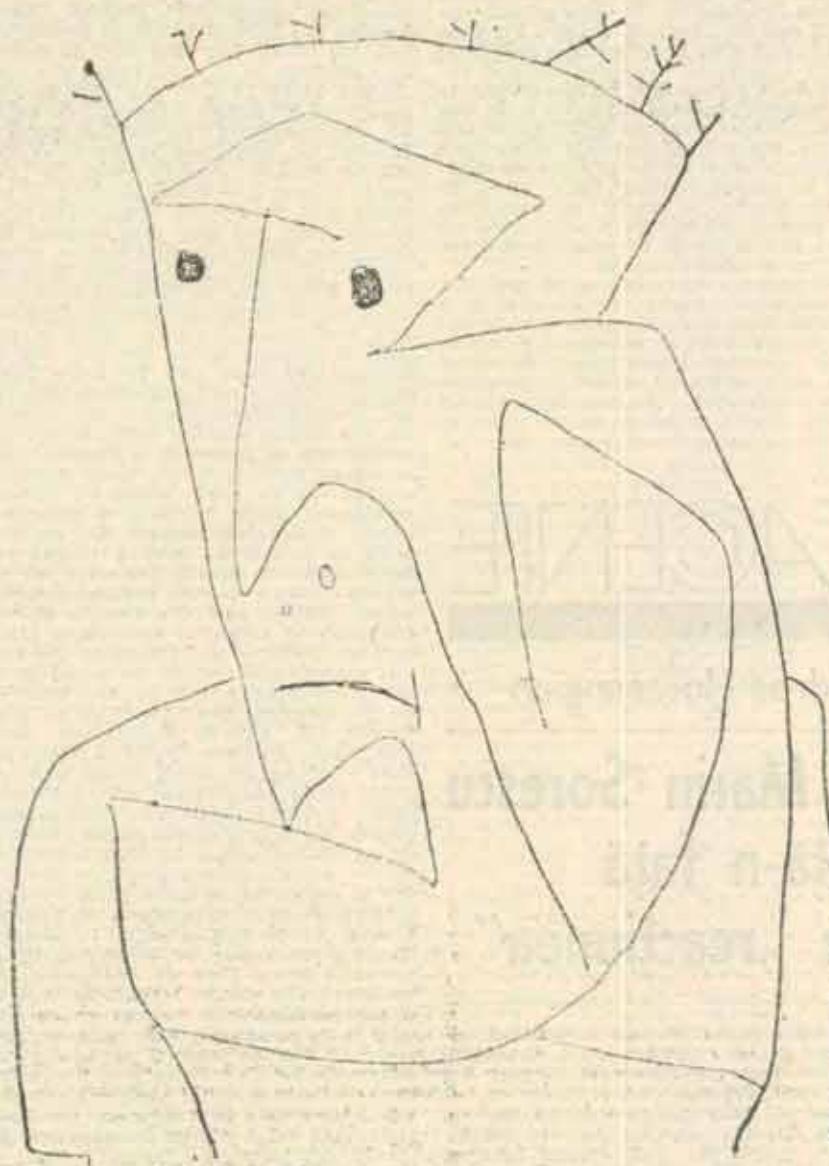
Potrivit cu mărturie este suprmația să fie în rezervă, abușura ei, căci în astfel de valoare, sunt acuzaționale. Toate drepturile cu excepție: libertatea de creație și funcționare a grupurilor, independentă față de stat și de ideile politice, a asociațiilor, a sindicatelor, libertatea religiei și cultelor și subliniază într-un text fără ambiguități. În legătură cu minoritatele menționează următoarele dispoziții: „Minoritățile sunt formate independ-

dent de Stat. Nu poate fi pusă nici o limită cu privire la numărul sindicatelor sau al altor organizații aciminențătoare dintr-o întreprindere, nici introdusă vreun tratament preferențial între ele“ (Art. 27, al. 2). O atenție specială se acordă dreptului la petiție: „Dreptul la petiție este garantat; oricine are dreptul să se adreseze, singur sau împreună cu alte persoane, organelor Statului sau ale administrației locale cu cerere, propuneră sau plingeră privind interese publice sau personale“ (Art. 18, al. 4).

După cum se vede problema minorităților preocupa înțeaga Europei civilizată și înd considerată, din ce în ce mai mult, subiectul principal al stabilității și democrației. Cartea tratează cu generozitate acest subiect: „Identitatea națională sau etnică a unei persoane nu poate deveni subiectul unei discriminări“ (Art. 20): „Cetățenii care constituie minorități naționale ori etnice au dreptul de a-și dezvolta propria lor cultură, de a discuta și de a primi informații în limba maternă, dreptul de a forma asociații etnice“ (Art. 25, al. 1); „Cetățenii care constituie minorități naționale ori etnice au de asemenea garantat în condițiile legii dreptul, de a: (a) avea învățămînt în limba lor proprie; (b) utiliza limbi maternă în contactele oficiale; (c) participa la stabilirea reglementărilor ce privesc minoritățile naționale și etnice“ (Art. 25, al. 2).

In complicatul context românesc anumite dispoziții au o semnificație specială. Conform secțiunii 4, al. 3, „nimici nu poate fi depozitat de cetățenie împotriva proprietății lui voință“. Aplicată la noi o astfel de dispoziție ar anula legea votată de Parlamentul Român în luna decembrie, prin care se poate ridica cetățenia română întrui critici aduse în străinătate instituțiilor de stat (interpretată drept „denigrare“). Merită apoi amintit dreptul la despăgubiri pentru prejudicii suferite în urma unor hotărâri judecătorești sau administrative considerate, ulterior, ilicite de către forurile judiciale: „Fiecare are dreptul la despăgubiri în urma prejudiciilor suferite ca efect al unei decizii judecătorești sau administrative ilegale ori a unei proceduri oficiale greșite“ (Art. 36, al. 3). Evident, numeroasele victime ale reprezentanților din 13–15 iunie nu aveau de beneficiul de prevederile unui astfel de articol. În lumea noastră încă atât de multă transparență și unde se pescuștează fără cotitură în ape tulburi, incăciindu-se reglementări interne și internaționale, ar fi binevenită și o altă dispoziție: „Fiecare are dreptul la o informare promptă și completă cu privire la starea mediului și a resurselor naturale“ (Art. 36, al. 2).

Adoptarea de către Republika Federativă Cehă și Slovacă a Cartei drepturilor și libertăților fundamentale î-a permis acestora să devină cea de-al doilea și cincilea membru al Consiliului European. Deși ceea ce sănătatea română și-a declarat de mai multe ori o dorință asemănătoare, Ar trebui el să rea să sprijine adoptarea de către Parlamentul Român a unei Carte cu un conținut analog? Constituția, ale cărei teze de proiect nu sunt de bun augur, bate la ușă. Ce face Grupul pentru Dialog Social, ce face Solidaritatea Univesitară, ce fac partidele de opozitie, ce face în primul rînd Alianța Civica? ■

Ecce homo. Desen de PAUL KLEE

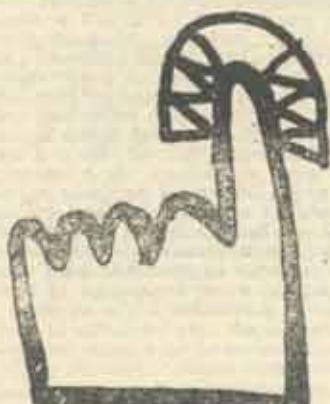
ACENTE

Andrei Pippidi

• Partidele etnice — o explicație

Un membru al actualului nostru guvern mi-a făcut onoarea de a-mi expune, săptămâna trecută, unele nedumeriri personale, toate din același zonă, a raporturilor dintre români și minoritățile naționale. În primul rînd se întreba dacă nu cumva apariția Vulturii Românești a fost un răspuns la creațea U.D.M.R.-ului. Apoi, în general, ar fi vrut să stie ce îndrepățire are existența unui partid etnic, cînd vreme criteriul obișnuit al formării partidelor este cel politic. Indoleille, în asemenea caz, sănătatea bunului sănătății și a bunelor credințe. Cind majoritatea naționalilor politici au numai certitudini și convingeri fermă, care fac imposibil dialogul și o plăiere să dai peste unul care nu-i ridică împrește la rang de lege, cînd își mărturisesc ex-țarca, dorind sincer să se spele de necurățeniele subiectivismului.

Azura condițiilor în care au luptat naștere Vatra și paidele politice care o reprezentă în Parlament, nu cred că și posibile să fie dezvăluitorii părților sale. E o zonă obscură. Ea se luminează doar indirect, prin acte ca recenta devastare a redacției „Catașevului”. Sigur că, încă din inițiativa solidaritatea compatriotilor noștri maghiari, manifestându-se ca un băloc, a impresionat neplăcut pe mulți români dă Ardeal, care s-au simțit sub amenița spăriștilor și separatiștilor și irredentismului. Autoritățile provizorii de la București s-au dovedit atunci foarte sensibile la semnalele de alarmă primite din Transilvania. La revendicări legitime, exprimate pasiv, în ceea ce mai bună limbă românească, s-a reacționat cu tergiversare, cu intenția de a ceda cît mai puțin. Dovada că, din primele zile ale roadei său istorice, conducea revoluționar instată și-a deschis reflexe conservatoare, comune cu ale funcționarilor de partid și de stat pe care abia-i înălțărea militarea eliberatoare. Bămulala de rea

credință a devenit repede recoporă, dar inițiativa su plenuri inutile și dăunătoare nu le-a apartinut ungurilor. Dimpotrivă, ei au incercat atunci evitarea unei reviste, „Punica”, care clauza să explice situația lor și, prin acest gest de apropiere, să măsoare pericolul neîntelegerii. Iată documentul de mai multe ori publicat (ultima dată, în „Catașevu”) și acuzația atunci Vatra, care a lăsat negație cu o luană înaintea de cincinăzile din martie, te-a pregătit prioritar un program monstruos de învrăjire naționalistă. Trebuie adăugat că, punct cu punct, intențiile anunțate în acest program corespund ideilor transmise într-un limbiș mai academic în articolele d-lui Ion Coja. Una față bine făcută, a doborât, procesul invers, atribuindu-le unor instanțelor locale; în ceea ce mai făță și primitivă formă, persica a acordat acuzarea că „românii vecini sau noi, noi urmări”. Tîrgu Mureș a fost mormântul lui unor generații. Exploatarea politică a evenimentelor, în ambele tabere, continuă să înveninzeze viața publică. Dacă Alianța Civică va reuși să alcătuiască o acțiune moderatoare, va fi în ceea ce mai mare bi-uniră a unui nou gen de politică.

La două întrebări, despre rolul partidului etnic, răspunsul are nevoie de un ocol preabil prin istoria istorie. Cind s-a întocmit România Mari Uniri din 1918, din populația ei de 17 milioane, români reprezentați 73%. Fie zis în treacăt, în Ungaria dinaintea de primul razboi mondial, maghiarii nu formau decât 48%. Pe de altă parte, procentul de 27%, cînd reprezentau minoritatea națională în România interbelică, era mai mic decât în Cehoslovacia și Polonia. Nici unul dintre cele 16 grupuri alegene nu depășea 10% din totalul locuitorilor regatului întregit. Totuși, dat fiind că insuși constituirea statului modern român s-a datorat recunoașterii dreptului naționalităților — la autohtonomie (doctrina Wilson), Constituția din 1923 n-a putut să nu includă principiul egalității din punct de vedere

politice și civice a tuturor cetățenilor români, indiferent de origine etnică, limbă sau credință religioasă (articolele 7, 8, 22, 64, 66, 68). Ca urmare, în România au existat nu unul, ci șapte partide maghiare, contopite din 1922 sub numele de Partidul Național Maghiar, cărula însă adăugat Partidul Micilor Proprietări în 1930. Cînd prevedea reprezentarea politica a minorității germane, ea s-a împărțit în trei organizații: Partidul German, Partidul Popular German al Svabilor din Banat și Comunitatea Populară a Germanilor din România. Pe lîngă Uniunea Evreilor din România și Partidul Național Evreiesc au mai fiind cîteva formațiuni politice minore de același caracter etnic. Aceasta fiind situația din tîrta de altădată, putem să vedem să neșocăm ceea ce s-a făcut cîngăt pentru democratia de generații anterioare?

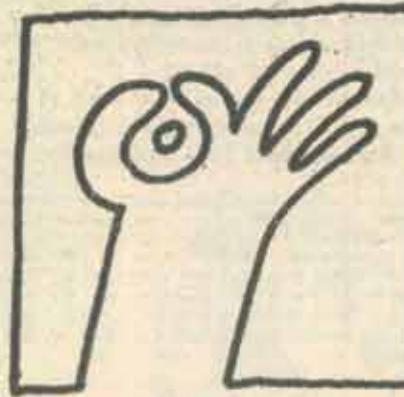
Interviuitorul meu se interesa dacă vreodată în Franța au fost tolerate partide regionale. Un partid autonomist alsacian și altul breton au apărut în același an, 1927, primul având chiar deputați în Parlament, deși Franța a fost într-o deosebită în stare foarte centralizată. Doar după război această atitudine a evoluat spre acceptarea descentralizării ca o reformă necesară. Așa s-a ajuns ca limbile locale să fie învățate în școli, ca materie optională. Exemplul Marii Britanii e și mai convinsă: acolo, Partidul Național Scottish a început să aibă, de prin anii '60, mari succese electorale. Ceea ce nu înșamnă, Doamne ferestre, desprinderă Scoției de Regatul Unit.

În imprejurările noastre, un partid etnic este menit să protejeze interesele minorității respective, căreia ar trebui să-i asigure integrarea economică și culturală în viața națională. Intervenția sa în raportul de forțe politice semnalașă încrederea sau neîncrederea în soluții oferite de partidul de guvernămînt. U.D.M.R. aduce în Constituția un număr considerabil de voturi, fiindcă alegătorii săi au fost uniti pe cind români și vor fi dezbinati. Un maghiar în Statele Unite este un american de origine ungurească. În România, el face parte dintr-un fragment al poporului maghiar și, totodată, din naționala politică românească. De aceea, n-ai înțeles cum a fost cu putință ca, la dezbaterea primului teză din Constituția României, să fie abținerile în bloc care au fost. Peste orice interese de partid — și cînd luna pînă la care se admite dubla loialitate —, minorității sunt datoră să ia atitudinea într-o problemă fundamentală pentru viitorul patriei în care s-au născut și ai cărei cetățeni credințioși sunt. Fiecare avea dreptul la un da sau un nu și lui. La abținere, nu vă fie cu supărare, nimeni.

De curînd, Lech Wałęsa observă cu satisfacție că Polonia are o populație relativ omogenă. Adam Michnik î-a replicat pe dată: „Polonia — omogenă? Il avem pe ucraineni, pe germani și, cu toate că n-au rămas decât puțini, concomitanți ai noștri de origine evreiască, te întînchi cu antisemită la totul!”. Am putea spune asemeni lucru despre situația statului nostru, pe care Constituția din 1923 și pînă astăzi îl declară „național unitar”. Formula ar fi exactă doar în sensul că a fost creat pentru a îndeplini unitatea națională române (aceea că, din 1940, nu mai corespunde realității). Multinațional nu e, în nici un caz, fiindcă naționala politică este una singură, legile fiind destinate să mențină unitatea în diversitate. Educația va deasăvîrși cu timpul o omogenizare care, ca reacție fizică la abuzul de autoritate, este disociană blocată. Atunci, statul va începe să mai fie un adversar, pentru români ca și pentru ceilalți.

Dar pentru cîteva voluri, noi să precizăm național aceste nuante, cu speranța de a deschide calea unei colaborări în care fiecare element etnic să se impună prin propria-i valoare? Într-o lără în care, pe lîună, se înregistrează 132 000 de cereri de plecare definitivă, din care 73% germani și 10% unguri, problema minorităților se rezolvă cu suspectă reprezile.

sociale, culturale și, nu în ultimul rînd, politice. Domnul Marin Sorescu avea doctrina morală să nu se lasă antrenat într-un pericolos joc al orgașilor și vanităților. Susceptibilității și sensibilității au și cînd „mari” și cînd „mici”. Unii, imbitați de aerul tare al succesorilor și prestigiului, alții, jigniți și umiliți de mizeria nemurătritorilor ofense. Dar, mai presus de orice fel de considerații și considerente, rămnă faptele. Reci. Exacte. Sîi martori, cei prezenti în acea sedință, trăsă altăminieri, în care toată lumea a pierdut și pot cîştiga, eventual, doar cînd care nu au absolut nici o legătură cu Uniunea Scriitorilor sau cultura română. Modul cum au fost prezentate la televiziune sau în ziarelor *Adevărul* cele întîmpălate este departe de a fi adevărat. Nu în detaliu și distorsionarea nuantelor, ci chiar în mijlocul discuțiilor care să infirme, fără nici un comentariu, cele relatate. Oricăd de subiectiv am fi, fiecare dintre noi, nu putem trece de un anumit prag și adevăratul. Astă și să bine toti cei care au fost prezenți. Inclusiv — domnul Marin Sorescu. Chiar și cînd care nu au fost la sedință cu pricina, chiar și acela care își permite să scrie orice murdarie la adresa scriitorilor români. Contemporanii ca-

lomnății și jigniți la tot pasul azi vor fi cînd care vor intra în manualele școlare de milice. Se uită prea leneș componenta *temp* a gestului gazetaresc. Domnul Marin Sorescu nu a fost invitat en să fie dat ușă „în brînci” de la conducerea unei reviste a Uniunii Scriitorilor. Domnul Marin Sorescu găsește cînd afirmă că mai tinerii săi subalterni au fost „montați” împotriva-l de membrii Comitetului Director. De altfel, Zigu Ornea l-a respins teza cu toată fermeitatea și mînirea de rigoare. Domnul Marin Sorescu găsește cînd își închipuie că de la înălțimea prestigiușului său intelectual (intern și internațional — recent laureat al premiului Herder, nu?) poate lăgi și ofește niște calegi de brasă (totuși î) mai tineri și mai puțin „importanți”. Domnul Marin Sorescu este bine cîte a făcut pentru colegii săi oameni. Dar astă nu-i dă dreptul de a dispune că el după bunul său plac, „lă dau afară pe toti” sau „Nu plec eu dacă vor el” denotă slăbiciuni de caracter, vulnerabilitate, de om instingură și temător. Cel care încep să piardă — oare chiar și „fericita” o viață trăită din „culme în culme”? — devin agresivi. Sîi nici măcar astă nu ar avea importanță. Ceea ce este mult mai grav este *cuvîntul dat*. Pomenesc acum săse lumi într-un articol din „22” de nevoie de încredere. Sîi de doi tineri oameni care nu facuseră acte penale sau o bucată de pămînt vinăduți. Cîi îndură să doar mină. *Cuvîntul*. Cînd te respectă și respectă lumea din jur, a-ți da *cuvîntul* său mină este un lucru foarte important, iar a nu-l respecta devine jalinic. Domnul Marin Sorescu știe bine că nu s-a hotărât absolut nimic în privința conflitului de munca de la *Ramuri*. Chiar și colegii săi mai tineri, văd Jenăt de situație, nu au avut nimic de reproșat scriitorului Marin Sorescu, ci redactorului-suflet al revistei *Ramuri*. Or, cei prezentați la sedință au avut o reacție mai mult decât conciliantă, încercând să găsească o soluție pentru depășirea acestui impas. Toamă pentru a menaja suscipționalitatea și prestigiușul scriitorului Marin Sorescu. De altfel nici Comitetul Director, nici președintele Uniunii nu aușeu (sîi nu au) puterea de a înfîrni sau confirmă un redactor-suflet. Doar Consiliul de Conducere al Uniunii Scriitorilor. Deci, Doi, foarte grav este faptul că opinia publică — și așa cu nervii întinși la maximum, ca să anatemizeze sau să victimizeze — a lăsat cunoștință de niste *ne-adevărați*. Nu a fost demis nimănii, înfrângît cu atât mai puțin, iar cînd niște scriitori — colegi, chiar prieteni — decid să iau o vorbă, iar în presă și la televiziune **CONTRAR** celor consensuale, se prezintă altceva, ce să mai adăugăm? Domnul Marin Sorescu este furios pe mai tinerii săi subalterni. Cum de înălțimează să-l conteste? Din pînătate trebuie să învățăm și necăstă lectie. Nu ne mai putem permite să avem apucături de prim-secretari regionali. Oricine poate fi pus în discuție, oricare dintre noi și supus greseli. Încercându-ne în a refuza niște evidențe puternice, cădeș ușor în fundașele. Cui folosește, cine trage aforisme, cine cîștigă din învrăjirea scriitorilor români? Chiar ar avea vreun folos literatura română dacă reprezentanții ei să ar face de rusește în ochii marșului public? Domnul Marin Sorescu poate deveni, dacă nu și este, propria lui victimă.

ACENTE

Florin Sicoie

• O exigentă a democratiei: mechanismul demisiei

Pentru statul de drept ce se visăză și, România momentului de față duce lipsă unui mecanism fundamental al democratiei: cel al demisiei. Menit să primească, în situații-limite, structurile prezentate, la funcționare, guvernamentale, parlamentare și judecătoare și ale puterii de stat, dar și ale oricărui altă structură politică în acțiune, atât vreme când se respectă regulile-democratice. Drept urmare, multe din celulele organismului statului românesc contin *cadavre* politice, adică persoane învinuite în negru unul trecut compromisator, care le condamnă definitiv la părăsirea scenerii politice, dar care ocupă totuși funcții importante.

Ieșirea lor din structurile politice e o chestiune de timp, nu de îndemn, dar faptul că ea întrezie și, atunci cînd se produce, la forme acute, convulsive, e de natură să ne îngrijoreze. Aceste manifestări strani, atipice, care ar fi multe bătăi de cap unui polițolog occidental, obisnuit cu o mai mare transparentă a decizilor, însă, fără îndoială, de sistemul politic hibrid care flințează în România, evocînd antica himera: pe jumătate leu capitalist, pe jumătate capătă balcanică, dar sprinindu-se cu voluntate în coadă de dragon a comunismului.

Ce daune ireparabile aduce aceste eadă-vre politice tărîi noastre, nu-i greu de dedus: locurile în care și hrănesc agonie și, cel mai adesea, cabinetele din care se iau hotărîri importante; un întreg lanț de mecanisme de decizie trebuie să suportă astfel o ruinare metodică. Zeci și zeci de pîrghi de transmisie a mesajelor politice și economice, găzduite pe eforturi eficiente și nuantă, sunt condamnați la folosirea aberantă, inutilă sau, mult mai grav, nocivă.

Cum ar trebui să funcționeze mecanismul demisiei într-o societate democratică, nu e greu de ghicit. O persoană cu ambii politice — bătăi, designură, pe unele merite — are dreptul să spere la ocuparea unei înalte poziții în stat numai dacă are și posibilitatea morală necesară. Adică, după atât de fericea expresie a lui P.P. Carp, dacă a dus „o viață publică dezinteresată și o viață privată corectă”. Orice încărcare a acestor erințe fundamentale este rapid sanctionată de opinia publică, în special prin intermediul presel, și conduce, mai devreme sau mai tîrziu, la eliminarea din viața publică, permisă un timp sau pentru totdeauna, a vinovatului. În acest caz — ideal, desigur, în condiții noastre — rolul informării corecte pe care trebuie să o facă zilele și foarte mare, aceasta trebuie să reprezinte condiția strictă, strictă, de a nu aduce prejudicii nici unui nevinovat.

Cum reacționează în noi factorii politici atunci cînd sunt puși în fața doverilor crențelor lor morale, putem vedea urmări cîteva exemple:

— Ziarele au prezentat în numeroase ocazii „cariera” politică a actualului președinte al Senatului. Zeci de ani conducețor al partidului comunist, refugiat în U.R.S.S. într-o perioadă în care bolșevismul amenința înșîntarea nașterii naționale, revenit în România în 1948 pentru a participa la licidarea oricărui formă de democrație, Domnul Sorescu consideră că și-a spălat tot acest trecut ruinește prin opozitie — altfel stimabilită — pe care a făcut-o în ultimii ani de dictatură ceaștă, regimul. Mai mult decât atât, se consideră îndreptățit să intre din nou în structurile înalte de putere și, în această calitate, să gireze trecoarea de la comunișm la democratia de tip occidental (singură autentică, de altfel). Ideea că acel său curajos de opozitie n-ar face decât să împăsească mările greseli pe care le-a făcut fată de poporul român nu pare să-l fi trecut deloc prin minte. Dovedit și ca academician fără operă, el nu rezinează ridicându-său situației de a fi numul autorul unei broșuri făcute valoare și, în loc să demisioneze și să ziaristi care-i răscoalecă trecutul cu... o nouă *Lege a Presăi*.

— Președintul Adunării Deputaților și se amintește, în presă scrisă, despre înțelungată lui carieră de activist de U.T.C. și de partid, și de profesor de „socialism stalinistic” la Universitate. Carieră care-l face în mod evident inapt pentru postura de garanț al noii democrații românești. Nici un gînd de demisie.

— Președintele tărîi — el însuși fost membru marcat al nomenklaturii comuniste — își atrage atenția că aproape

Bedros Horasangian

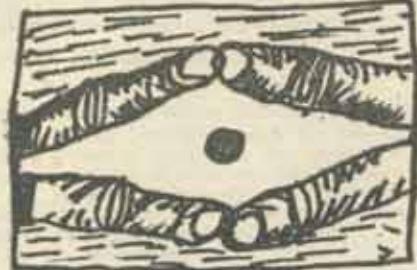
• Marin Sorescu fată-n fată cu „reactiunea”

Domnul Marin Sorescu și-a dat demisia din postul de redactor-suflet al revistei *Ramuri*. Este dreptul Domnului Sale. Dar tot dreptul său este de a fi cîștigat cu numeroși săi cititori. Sîi cu el însuși. Domnul Marin Sorescu și-a dat demisia din Uniunile Scriitorilor. Este dreptul Domnului Sale. Dar tot dreptul său ar trebui să fie ca să nu spună neadevărat și să nu înducă în eroare (sau că altceva anume?) opinia publică. Sîi așa deșit de buimăciță de gesturile exterioare ale vieții noastre

toți consilierii săi — nu prea înțepti, având în vedere că s-a întîmplat în 1900 — provin din „cadrele” defuncte „fabrici” de ideologi și de ideologie comunistă: „Academie” Stefan Gheorghiu. În loc să sacrifice eliva oamenii compromis, Domnia Sa preferă să ipotecheze viitorul României, lăsat la indemniza „tovărășilor săi de drum” comuniști. Nici o demisie.

— Cioară preașteptă senatorii îl se remintește existența, mai veche sau mai recentă, a unui cauzier judiciar, chiar dacă anulat, poate, de „respectoasele” (față de delincvenții) decretelor ceauniste de grădiniere. Altora, inițialele funcții de partid sau condiția de slugă culturală sau ministerială al ceaușismului. Deveniti aroganți, în loc să se spăsească, nici unul dintre ei nu are în vedere demisia.

Chiar cele cîteva acte de purificare a structurilor de stat de către indivizi prea compromisi nu se pot numi demisi, ci demiteri. Ele marcheoază existența unui minim iustitie de conservare al puterii. Dar nu ne dă prea mari speranțe în legătură cu instaurarea unui adeverat mecanism al demisiiei.

Foarte probabil, punerea la punct a acestui mecanism va constitui unul din testele esențiale pentru democrația noastră. El va vizea (va trebui să vizeze) reprezentarea unor condiții legate de deontologia omului politic, condiții care nu pot fi atestate în România față de marile democrații occidentale. El va trebui să fie absoluții independent de optinerea politicii, să acționeze peste tot unde există ceva neclar: în partidul de guvernămînt, ca și în rîndul partidelor de opozitie, în mijlocul asociațiilor apolitice, în știință, în cultură. Nici actuala Academie Română, atât de îndatorată, prin eliva din vechii ei membri, plantati în mijlocul colegilor lor onesti, comunitismului, nu se va putina susținătorii acestui minim examen de democrație.

Altă de hulita (de către comunism) de democrație burgheză, care, o speram, va revine în tara noastră, manifestă o mare exigență față de puritatea morală a oamenilor politici de la noi. Stau dovedă, în acest sens, numeroasele demisiile ale unor mari personalități ale vieții politice românești interbelice, modul domn în care onoarea și respectul față de patrie guvernu în acea vreme instituibile. Există, de sigur, și exceptii — normale. Într-o perioadă în care statul modern românesc de-abia se desăvârsește — și, din acest motiv, nu patern vorbi chiar de un mecanism al demisiiei. Dar democrația interbelică trebuie luată numai ca punct de plecare. În acest sfîrșit de secol douăzeci, altfel sunt standardele democratice. Să cerem tuturor să le respecte, nu numai în declarări de intenții, ci și în fapt. E singura metodă prin care vom vedea structurile noastre curățate de tot acela care sunt tributari, ca mod de gindire, ideologiei comuniste. Altfel vom recădea în lăudul din care de-abia ne-am desprinsă. ■

își sporesc înțelesul printr-o folosire confuză, distrată, metaforică sau inadecvată. În cazul celui de care ne ocupăm, apnența lui operaționalitate ar fi creat din multimea tuturor acțiunilor politice un continuum intersubiectiv. Astfel, repetind în nefișărit „este o manipulare”, pe fondul sentimentului continuu de a fi dominat și depășit de evenimente, sună trecut de la semnificarea unor acțiuni la reprezentarea lor nedeterminată.

S-ar putea că reprezentarea, totuși, să nu fie un rezultat al confuziei și euf social să nu-și proiectează peste noapte o realitate falsă. Să e sigur astăzi, pentru că natura critică a reprezentărilor funcționează întrimit cu totul nevoie de „gînd lucid”, de a separa adeverările acțiuni politice de acțiunile cu adeverat de manipulare. De altfel, reprezentarea s-a născut mai degrabă din exces critic, din dorința de a supune fiecare acțiune unui examen sever de certificare a autenticității, decât din confuzie. Dar dacă la început am crescut că „după ce te-ai frîpt cu ciocănă și bine să scufi și în iaurt”, astăzi părțea generală e că, la poftida tuturor evidențelor, „dracul nu e chiar aşa de negru”. Schimbarea de opinie nu provine din compromis, ci este expresia trecerii de la atitudinea preponderentă defensivă, autoprotecție și interesă de observare către mai atență a socialului la o atitudine ofensivă, orientată către practica politică. Pentru o asemenea atitudine, suspiciunea, chiar sistematizată, nu mai e suficientă. Sunt mai degrabă necesare principii sigure de orientare în acțiune. Nici manipularea nu-ar fi un drac astăzi de negru. Într-o anumită măsură, fiecare dintre noi e manipulat de prietenii, la servicii, de grupul social din care face parte. E o realitate a vieții pe care n-o vedem, altorii nu sintem în stare să-o vedem. Noi insinuăm în posessia unor tehnici de manipulare pe care atunci cînd e nevoie să le folosim. Manipularea politică nu se pare însă ceva infinit de eficient. Ceaușescu a stat în 1989 să mintă un întreg popor, de exemplu. Ni se pare că ceva infinit de subtil, formele și modalitățile ei de realizare înind vară de arta unui magician. Nenorocirea este că într-adevăr, în anumite condiții, realizată subtil sau grosolan, e îngrozitor de eficiență. Nu cred că are vreo importanță că valoificindu-și rutina lor de tovarăși, gazetarii de la Adevărul au grija să nu apară vreo stire proastă îngrijorătoare dedicată președintelui. Dar apariția d-lui Iliescu la televizor pe 22 decembrie a

Un exemplu de modificare îl constituie atitudinea din ce în ce mai extință a „străzii”. Nici modificarea nu presupune acțiuni de schimbare a sistemului de semnificare, ci limitarea exprimării acestuia.

Anihilarea se realizează mai greu și presupune pierderea identității grupului social într-o acțiune dată, alterarea esențială a sistemului de semnificare. Cere deci timp și insistență. Am avea de-a face cu o anihilare, dacă peste noapte „opozitia” ar acționa convinsă pentru realizarea „visibil de sur al omenirii”.

In general, manipularea poate fi descrisă ca o acțiune de comunicare, o încercare de construire în interpretarea sensului acțiunii. Interpretarea depinde de înținderă, profunzimea, orientarea sistemului de semnificare, ponderea diverselor reprezentări, locul central sau periferic pe care acestea îl ocupă în sistemul de semnificare etc. Aceste caracteristici ale sistemului de reprezentări desemnă capacitatea de semnificare a grupului social. Nu întimplător sentimentul că nu ar exista manipulările a existat în rîndul intelectualității, posessore unui sistem de semnificare bogat și divers, orientat intelligent spre interpretarea acțiunii sociale.)

Modelul ideal al manipularilor ar putea fi acela mesajul transmis către alte civilizații prin gravarea pe sondele spațiale a unor figuri geometrice, a conturului flintelui umane, a schemei atomului de hidrogen. Un limbaj calitativ asadar, format din mai multe tipuri de semne, care constituie în același timp un cod și un mesaj. Cel care ar transmite acesta mesaj nu ar avea să răspundă la întrebarea „cum să ne facem înțelești”. El ar presupune un sistem de semnificare profund diferit de al nostru, dar capabil să sezeze caracterul artificial, tehnologic al sondelor spațiale și existența unui producător și cunoașterile științifice necesare producătorului. Mesajul trebuie să conțină semnalarea unor date științifice socotite universale (atomul de hidrogen, figurile geometrice) care să fixeze convenția semnificației colorărilor sefante (a conturului flintelui umane în exemplul de mai sus). Ar însemna deci că orice acțiune de manipulare trebuie să conțină elemente care să alcătuiască un cod pentru semnificarea colorărilor componente ale acțiunii. Reportajele TV despre Piața Universității au vizat pe un asemenea sistem, sevelelor cu tigani și cu bisințari îninând locul „schemei atomului de hidrogen”.

Cind și-a gîndit politica, puterea a trebuit să presupună probabil că este alcătuirea sistemului de reprezentări generale al societății, care este ponderea și locul reprezentărilor în sistem. Acțiunile ei trebuie să vizeze aceste reprezentări, să le introducă într-un limbaj acțional în astăzi încît să constragă interpretarea sensului acțiunii.

Poate că avut la dispozitie foarte sigure, poate din rutina comunistă acumulată de-a lungul anilor, poate din brodeală, văzind că merge, puterea și-a legat acțiunile de activarea reprezentărilor de sorginte comunista și incet-incet și de cele etnice, găsind limbajul în care fiecare termen îl lumurește pe celălalt. Capitalism — (soma) + privatizare — vindecă tărîi — G.D.S. — partidele politice. Este bine de precizat că prin „reprezentare” nu trebuie să înțelegem — „montătate”. Termenul nu spune să înțelegem — „montătate”. Termenul de „reprezentare” are un sens net antipsihologic. Este un conținut intersubiectiv care funcționează ca categorial în raport cu întreaga experiență sensului acțiunii.

Acțiunile pot avea configurații destul de ciudate. Apariția, aprobarea apărărilor magazinelor pe valută, care anulează o discriminare socială, sărăcăștează și distruge generalizarea de fond a discriminării: numai bisințari, hoții își pot per-

vut. Nu cred de asemenea că deviza A. I. Cuza, formulată conditional și având o prepoziție negativă drept enunț de impact („Nu vom reuși decit împreună”) va fi un impediment pentru realizarea societății civile. Nici vorbă! Dar faptul că puterea nu-a permis și s-a zbatut ca din rîndurile opozitiei să nu apară cumva liderul așteptat și fost o carte jucată și cîștigată. În ultima vreme, este interesantă chiar să nu mărească numărul liderilor negativi, al celor care vor puterea cu orice preț*. Probabil că în studiile de teoria propagandă se găsește un deosebită indicație ca numărul adversarilor simbolici nu trebuie mărit și că în ecuația dirijărilor curentului de opinie nerușecării acestor constante produce efecte incontrolabile.

Atunci cind e vorba de acțiunile politice mari, manipularea nu mai rămîne o activitate menită doar să ecranizeze sau să sporească efectele ei, mai degrabă, tînăr de acțiuni politice ca atare, fiind tot atât de „produsă” de cel care îl suportă consecințele. Putini, foarte puțini oameni au avut suspiciuni în legătură cu evenimentele din 22 decembrie — în ziua de 22 decembrie. Trebuie să admitem deci că asupra unor acțiuni politice nu avem putere de semnificare, cel puțin pentru un timp. Senzul acestora este sesizat numai în situația existenței unui sistem de semnificare și a unei capacitați de semnificare capabile să deschidă interpretarea acțiunii. Un grup social este un subiect înzestrat cu un sistem de semnificare alcătuit din reprezentări economice politice, morale, religioase etc. Să condită lîul de subiect, de a construi realitatea socială potrivit sistemului de reprezentări, nu poate fi distrusă (ar presupune pur și simplu disperarea grupului). Totuși, poziția sa de subiect, modul în care se exprimă în acțiunea sistemul său de semnificare, poate fi folosită, modificată și chiar anihilată.

Un exemplu de folosire îl constituie evenimentele din decembrie. În folosirea agentului manipulator nu-si propune alterarea sistemului de semnificare al grupului, ci crearea condițiilor de exprimare în acțiune a reprezentărilor continue de acesta.

nu sunt îndreptate spre obținerea unei legitimități ilicite. Puterea a vorbit de dialog, de consens social, de 36% din electorat, dar dotarea trupelor de jandarmi și creașa Consiliului de Apărare Națională sunt și rămîn pentru că mai importante decît sprijinul „celor mai largi categorii sociale”. O uriașă diversiune (în accepția strictă militară a evnitului) a avut loc sub ochii noștri... □

ACENTE

Alina Mungiu

• Fără stăpîn și fără Dumnezeu

A trebuit să agăță grova celei mai opozitie categorii de muncitori, neavind să se lăuda decit cu tradiții de revoluționare — cferiști — ca să priceapă tot românumul că de singur este în tara românească. Cel care i-au lăudat înțelepciunea, bunul său și discernămîntul în campania electorală îl-au întors de îndată spatele și i-au pus la zidul infamiel. Nicic mai fișe: săt gazetarii în soiul, care laudă poporul doar cind e ordin de la stăpînire. Acum să zis: serieli că e politica greva, că sunt vinduți, trădători de economie și de neam, și s-a scris întocmai. Lăzăt încălzirea în blocuri, și invățătorii n-au vrut să le primească în scoli copiii. Naveliști, în prima zi, au afișat garniturile, au făcut tărîu din banchete și clobarsi din geamuri. Astă la Iasi. La București, doar că a fost zbor de grevă, lumina să-a repezit în biroul de mișcare, să-i obligă să dea drumul la trenuri. Erau oameni de tot felul, bărbați și femei, pensionari cu principii și prostitute provinciale. „Să vină mineri!” a strigat cineva, și alțineva lăzăt răsouni: „Ce nevoile săi de mineri?” „Nu suntem noi și c?” Stiu acestea, pentru că le-am văzut și pentru că le-am auzit, și mi-am dat seama astfel că mineri n-au incitat să vină de atunci, ei vin în fieră zi. Înșinuările astfel, cferiști nu deveniseră mai buni: blestemul pe cei de la Tarom, care, acela, chiar nu avuseseră nici un motiv. Față de el.

Cu toate acestea, unii le-au luat apărarea. Dar cine? Liberali și tărâniști, în Cameră? Astă nu-i bucură, ba parca ar prefera să nu fie asta, nu le trebuie lor lubrarea lui Rațiu și Cîmpescu. Să nici grija lor. El continuă să-i injure: că sănătatea, mulți bogăți ca el, că sănătatea, mult mai multe decit el. Să ce urmăresc de le tin partea? Nicic bun, cu siguranță. La fel și eu intelectualii. Pe Doinei Cornea n-o vor lăsa niciodată, deși greu le vine să spună împede cu ce le-a greșit. Doar că mai nou, Roenan și cu Iliescu sănătatea și ei blestemul cu nădejde: pentru că i-au mintit. Dar blestemul nou nu sterge pe cel vechi, și ură crește. Să singurătește.

Români nu stiu să fi uni cu alții. Să nu doar cel mai oropsit nu au stărea năstă, ci nici cei mai vredni. Nici aceștia nu pot deveni mai mult, pentru că se sănătatea perfectă deținători. Stau doar și se miră cum de perfecționarea lor nu-si primește binemeritatea răspălată. Cauță în jur să aibă oameni care să-i aprobe, să încuvințeze meritile lor și nevrednicia soartei. Dacă se numerează vreunul din dimensiunile lor, îl suportă alături cu mare chin. Să nu pentru mult timp. Acolo unde factorii exteriști nu obligă la unitate, acolo unde voiața de-a-fă-in-grup se manifestă liber — partide de opozitie, formațiuni politice și grupări culturale — talentul românului dă-nu-îl-cu-alțul se arată din pînă. Energia este absorbită de lupte interne. Urmează scindări și dezcereri — o nesfîrșită despărțire. Politica de dezbinare și-a spus cuvîntul, dar n-ar fi putut-o face dacă românul nu ar fi avut o înclinație către ea. Astă trece luni, și plasa se însoțește la loc așa cum a fost.

Tărâniștă lupă să-si recapete pămîntul, și intelectualul cartea. Lor li s-a restituit cito ceva. Celor care n-au avut niciodată nimic, care nu mai vor să fie tărâniștă și nu pot fi intelectuali, trișta populație a orașelor îngrădită în cozi, lor ce îl se mai poate da? Lăzăt încă din anul televiziunea. Ecranul alb-negru este singurătatea care îl mai răstinește singurătatea. Privesc și vîd europei veniți să săracă orfanii români pe care nu se săsește românii să-i lubescă. Să spun: străinii astă n-au ce face, nici ce însoțimă viața bună. Să vîd pe cei mai ișteți că ei cum se orizontează, să-i urasc, că ei nu au nici minte și nici chef de muncă pentru asta, și ar fi vrut să n-ai să nici altii, ca să rămînem cu totii egali. De astă au votat cum au votat, dar iată că i-au păcălit.

Omului acestula, ce l se poate da? Pentru el ce s-a mai putut face? El este reprezentantul unui trecut care nu poate fi slăbit într-o zi, dar și și unei zestre genetice care nu-si modifică substanțial într-o sută de ani. El este cetățeanul caruia elice, alegătorul fără nici un Dumnezeu, rămas acum și fără stăpîn. ■

Romulus Brâncoveanu

• Diversiunea și „nevoia de a gîndi lucid”

E greu de spus că înțelegem noi, astăzi, „manipulare”. Problema nu e nici rău formulată, nici ridicolă, chiar dacă ar spune cineva, dată blind natura conștiinței și a mentalității, sănătatea și cîștigătorul, crește ca este, evident, absurd. Sub cînvîntul „manipulare” nu se mai spunea însă o definiție, ci o reprezentare socială destul de puternică pentru a indica în chiar natură societății, în social, prezența unui fenomen de sine sătător, cu o ontologie aparte — manipulare. Nu ne mai reprezentăm de mult acțiunile cu care să culture drept e manipulare, ci manipularea, care să culture și cultare forme, iar principala formă, dacă nu chiar forma pură, este acțiunea politică.

O explicație ar fi că, în general, concepția scăpată de sub controlul limbajului științific și trecută în limba comună

mile să cumpere în valută, omul care muncește cîștigă, nu. Deci un răspuns social previzibil pentru o eventuală licitație de reforme.

Sau: să-si putea că factorul politic să crește pe lungă termen un mecanism de blocare a acesta. Satisfacerea primelor premii din partea unor categorii sociale ar putea fi făcută și cu scopul de a sugera altel. De ce nu, de vreme ce așa-zisele reforme din salariaj pe anii 1989-1990 să-si plătit numai funcționarii de stat?

Totuși, dacă sănătatea și gîndirea bine, atunci cind guvernul sănătatea și „desălbitorie” crește, recurge la formele cele mai subtile de manipulare și scoate armata și polizia în stradă. Ceea ce ar putea să însemne că principalele acțiuni și puterii femeiste nu au fost îndreptate și

VEDERE LIBERĂ

Cele mai multe dialoguri, interviuri, mese rotunde prezentate în revista noastră sunt rezultatul întâlnirilor Grupului pentru Dialog Social cu persoane, personalități sau grupuri.

Aceste întâlniri sunt înregistrate audio și video de studioul cu același nume al Grupului. Pe urmă, un redactor al revistei solicită studioului caseta sonoră pe care o va transcrie. Acel redactor vorbește, de obicei, cu Mihai Gheorghiu care, invariabil, începe: „Imposibil. Trebuie să filmez, să montez, azi-noapte n-am dormit nici o oră...” Un redactor care nu-l cunoaște bine pe Mihai Gheorghiu lese încurcat. Dar cel care-l cunoaște bine pe Mihai Gheorghiu aşteaptă încă vreo cinci-zece minute. După avalanșa de imposibil, montat-mixat, nedormit, el spune: „Adu-mi caseta”. Într-o jumătate de oră e gata.

Pe ușa studioului audio-video G.D.S. scrie: Nu deronați. Noi muncim, nu gindim. Rămîn în cumpănă. Iți iei totuși curajul și deschizi. Intrarea ta este vestită de clopoțelul pus deasupra ușii. Înăuntru, veșnic agitat, veșnic nedormit, Mihai Gheorghiu care îți spune: „imposibil, acum...”

● O singură prezență românească la Oberhausen

Rodica Palade: De data astăzi nu am venit să vă cer nici o casetă. Nu am nevoie de nici o copie, nici video, nici audio. De data astăzi voi sănăti protoga-

nisti. Am auzit de succesul vostru de la Oberhausen. Am venit să-mi povestiti.

Sorin Iliesiu: Ei bine, este vorba de o primă participare la noastră la un festival internațional, festivalul de film documentar de la Oberhausen care va avea loc în aprilie, anul acesta. Din cele șapte filme pe care le-am propus, trei au fost selectate pentru concurs. Sunt filme realizate de Vivi Drăgan Vasile: „De ce” și „Ne credem numai cind murim”, filme reînținute pentru filmoteca festivalului, iar filmul realizat de mine, în colaborare cu dr. Gabriel Iliecanu, „Petre Tutes, Emil Cioran — întâlnire posibilă” împreună cu celelalte două vor fi reînținute pentru o secțiune de vizionare individuală de documentare pentru participanți în fază finală a Festivalului de la Oberhausen.

Rodica Palade: Cine din România a mai propus filme pentru acest festival?

Sorin Iliesiu: Televiziunea Română și Studioul Sahia, producători consacrați de filme documentare. Dacă ne gindim

similar cu IATC-ul nostru, a mers la o prezentare video a unui an de la Revoluția Română. Acolo au fost foarte multe filme din România, făcute și de Televiziunea Română și de Studioul Sahia și de altele și, cele două case pline pe care noi le-am trimis, au fost menționate și vizionate cu interes. Deci, un documentar de montaj, „Revoluția”, care a circulat în Piața Universității și care a fost făcut de unul din colegii noștri care astăzi și în Germania, Sorin Drăgoi. Așa încep, prezența noastră la Oberhausen nu e prima „jagă” a produselor noastre, în decursul a zece luni de existență.

● Am fost șocat de ce au putut realiza acești oameni într-un timp atât de scurt

Sorin Iliesiu: Deci, în martie am incepit, practic, să existăm.

Mihai Gheorghiu: Studioul de astăzi s-a născut dintr-o idee care, inițial, a apartinut lui Horăz Murgu și Costică Nanciu, idee la care a fost receptiv Alin Teodorescu. În primăvara lui '70, cind Alin a plecat în America, a plecat cu această idee, cam fantezistă, pe atunci, la un studio video al G.D.S. Datorită demersurilor lui, North Eastern University ne-a donat aparatura de bază, cămășea de 3000\$ din tot ceea ce avem acum.

Alin Teodorescu: Am plecat în primăvara '70 în America. Acești băieți care se invită în jurul nostru îmi bagaseră în cap că ne trebuie un studio de produs video-concurent. El promisese ferm că va face caceci vor și transmite la televiziune. Nu știam prătării cu cineva, dar cu norocul să am cunoscut la National Institute of Democracy un studio video. Trei săptămâni mai târziu, într-un interviu acasă și după două săptămâni a vizitat studiul video. Ca sociolog am fost șocat de ce să-pătuț face de către acești oameni. Produsul acestor caceci, conținând evenimentele de la noi, casete care nu să fie transmise pe postul de televiziune națională deoarece foarte fragmentar, cred că au ajutat mult la stabilirea prestației Grupului. Ca, de altfel, și revista „22”. Oamenii de la „22” au alcătuit, probabil, cel mai emogen nucleu din nucleele Grupului pentru Dialog Social. Odată cu echipamentul său a mai venit un echipament, nu altul de dezvoltat, care a fost dat altor două instituții, Liga Studenților și Grupul Independent pentru Democrație, dacă nu mă înșel, sau Asociația „21 Decembrie”. Echipamentul acesta a avut un destin care ne arată ce să-ar fi putut întâmpla și aici. A dispărut, pur și simplu. Miner, neminer, barbari, nebarbari, dar acel echipament a dispărut. Nu să-pătuț nimic. La nouă luni de zile de la aducerea echipamentului, aici este o echipă. Care acum participă la festivaluri internaționale.

● Eram fată în casă, bun la toate dar nepricoput în toate

Constantin Nanciu: Mă întreb înșă ce să-er fi întâplat cu acestă aparată dăcă Mihai Gheorghiu nu să-er fi împlimat încă de la început, trup și suflet. Nu știu căci și eu am întâmpinat cum sătăcea și noapte aici, dormea pe mesecă.

Rodica Palade: Vreau să-mi povestiti cum să-formați, nici eu nu am în urmă, studioul vostru.

Sorin Iliesiu: Studioul s-a născut din aproape în aproape. Am inceput cu niște camere video de amatori. Pe urmă au venit cele profesionale, înălțătoare de montaj-mixat.

Rodica Palade: Ce v-a atrăs pe voi toți aici, la studioul G.D.S.? Presupun că erau multe alte locuri mai doarate unde puteau lucra.

Sorin Iliesiu: Presupui gresit. Sunt foarte puține locuri în care pot să produci filme care să te exprime și care să exprime situația de fapt din România. Despre cum să-născut înșă studioul sătă, cel mai în măsură să-să spun este Mihai Gheorghiu, care a fost de la început „ne bărcăde”.

Mihai Gheorghiu: Mai întâi înșă vreau să spun altceva. Prezența la Oberhausen nu e chiar prima, căcumva „a doua”. Anul trecut, în toamnă, dr. Thomas Kleintinger, la o solicitare a dr. Günter Czernetzky din Viena, de la Institutul

Fotografie de EMANUEL PARVU

de acelăzis, aveam nevoie de tineri, de toti cei care au patima filmului. Pentru mine este o nouă poveste astăzi cu video — aici am avut ocazia să lucrez în sistemul astăzi pe care, personal, nu cunoaște de pe filmul, l-am socotit întotdeauna o „comună”. Să, în sens pur artistic, este evident o „comună”. Să nu va fi niciodată mai mult de astăzi. Dar la nivel informațional este mijlocul cel mai direct la ora actuală și cel mai penetrant. De aceea nici nu mă surprinde marele importanță pe care a avut-o televiziunea începând de pe 22 decembrie, în tot ce să intămplă și cum să intămplă la noi. Eu consider că tot ce am facut aici am făcut dintr-un punct de vedere moral, și nu din unul politic. Chiar dacă subiectul respectiv, viza noastră ale politicii, Eu mă asez într-o poziție a unui cetățean mai mult sau mai puțin profesional de cinema. În care lucruri să legătăre ele niste elemente pe care, ulterior, să le pot arăta și altora. Repet, punctul meu de vedere este unul moral. Am avut o mare sansă aici, la Studioul viitor, la Grupul pentru Dialog Social: nimeni, mie personal, să cred că nici lui Sorin, nu mi-a cerut nimic. Adică nu mi-a cerut să fac ceva anume sau într-un fel anume. Inițiativile de a face filme le-am avut noi. Fiindcă tot aveam niste caze, aduse de amatori dar și de profesioniști, care au amintit că aici ar putea să fie într-un fel valorificat, în sens informațional și de a face din ele filme, nu altfel, am încercat să facem niste filme. Deci, nu ne-a cerut nimeni nimic. Nu ne-a solicitat nimeni nimic. Să astăzi ne-a dat și sansă și garanția că putem să facem ce ne trece prin cap. Se pare că ceea ce ne-a trezit prin cap a fost apreciat atât de membrii Grupului, dar și de altii oameni. A existat sansă de a face ceea ce, mai ales că la noi în cinematografie lucrurile sunt astăzi de amestecate. Este prima oară de cind eu, într-un an de zile, un an și mai bine, nu am făcut nici un film. Este durere, inimă personală. Dar aici am făcut ce-am vrut. Este o sansă pe care nu stiu unde — nu numai în tara astăzi, dar în lume — cineva îl-o dă. Plecasem de la politic. Să spus că am făcut filme cu, să-i zic, influență politică. Dar eu le-am făcut numai dintr-un punct de vedere moral și nu din unul politic.

● La Costinești s-a aruncat cu găroafe în ecran

Vivi Drăgan Vasile: Este filmul despre Piață pe care l-am dus la Costinești anul trecut, în vară, la o seară video. Un film de o oră care, dacă nu să-a tocăt de tot, jănu mai există. Acest film a avut un — nu pot să-l spun succés — dar, era atât de bună în sala și simțeam cum trăsesem sala. În timpul proiecției, la un moment dat, am avut senzația că din sala se aruncă cu niște găroafe spre ecran. Uterior, Lucian Pintilie a văzut filmul nostru jucând pe video și filmul săcăzut de noi în Piață pe peliculă și ne-a solicitat, pe mine și pe Sorin, să facem un lung-metraj documentar despre fenomenul Piață Universității. Ceea ce noi doi, împreună cu Stere Gulea, am și realizat. El este în faza de mixaj la Buftea. Filmul reprezintă totăzintă cantitatea informațională de care se poate dispune în lume. Bineînțeles, încercând să aibă un spirit și mai obiectiv posibil. Vedeti, nu m-am așteptat niciodată ca destinul meu să treacă prin video. Am urat întotdeauna televiziunile și sistemele electronice de captare a imaginii.

● Sansa și garanția de a face ce-ți trece prin cap

Rodica Palade: Cum ajunge un cineast pe peliculă să lucreze într-un studio video?

Vivi Drăgan Vasile: Sunt trei care venim de la Buftea: Horăz Murgu, Sorin Iliesiu și eu mine. Pe lîngă noi, la începutul sătării a fost și Vlad Păunescu. Dintre profesioniști care au stat mai mulți și ne-au ajutat — omuni, care au filmat și care au montat, în afară de Sorin Drăgoi și de Doru Spătaru — plecați acum — ai mai fost și sătării alături de noi Horăz Leptea, Ionuț Telega. Este deci, un

turistic. Sigur, 90% dintre ele le-am produs de pomerană. A nu se înțelege cumva că filmele de reclamă turistică le-am făcut la comanda vreunui minister sau a vreunei case de turism. Nu. Să fie alături de noi și să facem un clip din ceea ce astăzi. Să

ivit la un moment dat neașa că cineva să le valorifice, adică să obțină niște bani, care ne-au fost foarte utili. Nu avem bani, capetele se duc, în fine, totul va cădea într-o bună zi. Inițial, noi le-am predus, pur și simplu. Acum au început să vină oamenii din afară pe care îi interesează un film despre arhitectură, un film despre...

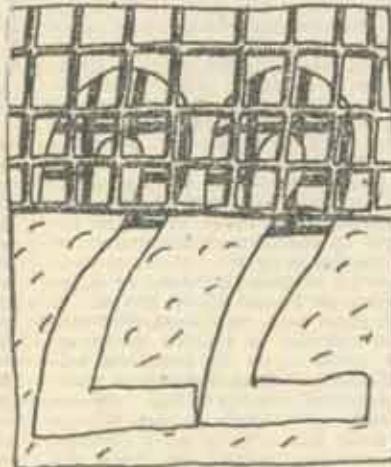
Rodica Palade: Ați început să primiți comenzi?

Mihai Gheorghiu: Da. Astăzi am primit două comenzi: una, de pildă, în care se cere o prezentare a mănăstirii Văcărești dar și un altor monumente din județ. Pe de altă parte. Am făcut, totuși, sub formă de o nouă prezentă membrilor Grupului în niciu manifestații, cîteva filmulețe. De exemplu la manifestările de la casa Verescu, după prezentarea premiilor pentru reconstrucția unor edificii: Palatul Telefoanelor, a Teatrului Național.

Vivi Drăgan Vasile: Horia Bernea a venit cu ideea, noi am fost imediat de acord. În altă situație a venit d-na Mariană Colac cu ideea și noi am imbrăgiat-o și imediat ne-am pus pe treabă. Adică, nu ne aparțin meritele în sensul ideilor numai noastă — au venit mulți oameni din afară. Noi am putea face multe lucruri, dar ne-ar trebui pentru asta o mașină să fugim pînă nu stiu unde — la Iași să spunem, sau la Timișoara, sau la Craiova sau la Suceava sau într-un sat oarecare. El, în clipa în care cineva trebuie să se deplaceze, de altă parte nenoarcocrea.

Rodica Palade: De fapt, cum lucrați?

Vivi Drăgan Vasile: Contăm pe entuziasmul deocamdată, care, sperări, nu va pierde; înălță nivelul pionieratului și al cîneclubului; trebuie depășit pentru a deveni totuși un studio serios. Declar nivelul entuziasmului, al amateurismului, dar și al amateurismului făcut cu profesioniști, trebuie depășit. Aici ar fi nevoie de un nucleu de producție, cu un om-doi — nu mai mult — un nou nucleu care să organizeze pieci, societăți, care să fieze, să ordoneze tot felul de probleme din acestea mici, financiare; peste tot ne lo-

vim de problema finanțării. De la acest nivel încărcă să producem mai mult. Altfel, ei poate rămașine doar atât: sublim, poetic dacă vrei. Miș mi-ar place să rămînă așa, pentru că într-un fel — într-un fel întim al meu — sănătatea orice dezvoltare va duce într-un fel la pierdere și nu de a mai fi atât de liber pe căi îmi doresc. În clipa în care se instituie un sistem de producție serios, este lipsă de că încep programări, fixări de subiecte, termen obligatorii, iar mie, personal, mi-ar place astăi mai puțin. Dar nu depinde numai de mine.

Mihai Gheorghiu: În aceste activități lăcute de bună voie și neșăzut de nimere, am răspuns pe cît am putut, în condiții date de manufaturism sau de cîneclub, de exemplu, unei solicitări a Asociației Caritas, în producerea unui film care a păscut în Spania sămbăta și care prezintă situația copiilor handicapăți orbi din România, respectiv din Scara de Nevizători. Ceva mai înainte s-a făcut un film cu o temă similară pe care l-am intitulat: „O familie pentru Iecare copil”, pe care l-am trimis în Elveția.

• Noi facem folclorul video al acestei țări

Vivi Drăgan Vasile: Într-o bună zi, unul dintr-o liniile noastre a pătrunsă vorba voia noastră în emisiunile partidului. Era un clip pe muzica lui Andries care umbia pe casetele astăzi care tot se copiază unele de la niște. Vorba lui Horea Murgu, clasicul nostru în viață, „Domile, noi facem de fapt folclorul video al acestei țări”. Doi, acest clip a intrat integrat în emisiunile Partidului Național Liberal. Întîmpătrînd stătem de vorbă cu niște oameni și le exprimăm neutralitatea mea din punct de vedere politic, de orice cunoște, de orice nuantă, cind, la televizor, începe povestea aceea. El și-a clipul, îl văzuse și mi-a zis: „Uite, bă, tu vorbești? Eu am încremenit. Sigur că a două zi am dat telefon imediat la „România liberă” care ne-a permis protestul prin care noi multumesc Studioului video al Partidului Național Liberal că, în sfîrșit, ei nu reușit să ne dea nouă clipul pe post, ceea ce televi-

zunea nu a făcut, de exemplu, dar era onorabil și onorant și pentru dinsă cred, dacă anunță surse și autorul. Si nu am fi avut nimic împotriva. Bucătărie din filmele noastre s-a mai dat și pe la alte emisii, dar atentă săste. Clipul de care vorbesc însă era integral.

Rodica Palade: În ce relații sunteți cu Televiziunea?

Mihai Gheorghiu: Din tot ce am reașezat noi și-i foarte multe lucruri au fost pentru Televiziunea Română. Dar am fost sistematic refuzat cu diverse motive. Totuși, în vara trecută, au fost date pe post două filme lăcuți de noi: o primă variantă a lui „De ce” și un dialog între domnii Anania, Andrei Serban, Sorin Dumitrescu și Theodor Baconsky.

Sorin Iliesiu: La o oră de... maximă audiență.

Mihai Gheorghiu: Tot la o oră de... maximă audiență, accesă oră 17, s-a mai transmis un montaj realizat de Vivi Drăgan la solicitarea Solidarității universității.

Rodica Palade: În ce relații sunteți cu Televiziunea?

Mihai Gheorghiu: Da. Astăzi am primit două comenzi: una, de pildă, în care se cere o prezentare a mănăstirii Văcărești dar și un altor monumente din județ. Pe de altă parte. Am făcut, totuși, sub formă de o nouă prezentă membrilor Grupului în niciu manifestații, cîteva filmulețe. De exemplu la manifestările de la casa Verescu, după prezentarea premiilor pentru reconstrucția unor edificii: Palatul Telefoanelor, a Teatrului Național.

Vivi Drăgan Vasile: Horia Bernea a venit cu ideea, noi am fost imediat de acord. În altă situație a venit d-na Mariană Colac cu ideea și noi am imbrăgiat-o și imediat ne-am pus pe treabă. Adică, nu ne aparțin meritele în sensul ideilor numai noastă — au venit mulți oameni din afară. Noi am putea face multe lucruri, dar ne-ar trebui pentru asta o mașină să fugim pînă nu stiu unde — la Iași să spunem, sau la Timișoara, sau la Craiova sau la Suceava sau într-un sat oarecare. El, în clipa în care cineva trebuie să se deplaceze, de altă parte nenoarcocrea.

Rodica Palade: De fapt, cum lucrați?

Vivi Drăgan Vasile: Contăm pe entuziasmul deocamdată, care, sperări, nu va pierde; înălță nivelul pionieratului și al cîneclubului; trebuie depășit pentru a deveni totuși un studio serios. Declar nivelul entuziasmului, al amateurismului, dar și al amateurismului făcut cu profesioniști, trebuie depășit. Aici ar fi nevoie de un nucleu de producție, cu un om-doi — nu mai mult — un nou nucleu care să organizeze pieci, societăți, care să fieze, să ordoneze tot felul de probleme din acestea mici, financiare; peste tot ne lo-

Rodica Palade: În total, cum cite parți și-a avut la Televiziune?

Constantin Nanciu: Patru din filmele noastre, montaje și filme. În prima fază a activității noastre nu mai sunt difuzate pe post și clipuri electorale, produse tot sică.

Mihai Gheorghiu: Am stabilit contacte directe, cu trei din posturile independente care există în momentul de față în România, în principal cu postul din Oradea, care practic, a difuzat toate filmele noastre. Noi am făcut pentru Oradea principalul furnizor de filme, pe tematică românească. Cei din Oradea au dedicat Grupului cîteva emisiuni pe care noi le-am înregistrat. De asemenea, am făcut înregistrări la Brașovul și mai puțin în Timișoara. Am trimis filmele noastre asociațiilor mari studenților, partidelor, persoanelor particulare. Tot noi am pus la dispoziție materialul filmat. Procururilor, Comisiile parlamentare de anchetă pentru evenimentele din 13-15 iunie, Comitetului Helsinki, Consiliului European și organizației Amnesty International. Avem de asemenea o serie de solicitări de la persoane

care doresc să prezinte filmele noastre la Televiziunea franceză și în alte părți. Avem informații că au fost date pe posturi străine de televiziune, în același fel, pirat, materiale realizate de noi. La televiziunea olandeză, italiană. Oficial, nu s-a adus la cunoștință de către d-na Ana Maria Nută că materialele noastre au fost folosite în Suedia. Aceeași lucru îl stim de la d. David Easig pentru Germania, sau d-na Hudson pentru BBC.

Constantin Nanciu: Prezenta noastră la televiziunile străine este mai importantă ca în cîndivizual decât prezența la televiziunea română, cu excepția televiziunilor independente, teritoriale, Oradea, Brăgoi.

Sorin Iliesiu: La televiziunile străine am apărut, dar de multe ori pirat, fără ca măcar să simt mențiuni sau să stiu și noi de treaba asta — lucru care, în ultimă instanță, sigur, din punct de vedere al prestigiolui nu se strică, dar din punct de vedere al onestității, poate nu a fost cel mai elegant.

Constantin Nanciu: În momentul de față noi avem o arhivă care, sigur, nu-i de natură televiziunii, dar este destul de importantă. La ea sporeză multă lume, străini și români. Această arhivă s-a format prin eforturile mulților oameni înnoiți.

Mihai Gheorghiu: Spre exemplu, la mitingul Alianței Civice din 15 noiembrie, filmările au fost susținute din punct de vedere artistic, au fost „luminări” de lumina adusă de Vivi Drăgan, Sorin Iliesiu și Stere Gules, care au găsit altă înnoire de la Bufeta cu niște grupuri electrogene care au venit pe timpul lor liber și pe riscul lor, să lumineze piața

**GRUPUL
DE
DIALOG
AL
GRUPULUI
AUDIO VIZUAL
AL
GRUPULUI
DE
DIALOG
SOCIAL**

- SEZIUL CONDUCERII -
PREȘEDINTE: HOREA MURGU
COF: MIHAI GHEORGHIU
PRIM VICE-PREȘEDINTE: VIVI (CONSTANTIN) DRĂGAN VASILE
VICE PRIM VICE-PREȘEDINTE: CONSTANTIN NANCIU
VICE PRIM VICE-PREȘEDINTE: SORIN ILIESIU
PRIM MINISTRU: SORIN BRĂGOI
PREȘEDINTE DE ONORE: JIM KING
PRIM VICE-SECRETAR: COSA
VICE PRIM SECRETAR: GHEORGHE
SPESIAL GUEST STAR: IONUT TEIANU

aci sub bagheta lui Horea Murgu și Constantin Nanciu, Vivi Drăgan și eu mină am lucrat cu el, realizând niște filmulețe foarte promișătoare. Din păcate, de acasă instalatia nu trăea toti: noi în primul rînd am supralicitat-o, am făcut-o să ajungă la limita durată de viață — ea fiind garantată să meargă cam doi ani, iar noi am lucrat într-un an cît în doi.

Mihai Gheorghiu: S-a muncit și săptămâna și săptămâna, de dimineață pînă noaptea. Aparatura s-a uitat ca în basene, într-un an, cît altă în doi. Cele 30 de ore însumă o echivalentă a 18 filmelor de lung-metru, adică muncă unui studio în anii de zile, pe care noi am făcut-o în cîteva luni.

Vivi Drăgan Vasile: Există însă revers. De multe ori vine cineva și spune: „Vreau și eu, pînă mină, pomine, pot să-mi facă cutare?”. Adică se creză impresia că noi putem pînă mină sau poamine. Deci în clipa în care vine cineva și, nu că te obligă, dar zice: „Am nevoie de nevoie”, te apuci de lucru. Pot însă să auzi și reproșuri: „Dar n-ai făcut?”. Noi am muncit noapte și zi pentru că ne placea un lucru sau o idee. Dar, de multe ori s-a întors în defavoarea neșătră.

Mihai Gheorghiu: Astăzi vom să spun. Că nici nu am mal putut răspunde în ultima vreme tuturor sollicitărilor. Fiindcă am început să simt consențul de faptul că aparatul e la limită.

Rodica Palade: Vorbiți-mi de protecțile voastre.

Sorin Iliesiu: Mă gîndesc la un film, de tipul unui serial de interviuri realizat în tehnică video, finanțat de Fundația pentru o Societate Deschisă. Acest proiect urmărește să fie realizat de mine și de Ioan Buduca, redactorul revistei „Cuvîntul”. Majoritatea celor pe care dorim să-i întrevîneam sunt din lumea literatură și reprezentă în special exilul românesc. Filmul nu se va limita numai la personalități de primă mărime, ci el va încerca să realizeze în final și un fel de radiografie socio-profesională mai largă a exilului românesc în Franță.

Mihai Gheorghiu: Am primit o invitație pentru Docimind, în un festival la care urmărește să participe cu tematica propusă: „SIDA, homosexualitate, bătrânețe și copii”.

Vivi Drăgan Vasile: Eu vreau să mai fac două filme. Unul pe care îl am de mut în cap, despre disidența românească. Strâinii su să facă film despre Doina Cornești, despre Gabriel Andreescu. Trebuie făcut pentru noi toți. Vreau să mai fac un film despre Marian Munteanu, un personaj la care eu, personal, tin foarte mult. Nu l-am cunoscut decât în Piată la balcon. Uterior, bineînțele că l-am cunoscut. Am adunat material mult. Cu astă vreau să fac povestea unui student

• Pirat — la televiziunile din lume

Rodica Palade: În total, cum cite parți și-a avut la Televiziune?

Constantin Nanciu: Patru din filmele noastre, montaje și filme. În prima fază a activității noastre nu mai sunt difuzate pe post și clipuri electorale, produse tot sică.

Mihai Gheorghiu: Am stabilit contacte directe, cu trei din posturile independente care există în momentul de față în România, în principal cu postul din Oradea, care practic, a difuzat toate filmele noastre. Noi am făcut pentru Oradea principalul furnizor de filme, pe tematică românească. Cei din Oradea au dedicat Grupului cîteva emisiuni pe care noi le-am înregistrat. De asemenea, am făcut înregistrări la Brașovul și mai puțin în Timișoara. Am trimis filmele noastre asociațiilor mari studenților, partidelor, persoanelor particulare. Tot noi am pus la dispoziție materialul filmat. Procururilor, Comisiile parlamentare de anchetă pentru evenimentele din 13-15 iunie, Comitetului Helsinki, Consiliului European și organizației Amnesty International. Avem de asemenea o serie de solicitări de la persoane

pe care noi am filmat-o și din care am montat un film. Deci, noi avem în momentul de față, după 10 luni de activitate, 30 de ore montate, plus o grămadă de materiale nevalorificate. Cu aceste 30 de ore montate putem să însemnăm și programul lui SOTI care, de fapt, ne să considerăm principalul și producător de program. Pe de altă parte, această săptămână, producție și ea și de cîneclub, are chiar o valoare economică care, practic, ajunge să acopere toată investiția făcută în această aparatură care astăzi este în situația de a fi nu numai întreținută, ci chiar înărgită. Solicitările pe care le avem nu mai permit să lucrăm cu ce avem. Greuță... sigur că avem. Dacă mină, de pildă, ne-ar solicita cineva să ne ducem pînă sălături, ar începe circul, cu ce nu deucem! Fără sămănușă, as spune că fata de modul cum am poartă, făță de intenție pe care nu le-am avut, — am avut rezultate. Noi avem și multe alte intenții nematerializate...

Constantin Nanciu: Am ajuns la „conștiința” valorilor noastre de cîneclub al Grupului pentru Dialog Social cu pretenții profesionale. A mai rămas de stată.

Mihai Gheorghiu: Noi producem aceste filme. De obicei, vin niște oameni care doresc niște copii după aceste filme. Noi le facem și habar n-avem ce se întâmplă cu ele. Important este că circula. De exemplu, să vă povestesc o întâmplare cel puțin hexică: se întoarce cineva din America și se aduce o casetă. Spune: „Domile, am adus ceva extraordinar, de ultim moment, material nemainoscant!” Punem caseta în spart și... filmele noastre! Se întoarce căsă după nu șiu cîte copii și străbatind foarte mulți kilometeri.

Constantin Nanciu: Desi suntem foarte diversi, ne înțelegem foarte bine. Sintem, dintr-un punct de vedere și o anexă a Grupului pentru Dialog Social. Dacă și ei cînd dialog se consumă aici... Pe urmă, vorba același Horea Murgu: poporul român este neguvernabil. Iar noi, făcind parte din poporul român suntem neguvernabil. Am sădut ce am vrut.

Vivi Drăgan Vasile: Da, astăzi a fost extraordinar. Poate să îndepărte lucrările și în cinema și am să mă întorc la prima dragoste. Dar sigur că oră de cîte ori voi avea un pic de timp voi veni aici ca să mai trag un alt fel de aer aici.

Rodica Palade: Studentii vin pe aici?

Sorin Iliesiu: Avem relații foarte bune cu studenții, de astăzi, din timpul Pitești. Universității. În acelă seara de 13-15 iunie, Comisia parlamentară de anchetă pentru evenimentele din 13-15 iunie, Comitetul Helsinki, Consiliul European și organizația Amnesty International. Avem de asemenea o serie de solicitări de la persoane

care doresc să prezinte filmele noastre la Televiziunea franceză și în alte părți. Avem informații că au fost date pe posturi străine de televiziune, în același fel, pirat, materiale realizate de noi. La televiziunea olandeză, italiana. Oficial, nu s-a adus la cunoștință de către d-na Ana Maria Nută că materialele noastre au fost folosite în Suedia. Aceeași lucru îl stim de la d. David Easig pentru Germania, sau d-na Hudson pentru BBC.

Constantin Nanciu: Prezenta noastră la televiziunile străine este mai importantă ca în cîndivizual decât

UNS AL UNUI PRIETEN ÎNDEPĂRTAT

soare către Emil Cioran, 1957

in 1957, la Cimpulung, unde Constantin Noica se miciliu forțat, această epistolă filozofică adresată Cioran a fost trimisă la Paris cu dificultățile de către fi publicată în *La Nouvelle Revue Française* douăzeci de ani, în corespondență sa cu Cioran, ne asupra acestui episod și precizează că epistolă însă în limba română și că i-ar fi revenit lui Cioran „cu franceza sa extraordinară” – de a fi alcătuit într-un cunoscută revistă franceză. Cioran nu a dat rugămintii lui Noica, temindu-se de urmările pe care ar fi avut asupra autorului publicarea în Franță a pagini. În schimb, ele au fost multiplicate și citite în unele Bucureștiului, comentate în cercuri de boșind în cele din urmă în dosarele Securității. În tîrziu, în 1958, toți cititorii epistolei au intrat în judecăți și condamnați în „grupul Noica”. Înălțarea a acestei scrisori a constituit atunci, la cap de acuzare.

o răspuns paginilor lui Noica cu faimoasa omi lăță, publicată în 1957 în N.R.F., care, sur deux types de société, a devenit apoi capitativ al volumului *Histoire et utopie*, apărut la în 1960. Pentru prima oară acum, paginile acestei află în spatele textului cioranian, încarcate de către istorie ocultă, intră în circuitul public.

Cind ne vorbesc de pildă de libertatea aceea precară, ivită în vidul credincioșilor, floare maladivă a societății obosite, sau cind un Camus arătă, în „La chute”, impasul libertăților voastre, ne pare că vorbiți despre un om care nu este, într-atât de străin am devenit de lumea voastră. Dar ne suntem undeva într-o lume a omului, de care voi să spune, la rîndul vostru, să fiți străini. Căci nici ne pare, acum, că omului nu-i e proprie libertate, ci necesitatea; că el se ridică, nu împotriva celui ce-i la libertatea, respectiv libertățile, ci împotriva celui ce-i la necesitatea, sensul de viață necesar, sau chiar, dacă preferă cu libertățile voastre, non-sensul de viață necesar. I se pot lăsa omului toate libertățile, sfara de una, una singură, sorită să-l asigure necesitatea. Dar care e libertatea acesă? E problema fecărula dintre noi, și e posibilă una mai adâncă decât a voastră.

Aci se inscrie utopia socialistă, cum o numești, cu pretensiile ei de a reda omului tocmai necesitatea și cu riscul – pe care eu nu înțeleg de ce nu are loialitatea să-l sărbătorescă – de a-l lăsa o sumedenie de libertăți. Cite n-am putea să vă spunem despre această utopie, ce „distincții” evidente, verificate, n-am putut opune muștenilor voastre? V-am putea spune – la rece, nici nu stăti, cit de la rece – că ati numit-o bine utopie; că a fost și a rămas o utopie în sensul bun și prost, sau atunci o experiență de laborator, cu tot ce e legitim într-o asemenea experiență, dar că tocmai de aceea oamenii sunt totolădi în ea și străini de ea; că, în sprijă, este o incercare de a scoate pe om din „alienarea” prin avutie, o luptă deschisă, violentă, patetică și pînă la urmă desperată cu verbul auxiliar „a avea”, sperând posibilă pentru că și-a combătut numai avutia ca atore – treptă, prezintă, ori în curs de închecare – nu și spiritul de avutie, pentru că amputeză, dar pînă la urmă, nu libereză pe om de avutie, astfel că în fond nu numai se vede vogă în fata tentativelor lui „a avea”, de a se menține și refacă, dar pînă singură pe lume un sărac cu instincție de bogăție; ca în acest sens o mai degrabă o revoluție contra săracului, căruia își se ia în fapt idealul, decit contra bogăției, căruia își se ia doar putințul acesta ce este avutia și care să-și poate sănii reinvesti că om, dacă n-a sănii să fie om pînă acum, și, fostul posesant fiind singurul susținut să devină, în prima generație a evului ce vrea să se deschidă, un aderent sincer, în măsură în care e un convertit și nu un idealist dezamăgit, ca săracul, unul care să realizeze „tristețea de după victorie”.

de Malstare avea spuse: geniul Răului ortodoxie, cum există la civilizație, în virtutea istoriei și geniu. (Pe o victorie, care se învîntă într-un corp străin? Un loc de a vorbi, să spovedăm, — loc asa zisul „su-

stea analize rafinate. Sunt înă două cîteva prea directă și opunem „nihilismul” sănătos și socialistă. Aci spuse mai mult orice elementară și angajată.

O revo'uje contra femeii

V-am mai putut spune că, întrucât avutia risca să fie odiosă în mina bărbătui, dar e sacru în mina femeii, utopia socialistă are deopotrivă

pentru că e trăim deja, dar pentru că ea însăși nu „trăiește”, nu-i o lume care să aibă pe „altul” în ea, nu curge; că e o lume care tot încearcă să fie și care să-l luat găzav de la serios, pînă la a se speria singură de către vreia să facă și – cu psihologia celui slab – a speriat și pe alii; o lume naivă, posibilă simpatică dacă nu ar fi început prin a fi, sub complexul timidității, violență, și care acum probabil că ar vrea să înceteze a fi asta, dar nu mai stie cum, o lume care nu-are așteptă decit să vină verdictul istoriei să spună: „linistește-ți, exilul”, dar care e din același experiență de viață ce nu se acoperă cu viața și despre care nu sănii pînă la urmă dacă sunt ori nu sunt.

Căci acesta e faptul: am putea să vă spunem toate cele de mai sus și multe altele, dar nimic nu sănii nimic despre realitatea luerului, și suntem incitați să cărim și noi din cînd în cînd cite un număr din „L'Humanité”, ca să afliam ce este sau ce vrea să fie utopia socialistă. E în orice caz o pieșă care lîne alătur. Ca Islamul? Ca Turcii acela despre a căror istorie în istorie tu ai scris acum multi ani pagini atât de adevarat. Înțept, dacă și tu fost tu, te-ai fi rugămat? Nu, căci îndărătu lucrul și a popor mare, poporul rus.

Dar atunci ar însemna că poporul importă și că, dacă reușea comunismul în Portugalia și... corporatismul în Rusia, astăzi totă lumea ar trebui să discute apările corporatismului? Să fi avut comunismul nevoie de scenă mare a poporului rus, în timp ce acum poporul rus nu se mai poate lipsi de comunism, de faptul că are la dispoziție cu el singura internațională a lumeni de azi? Să fi avut Rusa nevoie de această versiune europeană spre a se europeiza în sfîrșit, după cum – cine săie – Asia și Africa doar aşa să-și europeizeze cu adevarat?

Poate da. Sigur da. Acest din urmă lucru nu apare mai împedite acti, la fel de împedite ca excesele inițiale care am fost supuși. Ne pare evident că îndărătu marxismul este Rusia și îndărătu Rusiei, Europa; că o a-nunțată Europă triunfă în lume și triunfă cum poate, scolo unde poate și unde nu-i inițiază lumenii pe lumea Europei spiritualul de finețe, de rafinament al libertății, de individualism, de istoricism subtil, ca în țările batrâne ale Europei, sau de demnitate istorică, ori măcar personală, ca la Anglia-Saxonii. Căci luerul cel mai grav pe care l-am putea spune, împotriva marxismului trăit, este că dă o lume a nedemnitatei umane, una în care nimeni nu mai e în adeveritate, nimici, chiar cei mai de seamă, nu sunt ei, nu răspund ca oameni și nu trăiesc ca oameni, – ori cine, la ori ce nivel, trăind sub conștiința servîlă de care vorbește Hegel, una servîlă chiar cind nu sunt cine și săpînul și dacă nu cumva săpînul și un simplu mecanism. Dar, deopotrivă e un lucru de spus în favoarea lumeni marxiste: că acum e prea tîrziu să i se mai opună ceva de altădată. „Je n'ai rien à opposer au marxisme”, îmi spunea un prieten francez acum zece ani, și avea dreptate.

■ Valorile europene

Nu avem nimic de opus comunismului – decit valorile europene. Sau mai bine: nici comunismul nu are nimic de opus valorilor europene în fond. Vestul acesta, întristat, stă pe o poziție mai mare decit credie. Cind vă auxim denunțând comunismul ca un fenomen maladiv, un cancer ce e de extirpat, ne surprinde la fel de mult ca atunci cind li acordă titlul de „splendidă utopie a umanității. Căci sensurile de aci sănătatea integrată, de invățuit, de preuat, – adică de

(Subtitlurile aparțin redacției.)

șezat la locul lor. O Europă care nu-ar să trăgă îndărăt la ea apele pe care le-a trimis în lume, o Europă care s-ar bosumbla pe o lume ce „europenizează”, fie că o face contra ei chiar – nu e una care să-și moră istoria. Să de altfel sănii și tu din plin că vine aliceva, se pregătește aliceva, în inimă, obosită ori nu, a European. Numai că tu spui: Vine o nouă utopie, în timp ce eu as spune că prinde conținut o realitate mai adâncă; tu spui că trebuie să vină ceva în viud European. În timp ce eu spun că vine ceva din plinul acesta al unei Europe triumfătoare, care în loc să se spere său să aduze Răsăritul, ar avea datoria să îmbinzească și subjugă.

Facetă ca noi, „colaborati”, – căci e un fel de a intra în dialog cu voi întrivă. Tu sănii că suntem cîțiva ce se rezolvă în principiu ideii de colaborare: dar chiar și noi am ajuns la gîndul că se poate perfect colabora cu marxismul, și anume în chip marxist: de pe poziții contradictorii. Am și sugerat acest fel de colaborare, dar n-a fost încă acceptat. Nu e nimic, dacă suntem marxisti autenți, îl vor accepta într-o zi; după cum suntem siguri că, dacă mai trece vre-o dol, trei ani, cel de aci vor sfîrși prin a te invita și pe tine să-ți vizitezi, cum au făcut călătorii cu Sartră.

Într-o temp, încercăm să fim în pozitiv pe care ne-ar placea și-o sămătări. În Occidentul, în cînd de afirmare, pentru noi înșine, a dreptății noastre eu dreptatea adversarului cu tot, și nu contra ei. Ma gîndesc la comunismul acela francez care, în fața plutonului de execuție, să-a uitat la ostasii germani, filii de proletari de sigur, și le-a strigat: „Imbeciles, c'est pour vous que je meurs”. Realizând tot ce am putut spune în favoarea a estora, ne vine în minte un: „Imbeciles, c'est pour vous que nous vivons!”.

■ Exilul nostru subtil

Să întărește relația la noi, la tine și noi, dragul nostru prieten exilat, drăgușul nostru „pamfletar fără obiect”. Că te invidiem? Am putut-o face în cîndva rînduri, dar pe consecvențe cu totul secundare – securitatea personală, cărti, idei, libertăți, Paris. De vreol doi ani, de cînd să-și ridicat puțin valul dintre noi, n-o mai facem. Am început să înțelegem că e mai multă plătitudine în destinație voastră: pînă și exilul vostru banal, care risca să vă duce la „nostalgie”, patriotism și sentiment, ce puțin lucru este el făță de exilul nostru subtil, exil printre ei și în totușii dintr-odată vidat de en. Citecădă, cînd rafinam și noi, luerul suntem pe care chiar interesant, și atunci scriem jurnale sau opere geniale – pentru scurtare. Tout compte fait, e mai bine aici.

Să e mai bine, nu numai pentru că luerurile pot suna altfel, dar pentru că suntem sănătatea și altfel așezat. Sunt prieteni noi oameni, sinceri sau sănătății angajați în treabă, în „construcție”, cum se spune pe aci, iar cînd ei realizează lamentabilul efortul lor, care nici măcar nu pleacă din inimile și gîndurile lor, venim îngă-eli, noi cei care nu facem nimic, ca să le suntem: „Lasăți, tot e ceva, poate frumos, care se face cu voi cu tot”. Să suntem ceilalți, neangajați, profesioniști nu și pamfletul fără obiect, ca tine, ci al destinului fără obiect – sească la noi desigur, într-o rînd ce că înșîntă poate apărea ca trăind „o istorie fără obiect” – și cărora, atunci cînd ne cuprinde tristețea de a nu fi facut nimic, vin ceilalți să ne spună: poate că este un adevarat și în viațile voastre. Iar gîndul lor se intinde, dincolo de noi, pînă la tine, prieten neîmplinit, spunându-ți că ești cu noi cum nu al fost niciodată. (1957).

RADU CÂMPEANU:

„DA, VA EXISTA O UNITATE A OPONȚIEI!”

• E rindul Puterii să avanzeze răspunsuri • 21 decembrie reprezintă o amintire sfântă, dar nu o realitate politică • Revigorarea conducerii partidului se poate face și fără o Conferință națională • De unde știi că hotărâsc singur? • Jocul nu este ușor •

■ Guvernul are încă o legalitate formală

• In luna decembrie, dv. ati avansat propunerile unui guvern de coalție. Care ar fi fost avantajele unui asemenea guvern?

• Nu de coalție... Toamnă că precizarea se impune: de unirea națională. Într-adevăr, în luna decembrie am propus acest lucru, un guvern de unirea națională cu participarea partidelor care sunt reprezentate în Parlament și care au formațiuni sau grupuri parlamentare, și – evident – fac parte din Convenția Națională pentru instaurarea democrației. Acest guvern urma să alibă un prim ministru neutru, adică unul care să nu facă parte din nici un partid politic. Acestea ar fi fost cele două condiții.

• Care ar fi fost importanța unui asemenea guvern?

• Sunt convins că un asemenea guvern ar fi evitat o serie întreagă de evenimente nedobile care se petrec acum sub ochii noștri. Pe plan intern, cred că un guvern de unire națională ar fi adus o micșorare de tensiune în opinia publică românească, dar, mai ales, ar fi adus un început de încredere și de speranță.

• Speranță? Ce fel de speranță?

• Păreră mea este că la ora actuală poporul român nu mai are nici o speranță. Este foarte dezorientat, nu știe ce să mai crede, și mai ales în cine să mai crede. Or, un guvern de unire națională ar fi adus pe de o parte o credibilitate mai mare a puterii și pe de altă parte o nădejde de mai bine. Aceasta nu înseamnă că un asemenea guvern ar fi putut să soluționeze problemele colosale de astăzi printr-o lovitură de baghetă magică. Nu afirm acest lucru, dar ar fi întreprins destul de efort pentru a reda cîndea intr-o soluționare posibilă. Acumătă pe plan intern, iar pe plan extern ar fi adus credibilitatea politică internațională și credibilitatea economică, financiară. Politică – în sensul că România ar fi fost acceptată fără rezerve în toate organizațiile internaționale, și – aşa cum am spus-o – pe viață mare și cu cu eforturi, aşa cum se face astăzi. Iar pe plan economic cred că este simplu de văzut că forurile internaționale ar fi acordat României suport umanitar – nu doar acestea vorbim –, și investiții creative, apori de tehnologie.

• Dar ce v-a făcut pe dv. să credeți, în luna decembrie, că o asemenea propunere ar avea vreo sansă de succes pe lîngă cel care erau la putere? Care defineau monopolul puterii?

• Iată o întrebare binevenită... Nu am avut convingerea că interlocutorii mei vor accepta această propunere. Am crezut însă că vor admite ipoteza neexistării. Pentru că, aşa cum am spus-o chiar atunci, peste profunda criză economică pe care o trăim se astorne una socială în fel de gravă. Din conexiunea acestor doi factori pot să iasă confruntări sociale și politice pe care noi nu le dorim. Și, pentru a evita un mo-

ment de confruntare de această natură, am făcut propunerea. Nu; nu era o propunere făcută în ideea că va fi acceptată. Nu. Dar era o propunere făcută cu simțul răspunderii și cu imaginea ipotezelor că interlocutorii noștri își vor pune serios problema răspunderii pe care o au.

• Deci în afară de faptul că ați avansat propunerea respectivă, dv. nu mai dispuneți la acest oră de nici o modalitate pentru a o face să fie acceptată?

• La ora aceea, nu. Acum însă cred, aşa cum a și hotărât Convenția Națională în ultima sedință, că nu noi trebuie să fim cel care avansemă propunere, ci puterii trebuie să ne avanzeze un răspuns.

• Nu ar fi fost retragerea din Parlament – sau invocarea acestei posibilități – o altă modalitate? În Bulgaria această tactică a adus ceva succese.

• Situația din Bulgaria este diferită de aceea de la noi, din pacate. Acolo, rezultatul votului a fost diferit, este clar că în parlamentul lor există un echilibru care la noi nu există; nu un echilibru stabil, dar un echilibru... Situația din parlamentul românesc, însă, dă guvernului actual o legalitate formală. Cesa ce nu cred că mai are guvernul de mult timp este însă legitimitate, adică nu mai are convingerea, încrederea opiniei publice românești, aceea încredere care să continui formel de legalitate. Pe aceea nu o mai are.

• Există vreo imprejurare în care dv. personal consideră că opoziția să ar putea retrage din Parlament? Care ar fi aceea?

• Ipoteza troublei, indiscutabilă, luate în discuție... Dar o asemenea retragere din Parlament ar trebui motivată de doi factori. Unul ca coșta în motivări și politici, iar celălalt în încadrarea acestui act într-o serie întreagă de alte acțiuni din cadrul Parlamentului, în astă fel incit semnificația și importanța retragerii să fie efective și eficiente.

■ Alternativă aveam încă din 13 decembrie

• În decembrie nu a fost un asemenea moment?

• Nu. Sigur nu. Si cred că nu mai e un secret pentru nimeni – lumea și-a făcut însă cind a focalizat credit, pe rale sentimentală. Toate energile româno-astăzi – democratice, să zic astă – au mișcat pe zile de 21 sau 22 decembrie. Era numai o exprimare sentimentală, nu era o analiză politică. 21–22 decembrie reprezintă numai o amintire sfântă. Dar nu o realitate politică. Realitatea politică începe să o vedem acum. De abia acum începe să apară. Si cu siguranță că dacă ceva nu se schimbă, realitatea astăzi va deveni din ce în ce mai ingrijorătoare. De astă se-am temut noi. De acenă să realizăm îngrijorătoare ne-am temut și am vrut să încercăm să evităm pe cît posibil poporul românesc noi și foarte mari dificultăți care, din pacate, s-ar părea că vin.

• În două pagini publicate recent de revista de opozitie *Expres* despre Parti-

dul Național Liberal se menționează că în realitate P.N.L. nu ar avea vreun program alternativ, detaliat, în programul guvernamental, că între deputații și senatorii partidului nu se află economisti și de asemenea că la conducerea superioară a partidului nu prea se găsește tehnocrați. Ce este adevărat în toate acestea?

• Presa a liberă să scrie ce vrea.

Din pacate, în România, mulți semnatari de articole scriu fără spirit de răspundere, fără să fie informați. Eu sunt unul care, în Tara Românească de astăzi se poate considera că dințre cei mai avizati asupra acestei irresponsabilități a unor persoane care se grăbesc să scrie. În ce privește Partidul Liberal, vă invit să pe acum să participați la Forumul care va avea loc probabil într-o lună și jumătate având ca scop definirea programului definitiv al partidului. Noi suntem în curs de a elabora acest program. Că nu avem alternativă? Ar fi o copilarie!

O aveam chiar din ziua de 13 decembrie, cind am propus crearea acestui guvern. Există. Dar nu am spus-o interlocutorilor noștri atunci. Am spus-o mai tîrziu colegilor noștri din Convenție.

Să spui că guvernul actual o legalitate formală. Cesa ce nu cred că mai are guvernul de mult timp este însă legitimitate, adică nu mai are convingerea, încrederea opiniei publice românești, aceea încredere care să continui formel de legalitate.

Pe aceea nu o mai are.

• Există vreo imprejurare în care dv.

personal consideră că opoziția să ar

pe reia retragere din Parlament? Care ar fi acea?

• Ipoteza troublei, indiscutabilă, luate

în discuție... Dar o asemenea retragere din Parlament ar trebui motivată de doi factori. Unul ca coșta în motivări și politici, iar celălalt în încadrarea acestui act într-o serie întreagă de alte acțiuni din cadrul Parlamentului, în astă fel incit semnificația și importanța retragerii să fie efective și eficiente.

■ Sistem de acord cu o temeinică asociere a opoziției

• Sunt foarte mulți care spun că noi și în diaspora românească faptul că fără o unitate a opoziției românești nu se poate realiza nimic la viitoarele alegeri. Care este păreră dv.?

• Păreră mea este că unitatea va fi.

Si este în fond. Rămîne de văzut forma în care ea se face.

Nu suntem de acord cu unificarea eforturilor. Suntem de acord cu unificarea eforturilor.

De altfel, prezența noastră în Convenție este semnal că suntem de acord cu această unificare a eforturilor.

Cu ce nu suntem de acord? Si cred că niște nume nu pună chestiunea acum, nu suntem de acord cu fuziunea.

Adică cu pierderi de identități, de identități politice, identități programatiche – cu asta nu suntem de acord. Adică cu confuzie.

Dar cu o foarte temeinică asociere.

• Asocierea această ar putea merge

într-o listă comună cu partidele din Convenție?

• Totul este discutabil. Am avansat,

pentru că alegerile municipale sunt înaintea coloriale, am avansat de altfel și ideea că să sprijinim delegații comuni, indiferent de apartenența lor politică. Dacă o persoană e mai bună în comună, în orasul sau în locul acela, e cunoscută, indiferent dacă e liberal, e tărânt, e social-democrat, e ecologist – să-l sprijinim pe acela. Sau nu e membru al nici unui partid. Il sprijinim pe acela. Cam așa este și direcția pe care mergem pentru alegerile municipale. Bineînțele, ceea ce vă spun acum sunt idei pe care le-am dezbatut între noi. Probabil că hotările vor fi în același sens.

• Care va fi programul Partidului Național-Liber pentru aceste alegeri locale?

• Un program pentru alegeri locale este mai ales programul local. Este programul local și am făcut pentru asta, ne-am gîndit că să facem un sondaj de opinie – cuvințul este pretențios – să facem mici reunii locale, mai ales în București ne-am gîndit să facem lucru asemănător în restul țării, în care să cerem părerea cetățenilor din cartierul respectiv, părere asupra nevoilor edilitare, urbanistice, so-

ciale. În urma acestor culegeri de informații va trebui să ne facem un program. Cu toate că în alegerile municipale nu prea e vorba de programe. E o chestiune de administrare. Dar, pentru că avem o chestiune administrativă să mărgă în sensul voit de majoritatea cetățenilor – pentru că e o chestiune locală – am pus la cală acesă reunii de informare și bineînțele de selectare între necesitățile pe care oamenii le exprimă. Si din aceasta să ne îspirăm.

• Acest Forum Liberal este sinonim sau nu are nici o legătură cu Convenția sau cu Conferința Națională a partidului?

• Nu, nu are nici o legătură.

• Va există o Conferință Națională a partidului?

• Conferința Națională a avut loc la 31 martie, anul trecut.

• Am asistat la ea.

• Da. Si scolo să ahotără ca la fiecare 4 ani să fie o Conferință Națională acolo unde se discută chestiunea statută, se aleg organele de conducere.

• Si înainte de trei ani nu va mai avea loc o astă?

• Teoretic, nu.

• Dar nu cred că dificultățile, în stîrzi, situația grea a momentului ar fi cînd o asemenea conferință în asemenea luni?

• Nu cred că o asemenea conferință ar fi necesară acum. S-ar putea să o facem înainte de patru ani. S-ar putea. Dar nu acum. Nu văd nici un fel de necesitate de a face acum o conferință națională a partidului. Sigur că noi avem o serie de birouri executive, avem întîlniri – astă și cu totul altceva – ale diverselor elemente din conducere. De pildă, în birourile noastre executive participă deputații și senatorii, nu suntem numai birouri restrînse.

• Dacă îmi permiteți, am să vă spun, din informații mele, care ar fi, să zicem, amanute motive pentru o conferință anticipată. Faptul că în anumite filiale – din cîte știu – sunt contestații care se găsesc actualmente în Senat și în Camera Deputaților – ar fi un motiv. Faptul că alii filiale își insușesc un reproș pe care l-am auzit chiar de anul trecut, din 31 martie, legat de vice-pre-

sedinții partidului Național Liberal. Si poate că, membrii fără funcție al Partidului Național Liberal, membrii mai de jos, ar fi acceptat, ar fi dorit o revigoreare la virful partidului mai devreme de acesti patru ani.

• Revigorearea — înțeleg ce spuneți, situația ce vă referă, se poate face și fără conferință, să stii. Ea este în preșupunerea noastră. Dar stii că, în politică, întotdeauna problema crește mereu modalitatea în care se fac lucrurile. Noi suntem preocupăți de chestiune. Dar momentul prin care trece toti, nu numai noi, e un moment foarte dificil, de dezorientare. E un moment în care ai sentimentul că forțe care sătăcuseră mai deosebită după evenimentele din decembrie '89, forțele astăzi încep să reacționeze la suprafață.

• Chiar în forță.

• Da. E un moment greu pentru noi toți. Si atunci cind vrei să faci schimbări esti obligat să te gândești bine la toți factorii care concură la aceste schimbări — și din interior și din exterior. Si să-ți adaptozi acțiunea sau acțiunile la condițiile în care ea trebuie făcută pentru ca ei să fie util și nu cumva să fie mai puțin util decât se crede.

• Vedeați, de exemplu, felul în care și-a spus că veți face aceste schimbări, îmi amintesc de un alt reproș care se audie la ora astă de astăzi de dvs. Si anume, tăptul că ați conduce Partidul Național Liberal bazindu-vă mai mult pe abilitățile politice, decât pe a consulta mai largă a membrilor sau a factorilor de răspundere. Deci acum, „după cum mi-ai prezentat lucrurile, am înțeles că dvs. alegări singur momentul acestor schimbări.”

• Dar de unde stii că aleg singur momentul asta?

• Nu stiu, dar eu vă spun ce se vorbește...

• Da, e adevarat, am suzit că sunt și un totalitar. Ba, deunăzi, în ziarul *Duminica*, am văzut că am fost bolsevici cind eram student. Stii că acum îmi vine să rid — dar cind am cunoscut articolul am fost revoltat. Revoltat pentru că eu, desigur, sunt obiectul multor atacuri. Sunt obiectul multor atacuri și cred că și înțeleg justificarea lor. Dar există o limită a jocniciei care nu poate fi超越ă. Cind un om a avut totă viața marcată profund și dureros de multe ori de consecințele atitudinii lui, a opinioilor lui, a comportamentului lui de cind era pe bâncile facultății și pînă acum...

• Domnule Cămpeanu, dar cind se scrie despre regale Mihai că a fost statalist și prieten cu Stalin, de ce vă mai mirăți?

• Nu mă mir. Nu mă mir decât că jurnalismul astăzi, care este o meserie spălădită — am văzut în Occident — poate fi murdar și astfel. Pentru că odată cu tentativa de a murdări oamenii, se murdăresc și cel care scrie asemenea lucruri. Pe mine nu mă incîntă că i-am dat în judecătă, că o să-i dau în judecătă vîrodată. Nu mă incîntă. Vă spun cînd, nici nu sunt interesat, nu mă interesează. Dar ca să te cobori la nevoie... Pot să spui: „Nu sunt de acord cu dumneata! Te combat pentru cutare și cutare motiv! Nu ai dreptate! Ești un prost! Ești un incapabil!”, dar nu permit să spui asemenea lucruri, de o joasnicie inimaginabilă.

■ Un partid al intelectualității ar fi inutil

• Care este părerea dvs. — am elicit destul de declarări contradictorii — cu privire la intelectualitatea angajată din societatea românească, mai exact cu privire la Grupul pentru Dialog Social?

• Ati spus declarării contradictorii — ale mele?

• Da.

• As vrea să-mi citiți care sunt acele contradicții?

• Deci, îmi amintesc de o declarație, un interviu mi se pare dat în Franța, după apariția Alianței Civice în care vă cam distinția de respectivul fenomen și erați mai mult îngrijorat și, ulterior, o revenire mai...

• Sigur, o revenire. Nu este nici o contradicție în ceea ce am spus. Cred că Alianța Civica, în măsură în care este ceea ce este acum, e foarte utilă. Si noi ne-am apropiat de ea și înțelegem să concurăm cu ea. Atunci, cind am declarat ce ati spus dvs. — regret că se observă lucrările numai parțial — eu atunci nu am făcut decât să răspund unei declarări care au fost făcute la acea conferință de presă. Dar nu am spus nimică...

• Deci vă îngrijora perspectiva că Alianța va deveni un partid?

• Da. Socoteam că ar fi fost inutil să se facă un partid. Pe lîngă 200 de partide, să se mai facă încă un partid al intelectualității, cind intelectualitatea — sigur, cu tot evantaiul de păreri care li este specific — putea să fie într-un partid social-democrat, într-un partid tărănesc, într-un partid liberal, ecologist sau într-un alt partid — putea să-si aducă aportul acolo foarte bine. Dar crearea încă a unui alt partid cred că nu era utilă. În schimb însă, la nivelul care spiritualmente este superior — cel pe care îl are în ora actuală — găseș-

că e menită să umple un gol mai ales în același fază extrem de confuză în care ne găsim și grava și periculosa. Si din acest punct de vedere suntem nu numai alături, dar avem obiective comune. Am vorbit și eu cu dinisi de mai multe ori. Ne-am regăsit pe același obiective în fond. Fiind același obiective, evident, ne putem de acord modalitatea de lucru. Or, modalitatea dumnealor, repet, e o modalitate care poate reuși în multe locuri în care noi nu putem reuși. După cum noi suntem puțini în acele planuri în care ei reușesc mai puțin.

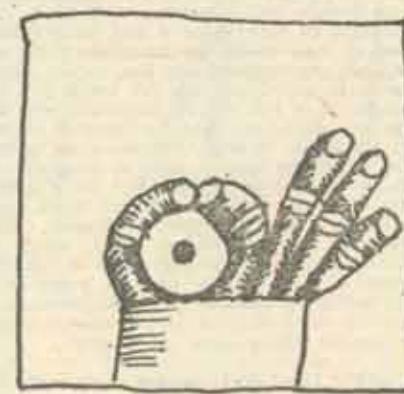
• Ca, de exemplu?

• Cel pură politică. De pildă, foarte multă lume critică opoziția parlamentară spunând: „Voi nu faceți nimic acolo!”. Eu cred că o asemenea critică este neintemeiată. Nu că noi facem mari revoluții, că nu putem să le facem. Dar, dacă să urmăriți că cu zi bătălia astăzi care, într-adevăr, nu are nimic spectaculos în ea, bătălia astăzi legislativă de fiecare moment, înfrângerea astăzi de idei, de instituții, de păreri, cu obstinația de a introduce în proiectele de legi ale guvernului spiritul nou al democrației și al libertății...

■ E ușor să se spună: „nu faceți nimic în Parlament!”

• Spuneti-mi care considerați că este rezultatul cea mai mare a opoziției în Parlament, în acest for legislative? Există anumite exemplu?

• Există. Pot să vă spun că în legături societăților comerciale după eforturi considerabile, discuții necontente — s-au produs ameliorări semnificative față de proiectul esențial. Simțitoare. O să spuneti poate că nu e aşa de importantă legea. Ba, da, este importantă. Legea societăților comerciale a fost prima lege care avea această semnificație specială — a unei orientări, a unor instituții noi în societatea românească de milice. Or, acolo s-a produs modificări mari la impulsul opoziției și al nostru chiar. Să vă citez numai cîteva cazuri, cu toate că intră în detaliu tehnice: o înregistrare a întreprinderilor la tribunale; conditiile în care se fac aceste înregistrări — s-au transformat în urma eforturilor opoziției, și al nostru de altfel, în condiții normale în orice cod comercial. Dîmnărarea atribuțiilor agenției care trebuia să con-

troleze și să dirigeze investițiile străine, care ar fi putut să crească, în felul în care era la început prevăzut în proiectul de lege, mari dificultăți, dacă nu oprește aproape totalo investițiile străine. Ori legea proprietății fiscale, care pe noi nu ne-a multumit — ne-am abținut de la vot atât în Senat cât și în Cameră. Dar dacă se ia proiectul initial și se compară cu forma votată se va vedea că sunt ameliorări semnificative în favoarea proprietarului tânăr. Si ameliorările acestei este rodul unui efort permanent și în comisia și în sedințele plenare. Este foarte ușor să spui: „Nu faceți nimic acolo!”. Cind minoritatea este asta că e, iar majoritatea este cum este, vă imagină că jocul nu este ușor.

■ Cu popularitatea nu știm cum săm

• Intr-un recent interviu televizat, domnul Emilian Valeriu a afirmat că popularitatea dvs. personală ar fi scăzut foarte mult, chiar în rîndurile celor care vă votăt cu mare entuziasm. De la alegeri încoace a efectuat Partidul Național Liberal un sondaj care să indice studiul actual al popularității partidului și al dvs. personal în rîndul electoratului din România?

• • Afirmația d-lui Valeriu nu știa doar eu chiar asta... El mi-a dor că exemplul două persoane, două colegi ale domniei sale, nu a fost ceva general, cu popularitatea sau impopularitatea... Noi nu am făcut nici un sondaj, nici înainte, nici după. Nu avem mijloacele să facem un asemenea sondaj, nu ne putem permite din punct de vedere tehnic să realizăm oasă ceva.

• Prin urmare nu știi cum sătăci oare actuală?

• • Nu avem de unde să știm, cum nu are nici domnul Valeriu. ■

■ Fără o evoluție a mentalității nu se poate face nimic

• Ce sperați, ca om realist ce sunteți, pentru anul 1991?

• • As speră că această evoluție a spiritului și mentalității românești să se facă mai repede. Inspire bine, inspiră lumină, în slăbit, inspiră o deschidere mai mare asupra adevărului, asupra dreptății, asupra respectului față de om și față de ideile lui. O să spună că sunt un naiv. E posibil să aveți dreptate! Dar vreau să sper lucrul acesta. Fără această evoluție nu este nimic posibil. Absolut nimic.

• Cred că această evoluție va dura încă mulți ani. Nu văd gindit la o cole mai scurtă prin care, din punct de vedere politic, să putem grăbi această evoluție? Acesta este un fenomen lent, de psihologie socială, care poate dura ani de zile.

• • S-ar putea că unii oameni care sunt astăzi la putere să își dea soarta de eroarea lor.

• Din tot ceea ce-mi spuneți reiese că practic toate speranțele dv. se leagă de ceea ce pot face alții.

• • Nu, nu. Speranțele mele se leagă de opinia publică românească. Cred că bun democrat — că nu trebuie făcut nimic care să fie împotriva voinței generale a opiniei publice a

poporului român. Este nevoie de o această evoluție. Că noi o să încercăm din toate puterile să determinăm o modificare a acestei opinii publice, o limpezire a ei — asta este sigur.

Cred că asemenea că va trebui să găsim niște numitori comuni cu toți cei care gădesc ca noi și au aceleași obiective. ■

stituție — care se referă la definirea activității sindicale. În teze se spune: sindicatele apără interesele profesionale ale salariaților. Nol am dorit să se specifică că sindicatele apără interesele economice și sociale ale salariaților. Pretensiona asta am sprijinit-o cu textul Pactului Internațional pentru apărarea drepturilor economice și sociale ale oamenilor, ratificat de guvernul lui Căsătescu, dar pactul există și în tările civilizate...

■ Gindirea politică are nevoie de echilibru

• Dacă îți discutăm despre sindicate și dori să stiu cum ați început dv. dacă ați și făcut la putere, într-un conflict de muncă cum a fost acesta cu sindicalele C.F.R...

• • Vedeti, aici atingeti unul din punctele alternative noastre... Dacă am făcut parte dintr-un guvern de unice naționale, propunerea noastră ar fi fost să ne adresezem o invitație tuturor sindicatelor sau centralelor sindicale semnificative. Să ne așezăm cu toții în jurul unei mese și să spună că ceea ce conștător că trebuie să li se acorde. Totul. Si să împărtim problemele în două categorii: cele care pot fi rezolvate imediat și cele care se vor rezolva în timp. Pînă la urmă le-am și rezolvat pe toate, în mod cert... Dacă să ar fi putut purta o discuție pe față, evitindu-se manipulările care sunt aproape o regulă în România, cred că ar fi ieșit un lucru bun din această conferință... Pentru că am vorbit cu deșul lideri sindicali și am fost profund impresionat de maturitatea lor de gindire, de competența cu care pun probleme și de echilibrul judecăților lor... Si pentru mine echilibrul în judecățile este factorul principal al unei gindiri politice, chiar dacă nu place multora...

• Guvernul se asază la aceeași masă săptămânal cu sindicalele, dar astăzi nu a condus la cine să fie rezolvate... • In circumsanțele de care vă vorbești eu, cred că încrederea reciprocă ar fi fost diferită... Dacă eu personal mi-am pus semnificația pe un asemenea document, nu face tot posibilul... • Vă cred. Dar astăzi nu înseamnă că vă crede și liderii sindicali din provincie, și mai ales muncitorii reprezentanți de el... • Mi-ai miră că oamenii să nu recunoască buna credință... Si apoi, nu știi că am fi avut posibilități mai multe decât guvernul actual... Un guvern de unice naționale — astăzi nu spus-o și altii — ar fi adus o posibilitate de credite mai bune pentru țara...

• Sinteti sigur? Spuneti-mi, ati încercat vreodată frustrare de un tip sau altul datorită faptului că reprezentanta Consiliului European, la ultima sa vizită la București, nu a intinut pe nimeni din opozitie? • Doamna Lalumière? Dar ea cunoaște foarte bine situația din România. Cred pur și simplu că nu a avut vreme, să cum să se declară. Nu, nu m-am simțit frustrat în nici un fel. ■

Interviu realizat de
ALINA MUNGIU

februarie 1991

P.S. Acest interviu inaugurează o serie de dialoguri politice cu personalități de toate orientările, pe care le va găzdui revista noastră.

Fotografii de OVIDIU BOGDAN

„De ce dar de la voi însivă nu judecați ce este drept” (LUCA - 12/57)

Procesul comunismului, subiect al celor mai diverse dezbateri, începe să reprezinte pentru conștiințele treze ale neamului o datorie care, în fața istoriei, nu poate rămaîne neonorâtă. Înă la clarificarea procedurilor care să demareze acest examen al demnității, revista noastră își propune să prezinte o serie de interviuri, care, în succesiunea lor, să contureze fazele preliminare ale demersului respectiv. Personalități din sfera politicului, juridicului, dar și potentatii comuniști și victime ale lagărelor morții se vor succeda în această dezbatere ce își propune doar să investigheze dezideratele eventualilor protagonisti ai procesului comunismului românesc.

NÜRNBERG?

Un dialog cu domnul general de justiție ADRIAN NITOIU

"... : S-au înmûrit, domnule general, înările de poziție — de la nivelul Parlamentului, al Guvernului, fără să mai vorbim de presă — fără de necesara judecăre a celor care sunt răspunzători de tot ce s-a petrecut în ultimii 45 de ani; și vorba despre procesul comunismului. S-a mai judecat vreodată un sistem în ansamblu? Nürnberg a fost procesul nazistilor sau al nazismului?"

Adrian Năjăru: Un răspuns amplu la această întrebare îl-ar putea da un specialist în istoria dreptului, însă, după știința mea, nu a fost intentat niciodată unui regim politic, unei ideologii, un proces penal. Fenomenele multă oameni, procesul de la Nürnberg reprezintă un proces al nazismului, desigur inculpații nu au fost judecați pentru ideile lor — care au stat la baza falimentului intelectual și perversiilor morale a regimului nazist —, ci pentru acțiunile lor, care, pe drept cuvint, au fost calificate drept criminale; prin urmare, în Hotărîrea de la Nürnberg s-a precizat expres că: „oamenii, și nu anumite entități abstracte, sunt cei care comitt crimene”. Comisia de drept internațional a Adunării Generale a Națiunilor Unite a fost însărcinată ca, pe baza principiilor recunoscute de Statutul și Hotărîrea Tribunalului de la Nürnberg, să elaboreze un Cod al crimerelor impotriva paștilor și securității umanității. Prezentându-și raportul, după ani de lucru, comisia s-a limitat la a stabili responsabilitatea unei persoane individuale, precizind în articolul I al proiectului: „crimile impotriva paștilor și securității umanității definite în prezentul cod sunt crime de drept internațional, și indivizi (s.n.) răspunzători de comiterea lor vor fi pedepsiți”.

„22: Cum vedeti organizarea si desfasurarea unui proces al comunismului in Romania?

A. N.: Într-un asemenea proces ar trebui să se res-ecte principiul de drept pe care l-um amintit înainte, principiu recunoscut de găndirea civilizației contemporane, ceea ce ar prezenta garanția juridică și morală că un asemenea act are un caracter justițiar, și nu unul vindicativ. Pentru a nu exista nici un dubiu asupra spiritului civilizat de desfășurare a unei asemenea activități judiciare, aceasta ar trebui procedată de o documentare asupra principiilor unanim adoptate de comunitatea internațională ca urmare a acestui act de justiție; în cazul în care ar apărea nevoie, această activitate ar trebui urmată de completarea actualiei legiștiri cu principiile de drept ignorante de regimul comunista. Un asemenea proces ar însemna, de fapt, o multitudine de dosare personale, dat fiind numărul mare de fapte incriminate și de inculpați — iar ansamblul acestora ar putea fi numit „Procesul comunismului”.

„22": E foarte probabil că întocmirea acestui ansamblu de cereștări va dura o perioadă lungă de timp...

A. N.: Într-adevăr, și de presupus o intensă activitate de organizare, pe parcursul unei perioade de timp îndelungată. Ea trebuie să implice o dinamică în masură să exclude atât tergiversările nejustificate, cât și întocmirea unor acte de înculpare în propria, ca urmare a unor presiuni ale statului sau ale presei. Pentru că v-am referit la procesul de la Nürnberg, cu 21 de înculpati, nu trebuie uitat că acesta a însumat 16 000 de file ale încheierilor de sediul, 20 de tone de hârtie, aproape 800 000 de fotografii, aproximativ 30 de kilometri de bandă de magnetofon, 7 000 de discuri, 218 zile de dezbatere și.m.d. Din aceste motive, termenul de „procesul comunismului“ intră deja în vocabularul curent, nu mai se pare potrivit, în măsura în care nu este însotit de minimum de explicativ. În primul rînd pentru că, la un anumit nivel de percepție, obisnuit, cu o carecare încărcătură emociională sau animale de interes meschin, s-ar putea înțelege că se vor intenționa procesuri comunisticilor, cotizați ai acestui partid de tristă amintire. Nu insist asupra acestui aspect, deși este evidentă posibilitatea unor acoperișuri cu caracter politic pe a-

constă temă, care e prea importantă pentru regenerarea morala a națiunii noastre pentru a nu se bucură de un consens general. Un lucru trebuie spus răspicat și clar, și anume că legea trebuie aplicată tuturor acelora care, dispunind de o mare putere, au întrebuițiat-o consilient pentru a provoca suferințe unui popor întreg, unor colectivități sau unor indivizi nesuși pe criterii politice, etnice, so-

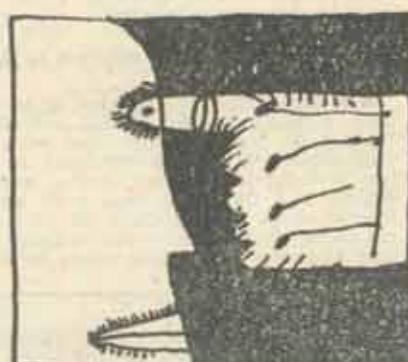
23: Alii fost și sănii președintie al complecilor de judecată în procesele inițiate de către membri ai C.P.R.-ului. În ce măsură actualele procese au tangență cu procesul comunismului, în ansamblu?

A. N.: Procesele care au avut loc sau cele care sunt în curs constituie un început, iar faptul că aria problematicii acestora nu a fost indicajuns de cuprinzătoare nu poate să nu trebuie să însemne renunțarea la o acțiune care să pună la adăpost generațiile viitoare de apariția unor astențe grozavil și ororii, dovezind că sănii în stare să eliminăm cauzele care au generat atât realități sumbre ale unui secol ce nu trebuie uitat niciodată.

Totodată, va trebui să creăm viitorimii posibilități de a cunoaște ce argumente au furnizat în apărarea lor vinovății, asigurînd celor în cauză posibilitatea să spună tot ce au de spus în apărarea lor, inclusiv faptul că au avut parte de procese cum ei nu le-ar fi oferit (și nu le-a oferit) cind erau la putere. Va mai exista, desigur, și o altă judecată — cea a istoriei —, a cărei sentință noi nu vom avea putința să o cunoaștem, iar activitatea judecătorie a prezentului va trebui privită și din perspectiva aceasta, cu grijă ca documentarea pe care o furnizăm

„22 : Ce părere aveți despre des inva-

A. N. : Problema tribunalelor morale pune de fapt în discuție raportul morală-drept, anume teza potrivit căreia mo-

omului, pe cind dreptul reglementează conducedă lui exterioră: rezultă că un răspuns cuprinzător la această problemă ar impune și opinile altor specialisti (informație, filozofi, sociologi), fie și numai pentru a combate concepția mea ca jurișt, anume că dreptul este o știință, în timp ce morală nu, deși interacțiunile dreptului cu morală sunt multinumite, cu subtilitatea că dreptul trebuie să realizeze scopurile moralei creștine. În situația în care dreptul se va dezinteresa de imbunătățirea morală a individului, el nu își va îndeplini rolul în societate.

Nu cunosc să fie legiferată existența unui tribunal moral în țările occidentale, și una din explicitări ar putea fi necodificarea normelor morale, ceea ce lăsa cîteva larg subiectivismului, iar altă ar constitui faptul că, în ceea ce privește constringerea, aceasta, în cadrul încălcării normelor de drept, este asigurată de către societate. Evident că nemaia tribuitor moral conduce mult discuții, motiv pentru care, acum, nu sunt în masă să mă pronunt. Pot să vă spun însă că sunt sceptic. ■

Crimă împotriva umanității

Un dialog cu domnul SERGIU NICOLAESCU

...: În calitate de senator, aș cerut în cîteva rînduri un proces al comunismului în România. Caracterul anticomunist al revoluției noastre a fost penîru dumneavoastră, elar din primele momente? A existat un moment anume, care a marcat alinei în mod explicit că se luptă împotriva sistemului, și nu numai împotriva lui Ceaușescu?

Sergiu Nicolaescu: În ceea ce mă privește, mi-am dat seama că, în momentul în care va începe o revoluție, aceasta va fi anticomunistă sau va putea fi adusă pe adevaratul ei drum. Avgam de la experiența Ungariei din '56 : aveam experiența R.D.G.-ului, unde mergeam foarte des. Știam ce se petrecea în Polonia și aveam convingerile că revoluțiile, indiferent de forma lor, vor fi împotriva sistemului. Cea de la noi, în primele momente a parut pentru unii anticomunistă. S-a întâmplat că Ceaușescu a fost un conducător cu mal mulță personalitate decât toți ceilalți conducători din Est, care a absorbit prin personalitatea lui totă ura, dar în realitate răbufnirea poporului era împotriva dictaturii care 1-a [în]tinut în săracie și sclavie 41 de ani. Oamenii erau mintiți de un întreg sistem, care se supunea orbești lui Ceaușescu și îici luti. Chiar și în U.R.S.S., dacă se izbucnă acum ceva, nu-ar fi o revoluție anti-Gorbaciov. Gorbaciov e ca politician, tipul opus lui Ceaușescu. El a incercat să o ia înaintea poporului să vedem pînă la urmă ce se va întâmbla. Oricum, cred că va intra în istorie ca unul ce a fost groparul comunismului, chiar dacă nu a vrut...

A black and white portrait photograph of a middle-aged man with dark, wavy hair and a prominent mustache. He is dressed in a dark suit jacket over a light-colored shirt and a patterned tie. The man is looking directly at the camera with a neutral expression. The background is dark and indistinct.

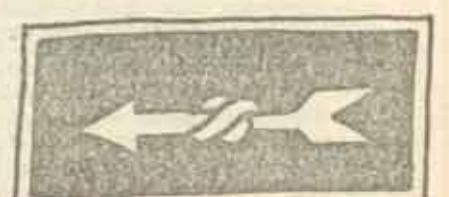
rii care luptaseră au devenit revoluționari din 21. Fiindcă astfel începuseră să se piardă în fața acestor indivizi, care, în paltoane și căciuli de blană, le vorbeau cu blindate despre cum fuseseră și ei ordinaria muncitorii z.a.m.d. Adică există o politică de împăciere a acestor nomenațuri, și trebuie să spun că reușiseră să convingă într-o oarecare măsură. Prima cincinare am avut-o cu Verdet, dar și cu alții. E clar că începutul luptelor ne-a avantajat, pentru că revoluția a mers mai departe. Explizia a continuat, tumea a continuat să lasă pe străzi. Dacă ne oprenam la 22 după-amiază și dacă nu se deschidea focul, probabil că drumul ar

„22^a: Imi permit să vă reamintesc că în Jurnal lui Iliescu, în biroul de care am pomenit pe lingă cei doi consilieri ai lui Ceaușescu — Nicolae și Apostol —, erau de lață Birlădeanu, Nicolae Militaru, Gheorghe Popescu și Petru Groza.

S. N. : Da, era și Petre Roman, era și Burtică cred, erau mulți. Să ne fie clar : pentru mine în momentul acela toți erau egali, pentru mine erau inamici, în afara celor care au venit cu mine de la T.V. Cind am ieșit pe 22 în stradă, eu am porțit împotriva sistemului. Sigur, pe parcurs am fost obligat să accept niște colaborări, dar care erau necesare pentru reușita revoluției. Pe unii i-am considerat, să zicem așa, temporari, alii au

„²² : Omul politic Sergiu Nicolaescu a rămas astăzi la fel de radical?

S. N.: Eu cred că da. O dovedește faptul că nu am intrat în nici un partid, încercând să mă păstreze obiectiv, pentru a putea cintări răul și binele. Am rămas legat de cei cu care am făcut revoluția, și nu mă refer numai la 22, ci mai ales la zilele care au urmat. De-abia prin însuasarea unor alți partide, dar în zilele acelea nu

un om care am acționat. Înăl pe 28 s-a tras. În perioada aceasta, am făcut la Brusov, la Florești, și pînă în Iași unde am circulat în mai multe ocazii. Eram în plină acțiune. Cred că am rămas același om întransigent în lupta împotriva comunismului. Desigur am tăcut 41 de ani.

„22” : De ce n-ai spărti, în acest caz, în balconul Pieței Universității?

S. N. : Sigur că participanții din Piața Universității se manifestau anticomunist. Modul cum se manifesta acolo mie nu mi se potrivește. Cum adică, am făcut o revoluție, au murit 1.000 de oameni și avem doar o zonă de 1.000 m² liberă de comunism? Eu, cind m-am hotărît să lupt, am ieșit în stradă cu arma și am luptat. În februarie m-am retras din viață politică, pentru a reveni în mai la alegeri, însă tot ca independent. Cred că sunt un parlamentar respectat de toate partidele reprezentate în Parlament, tocmai datorită faptului că încerc să fiu cît mai obiectiv.

„22” : Cum s-a manifestat Senatul, în momentul cind ați cerut răspicat un proces al comunismului?

S. N. : În Senat, ideea a fost primită foarte bine și a fost acceptată imediat. Asupra spuse că mai ales dl. Birjadeanu a aranjat-o. Spore uimirea mea, la Camera Deputaților propunerile mele n-au avut răsunetul așteptat. De asemenea, la un anumit nivel de conducere nu s-a privit cu optimism existența unui astfel de proces.

„22” : Care este acest „anumit nivel de conducere”?

S. N. : Da, chiar dl. Iliescu, el afirmando că este sarcina istoricilor să elucidizeze acest caz...

„22” : Care sînt eșanțele comisiei pe care o conduceți de a dezvăluî întregul adevăr despre evenimentele din decembrie? Cum vă propuneți să acționați?

S. N. : Ne propunem să reluăm evenimentele în desfășurarea lor exactă. Fîrul va fi defăclat pe fiecare loc de luptă în parte, în toate orașele, cu personajele implicate atunci în acțiunile respective, cunoscute sau necunoscute. Nu vom aștepta să ajungem la concluzia finală, vom publica pe parcurs rezultatele partiale ale cercetărilor, chiar și unele dosare, astăzi și pentru că recalcile publicului să ne ofere date noi. În final vom elabora un raport general. Eu folosesc în primul rînd profesionisti — procuratura, armata, polizia, S.R.I.-ul, Ministerul Justiției. Pe lîngă acestea, vom colabora cu o serie de răspînti, care au fost foarte implicați în aceste evenimente și care au descoperit lucruri extrem de interesante. Sîi nu în ultimul rînd — revoluționari însăși.

„22” : Fără îndoială că rezultatele investigațiilor comisiei parlamentare vor avea tangente cu trăgearea răspunderile a viitorilor și pot reprezenta o parte din dosarele procesului comunismului românesc. Care ar fi, în opinia dumneavoastră, amplasarea unui asemenea proces? Credeti că ar trebui revizuită activitatea comunistilor români de la înființarea parțidului, din 1921?

S. N. : Procesul comunismului este un proces foarte amplu. Scopul principal este să existe o clarificare definitivă asupra a ceea ce a însemnat comunismul în țara noastră, răspunderile care le-au avut cel care au fost angrenați în sistemul comunista. Sînt convins că se va ajunge la concluzia că acest comunism și cel puțin egal cu fascismul. Pe mine m-ar interesa faptele din ’40 încoace, de la falsificarea alegerilor, Găsești normal ca în țară democratică să aibă partid comunista, dar să-l înțeleze niște idealisti, care nu s-au compromis, nu Verdet, care a fost, să zic așa, viri de lance pe vremea lui Ceaușescu. Poate mai există oameni care cred în comunism, oameni tineri care vor inventa un alt fel de comunism, treba lor... Dar consider că cei care au făcut parte din această clasă dictatorială nu mai au dreptul. El trebuie să plătească cîștigul pentru tot ce au făcut și astăzi nu se poate face decât într-un mare proces al comunismului în România.

„22” : Ce părere aveți despre procesele în curs?

S. N. : Majoritatea sunt judecăți pentru genocid. Eu nu sunt jurist, dar mi se pare că formulă greșită. După părerea mea unii sunt implicați în crima împotriva omului. Trebuie găsită altă formulă. Cred că este sarcina Parlamentului.

„22” : Există, în opinia dumneavoastră, fapte petrecute după decembrie ’89 care ar trebui să fie incluse în acest proces al comunismului românesc?

S. N. : Eu nu mă îndoiesc că există încă o activitate comunista la noi, ca să nu mai vorbește despre mentalitățile mesențite. Se acționează puternic de către fosti organizatori, de către fosti activiști, în întreprinderi, mai ales prin sindicate. Prin activitatea lor încearcă să facă acest popor să crede că era mai bine pe vremea lui Ceaușescu și că ar fi bine să ne întoarcem la acel sistem. Înțeleg că perspectiva mai bună nu am avut. Există un pericol din cauza că este mai evident, un fel de presiune care crește odată cu condițiile de viață mai grele din această perioadă. La urmă urmează să se întâmple democrația și să invingă cei mal buni. ■

Interviu realizat de
SORIN FAUR

ARBITRAR, NEDREPTĂI ȘI ABUZURI ÎN ISTORIA ȘTIINȚEI ROMÂNEȘTI

Cincinalul prigoanei:

Cluj 1948 – 1953 (I)

In 6 septembrie 1959, autoritățile celor mai mari oraș transilvan erau în alertă. În piață și străzile din preajma „Caselor Universității” fremăta o mulțime uriașă. Cerniții, clujenii conduceau pe ultimul drum, pe Iuliu Hatieganu, cel mai iubit și admirat medic al Transilvaniei.

Teama organelor de partid și a securității ca acest miting de doboră să nu „degenerizeze politice” a stîrât pînă seara tîrziu, cind risipiti pe la casele lor, oamenii comentant cuvîntările de adio rostit de mari personalități ale țării. În discursul revine obsesiv și rostirea Acad. Aurel Moga care, palid, indurerat, și-a omagiat maestru, în cuvînte calde, care au misat pînă la lacrimi assistența. Recunoașterea apărăea ca firească dacă însemna seama că tîrnul absolvent din 1926 al medicinii clujene fusese remarcat și selecționat de profesorul Hatieganu și numit preparator (1926), apoi asistent universitar (1929). Tot cu sprijinul lui Hatieganu, junghie Moga a obținut în 1929 o bursă de specializare în cardiologie în clinica pariziene a celebrului H.L. Vaquez. Revenit în țară, A. Moga se bucură pe merit de dragostea și sprijinul profesorului său, devinând la 33 de ani (1938) șef de încreșteri și la 43, conferențiar. Este de retinut că în 1946, deși unii colegi au protestat, Hatieganu a susținut ca inflație promovarea lui A. Moga în funcția de conferențiar.

■ Lovitura de teatru

Într-o „bună” zi a anului 1948, la clinica s-a convocat o ședință extraordinară. Era de fată și prof. M. Kernbach, decanul, Iuliu Hatieganu împreună. La catedă a urcat cont. dr. Aurel Moga, care cu o voce ciceroniană a început să-l acuze pe profesor. Duritatea tonului, gravitatea acuzațiilor, au dat discursului atură de rechizitoriu, iar acțiunile aspect de „demascare”. Este de închipuit că suporterul asistenței lăsat pe nepregătit, teroarea care a pus stăpînire pe colaboratorii profesorului Hatieganu. Cîțiva dințe ei au înțeles imediat că păcatul cu Sătana facut de A. Moga foarte de timpuriu (devenire membru al P.C.R. încă din 1946, împotriva curențului de opinie al majorității covîrșitoare a universitarilor clujeni crescuți în secolul idealurilor naționale românești). A fost, nu spune un măcinat ocular, un moment de un extrem periculos.

In ce constau acuzațiile — elaborate și regizate de judecătora P.C.R. Cluj (dominată în acea vreme de horhysti deghizati în comuniști și, ciudat, de fostele lor victime recent întoarse din lagările naziste sau soție cu tanjurile sovietice).

Le vom expune textual așa cum a făcut-o „procurorul” Aurel Moga.

1. Profesorul Iuliu Hatieganu a avut o atitudine net reactionară între cele două război mondiale. 2. În timpul guvernării lui Ion Antonescu a avut o atitudine să aibă partid comunista, dar să-l înțeleze niște idealisti, care nu s-au compromis, nu Verdet, care a fost, să zic așa, viri de lance pe vremea lui Ceaușescu.

Poate mai există oameni care cred în comunism, oameni tineri care vor inventa un alt fel de comunism, treba lor... Dar consider că cei care au făcut parte din această clasă dictatorială nu mai au dreptul. El trebuie să plătească cîștigul pentru tot ce au făcut și astăzi nu se poate face decât într-un mare proces al comunismului în România.

„22” : Ce părere aveți despre procesele în curs?

S. N. : Majoritatea sunt judecăți pentru genocid. Eu nu sunt jurist, dar mi se pare că formulă greșită. După părerea mea unii sunt implicați în crima împotriva omului. Trebuie găsită altă formulă. Cred că este sarcina Parlamentului.

„22” : Există, în opinia dumneavoastră, fapte petrecute după decembrie ’89 care ar trebui să fie incluse în acest proces al comunismului românesc?

S. N. : Eu nu mă îndoiesc că există încă o activitate comunista la noi, ca să nu mai vorbește despre mentalitățile mesențite. Se acționează puternic de către fosti organizatori, de către fosti activiști, în întreprinderi, mai ales prin sindicate. Prin activitatea lor încearcă să facă acest popor să crede că era mai bine pe vremea lui Ceaușescu și că ar fi bine să ne întoarcem la acel sistem. Înțeleg că perspectiva mai bună nu am avut. Există un pericol din cauza că este mai evident, un fel de presiune care crește odată cu condițiile de viață mai grele din această perioadă. La urmă urmează să se întâmple democrația și să invingă cei mal buni. ■

bagatela pe lîngă onoarea de a fi făcut ales, încă din 1955 (la 42 de ani), Membru titular al Academiei R.P.R.

De parte de noi de a minimiza prin aceste considerații pe medicul și organizatorul de sănătate publică, care a fost Aurel Moga. Dorim numai de a discerne în ce măsură acuzațiile aduse profesorului Hatieganu aveau măcar un grăbit de adevăr și mai ales care era mobilul. Ce urmăreau înamicii româniștilor transilvan prin astăzi zisa „demascare” a unor universitari clujeni (fără acestor prigoane i-au căzut victimă aproape toți profesorii care au înțeleșat în 1919 Universitatea Daciei Superioare — focar de cultură națională, respectiv Lucian Blaga, istoricul Onisifor Ghibu, Juristul Emil Hatieganu — fratele medicului și Romulus Boilă, medicul Iuliu Moldovan și Victor Papilian, botaniștul Al. Borza — creatorul celebrei grădini botanice clujene —, împreună cu numerosi discipoli pe care aceștia l-au format între 1920 și 1940. P.C.R.-ul clujan, stăpinit în special de străini, urmărea fringerea rezistenței studenților români față de integrarea socialistă ce-să propusese drept scop topirea tării în uriașă lavă sovietică. Studenții români și-au propus să se integreze într-o nouă națională proaspătă, care să fie într-o lăză de la Alba Iulia. Studenții clujeni au fost aceia care l-au asediat pe Lucianu Pătrășcanu — ministru justiției în guvernul Groza, reușind să-l simulă memorabilă frază: Mai întii săt român și pe urmă comunist. Opt cuvînte care ulterior i-au dus la pierdere. Nu sunt străini studenții clujeni nici de mîne de manifestații anticomuniste răspîndite pe străzi, nici chiar de celebra pancără înfiptă în intrarea Mănăstirii: Pînă aici comunismul, de aici Mănăstura!

Profesorul Hatieganu a fost acuzat de M. Kernbach că a fost ministru în guvernul N. Iorga (mai puțin de 4 săptămâni), că a fost membru al organizației carliste Frontul Renășterii Naționale (au fost declarati membri din oficiu, mai tîrziu universitarii României). În schimb „reactionarul” Hatieganu i-a orimit pe studenți evrei, în clinica și în casa sa, refuzind să aplică acel Numerus clausus și a votat pentru eliminarea studenților profasciști care provocau turburări răziale în facultate.

Attitudinea profascistă în timpul guvernării antonesciene. Postul de rector (1941–1944) a fost o demnitate apolitică. În această calitate, Hatieganu a organizat exemplar strămutarea la Sibiu și funcționarea a 4 facultăți, a două cămine și cantine. A refuzat oferă de a fi numit președinte al Societății culturale româno-germane, a refuzat să fie ministru al Educației Naționale, a refuzat să călăorească la congresul în Germania și Italia, deși era insistent invitat, și-a protestat în continuare pe medicii evrei. Decorația germană nu a fost oferită ad personam ei tuturor reectorilor din țară. Cula-mea „nodului în papură” era acuzația prof. Fl. Ștefănescu-Goangă, reluată de M. Kernbach și A. Moga, după care pe timpul rectoratului Hatieganu s-a acordat titlul de *Doctor Honoris Causa* unui jurist italian, și anume profesorul Riccardo del Giudice (ca și cum Hatieganu ar fi putut refuza pronunțarea venită de la Facultatea de drept).

A afirmă că marele clinician a transformat clinica în sanatoriu particular este cea mai oribilă calomnie. Zeci de medici, mil de fosti pacienți au putut depune mărturie că profesorul nu a lăsat niciodată o lețeală, de la boala înțepătoare, obligându-i pe colaboratorii sălă să facă același lucru. Povestea nepotismului era o lovitură cu dublu sens. Izbea în egală măsură și în doctorul Octavian Fodor care se căsătorise cu fiica lui Hatieganu. În concepția Kernbach-Moga, cîrlera lui O. Fodor (1913–1970) trebuia urmată următoare: decorează acest excelent clinician, om de știință și excelt urca prin munca ciasătă pericolulă cariera unor protejati al P.C.R.-ului. Pînă la urmă însă, valoarea răzbătă Octavian Fodor, eliminat și el din clinica atunci în 1948, a ajuns în cele din urmă profesor, sef de școală și membru titular al Academiei Române (1974). În fine, acuzația stupidă „că a înțeleșat la Cluj școală mistică” lăză în primul rînd în relația profesorului cu biserică greco-catolică, biserică ce reprezintă în acel moment centralitatea românească împotriva „internationalismului” de tip sovietic. Hatieganu era fiul unui preot greco-catolic patriotic de la Ditră — în familia cărula se născuseră 13 copii (6 fete moarte de timpuriu și 7 băieți din care 3 au suferit rigorile puscăriilor comuniste). „Misticismul” profesorului mai constă și în rezerva cu care primește miclurișmul, curent pseudo-scientific ce se proclamase mentor în genetica.

Brutala eliminare din Universitate a colui mai valoros clinician din Transilvania, a avut reperede, de însuși A. Moga, care nu a existat să se alăture celor care l-au repus în drepturi pe maestrul: Medic emerit (1954) și membru titular al Academiei Române (1958). Iuliu Hatieganu s-a dovedit să fi fost o prezență științifică atât de mare, cu un asemenea renume în țară și pe plan internațional, încit denigratorii sălă nu trebuit să se recunoască definitiv înfrânti. ■

RADU IFIMOVICI

MARGINALII LA PROIECTUL LEGII AUDIOVIZUALULUI (III)

DREPTUL LA ANTENĂ

Flind, prin natura și finalitatea sa, mai cu seamă prin sectorul ei public, un **serviciu public**. Radioteleviziunea este susținută prin principiile aplicaibile oricărui serviciu public și în primul rînd principiului obiectivității și principiului egalității de tratament a tuturor acoloșor în slujba cărora se aflată. Aceasta însoțimă că organizațiile din domeniul audiovizualului trebuie să asigure, prin modul lor de funcționare, libera și egală exprimare a celor mai reprezentative curente de idei și opinii, a principalelor grupări politice, profesionale, sindicale și religioase existente în societatea respectivă. Aceste principii trebuie să-și găsească expresia în textele legii audiovizualului și ele să sint consacrate amănuntulă; într-adevăr, de la legile în materie din majoritatea țărilor democratice ale lumii. Dreptul de acces al persoanelor fizice și juridice la acest serviciu public este cunoscut sub denumirea de **drept la antenă**. În proiectul legii audiovizualului elaborat de Guvernul Român dreptul la antenă este reglementat incomplet și lacunar, vădind această tendință, semnalată și în cazul altor texte ale legii, de a favoriza formularul politică aflată la putere. Art. 7 al. ultim din proiect stabilește că „accesul organizațiilor social-culturale, politice, religioase și al altor solicitanti la programele audiovizuale se face cu respectarea altin. 4 (din același articol — n.n.), în condiție stabilite prin licență de program”. La rîndul său, alineatul la care se face trimitere prevede: „criteriile de departajare și prevederile din licență de program trebuie să asigure pluralismul opiniilor, egalitatea de tratament a participanților, favorizarea liberă concurență, calitatea și diversificarea programelor, favorizarea creației și producției audiovizuale naționale, ilustrarea culturii naționale, independența și imparțialitatea programelor difuzate de persoanele juridice publice.” Din păcate autorii proiectului de lege s-au limitat la enunțarea acestor principii sau mai degrabă recomandări, demne de toată laudă, fără a stabili însă și modalitățile practice menite să asigure aplicarea lor efectivă. Astfel, în afară de faptul că nu se arată suficient de concret cine sunt beneficiarii dreptului la antenă, nu se precizează nici felul în care urmărușă să li se asigure acestora, de pildă, egalitatea de tratament în exprimarea opiniilor. Este cert că nu orice persoană fizică sau juridică poate pretinde să aibă acces la antenă decât în caz contrar să arătă paraliza în fapt libera exprimare a ideilor și

opiniilor, adică tocmai ecea ce constituie băsău primordial, declarat, al audiovizualului. Este de asemenea la fel de cert că dacă legea nu stabilește în mod concret cum se va proceda pentru a se atinge scopul propus, textul ei rămîne literă moartă. Este motivul pentru care legile audiovizualului din țările democratice enumără categoriile de grupări care beneficiază de acces la antenă și mai ales în ce condiții. Astfel, legea franceză a audiovizualului din 1996 prevede că au dreptul la antenă: cultele religioase principale; organizațiile sindicale și profesionale reprezentative la scară națională; formații sociale politice reprezentate prin grupuri în adunările parlamentului, guvernului. Prin deciziile Comisiei Naționale a Comunicației și Libertăților Sintabilite nominal grupările ce beneficiază de dreptul la antenă, unitatea de timp rezervată fiecarui beneficiar etc. Legea franceză cuprinde îndeosebi o reglementare amănuntită a dreptului la antenă al grupărilor politice. În afara rămoșanilor electorale acestora beneficiază de un acces indirect prin publicitatea politică (despretrivă pe retelele de televiziune din sectorul public și din cel privat) și prin retransmisarea dezbatelor din adunările parlamentare, cît și de un acces direct, prin acordarea unui timp de emisie determinat. În timpul campaniilor electorale, legislative sau prezidențiale, formațiunile politice își pot exercita dreptul la antenă atât în sectorul public cît și în cel privat. Norme speciale reglementeză emisiunile având ca obiect sondajele de opinie preelectorale. Dispozitii vedințe de urmat astăzi și în legislația altor țări democratice. Astfel, în SUA, paragraful 315 din Legea federală a comunicațiilor prevede că dacă unul candidat la o funcție publică își se acordă accesul la antenă unei stații toti ceilalți candidati la aceeași funcție vor beneficia de un tratament egal. Mai mult, refuzul unei stații de a se acordă accesul unui candidat la o funcție publică își se acordă accesul la antenă unei stații toti ceilalți candidati la aceeași funcție vor beneficia de un tratament egal. Mai mult, refuzul unei stații de a se acordă accesul unui candidat la o funcție publică își se acordă accesul la antenă unei stații toti ceilalți candidati la aceeași funcție vor beneficia de un tratament egal. Mai mult, refuzul unei stații de a se acordă accesul unui candidat la o funcție publică își se acordă accesul la antenă unei stații toti ceilalți candidati la aceeași funcție vor beneficia de un tratament egal.

Mai nimic din aceste dispozitive legale judecătorești din alte țări nu întîlnim în proiectul legii noastre privitor la audiovizual, în ciuda afirmatiei făcute în „Nota de fundamente” a legii despre largă utilizare a dreptului comparat. În schimb, autorii proiectului dău dovadă de o mare „jargonește” în investirea guvernului, a președintelui și a parlamentului cu prerogative cit mai întinse în acest domeniu. Astfel, în art. 36 se prevede că „este obligatorie existența a cel puțin unei persoane juridice publice (...) care să transmită cu prioritate programele și informațiile provenite de la Parlament, președintele României și Guvern”. Mai mult, „persoanele juridice publice sunt obligate să transmită orice stire, comunicat sau mesaj primit de la Parlament, președintele României sau Guvern în mod gratuit” (an.). După cum se poate ieșea constată din textele legale citate un drept de antenă nemulțumit și gratuit este recunoscut nu numai guvernului pentru „orice stire, comunicat sau mesaj”, ceea ce, la riguroasă, se poate admite pentru organul suport al administrației de stat, nu același este cazul pentru președintele și pentru parlament. Menționăm că, de pildă, în Franță, nici președintele, nici parlamentul nu beneficiază de dreptul la antenă, iar în țările nordice ale Europei acest drept este recunoscut chiar și guvernului de toamă mior abuzuri în exercitarea lui. În orice caz în țările în care guvernul se bucură de dreptul la antenă cui vizat de comunicatele guvernamentale beneficiază de un drept de răspuns menit să pună

lucrurile la punct. Un astăzi drept la replică făță de comunicatele guvernului se cuvine să îl recunoască în mod expres și în legea noastră asupra audiovizualului pentru a se contracara exorbitantele prerogative recunoscute puterii în sfara dreptului la antenă. În această privință vom să căuțăm că dispozitivul din art. 36 încă nu acoperă și o stare ipotetică, ca referindu-se numai la cel ce „se consideră vătămare într-un drept sau interes legitim”; ori, o altă, un comunicat sau un mesaj emis de guvern pot impune o luară de poziție din partea celor vizati chiar dacă acesta nu îi suferă „o vătămare în drepturile sau interesele lor legitime”. Dispozitivul special trebuie inscris în lege în ceea ce privește dreptul la antenă al formațiunilor politice atât în perioadele din afara alegerilor, cît și, mai ales, în perioada alegerilor legislative și prezidențiale, precum și în privința organizării și difuzării sondajelor de opinie în perioadele prelecturale. Recomandabil nu se pare, în fine, ca în lege să se specifică categoriile de grupări (religioase, sindicale, profesionale, politice, patronale etc.) care beneficiază de dreptul la antenă, precum și criteriile concrete de neordine și accesului pentru aceste grupări. Nu se pare potrivit ca o problemă atât de importantă să fie rezolvată doar prin „instrucțiuni” sau „indicatii” ale Consiliului Național al Audiovizualului, care pot fi conjuncțură și deci arbitrară. Cu cît legea va fi mai explicită și mai detaliată în această privință cu atât vor exista mai puține riscuri de abuz și manipulare. ■

DORU COSMA

Căluș în defileu. Desen de VASILI KANDINSKY

Din partea Societății „CARITAS”

„Oare există un loc pentru mine pe acest pămînt și în inimă ta?”

Srsgătul persoanelor handicapate. Avem multe cuvinte bătrâne. Avem multe cuvinte fără înțeles: handicapăt, fapte de binefacere, milă, iubire, chiar. Cuvintele care au suferit îndelung din cauza oamenilor sint adevarat legate de credință, de Dumnezeu. Au ajuns ca și trupurile celor care au răbdat de foame: sint doar schițe. Cum să convinsi, cu ajutorul unui scheic, că viața este frumoasă?

De aceea, cînd întîncheste un om care crede și transmite Viață, îl simt cu-vîntul sănătos, vîl, cald. Lumea se născ din nou, odată cu ele, sub ochii îi, care văd cu vedere, nu cu orbire.

Jean Vanier este nellîngăndat profund, răsturnind toate cuvintele pe care le crezi sprîjin. Mergă direct la tîntă, doborînd toate armurile de apărare. Sîntem desodată vulnerabilită și dezorientat, căci noi nu mai suntem cei normali și nici handicapati nu-sînt mai păstrează locul de „ma gînal”.

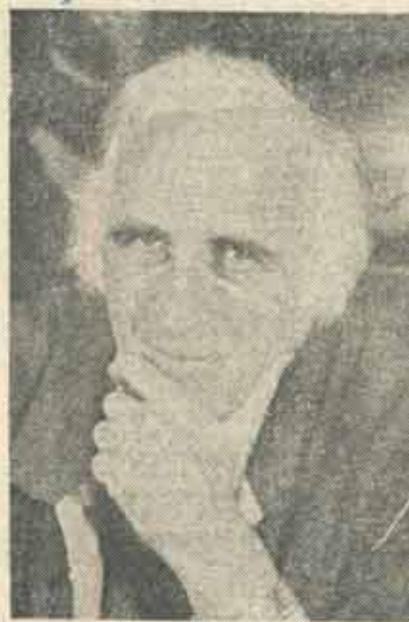
Sîntem cu adevarat, toti, profund handicapati, căci nu suntem capabili să ne deschidem și să-l apropiem pe Dumnezeu.

„Acesti bărbăți și aceste femei, considerați adesea ca o dramă, o problemă, aruncătă în abnormal, au o misiune pe pămînt. Au un dar pentru lumea noastră, care se sufocă în profuziunea de descoperiri științifice, de bogății și distractii, care uită de iubire, de comunione, de familie și comunitate. Persoanele handicapate a-duc lumeni în dar înină lor.” (Jean Vanier)

Cuvîntul handicapat se golește de înțelesul cu care erau obișnuiti. Nu mai există handicapat. Există suferință, există mistecul profund al suferinței, datorită căreia nu putem înțelege toti.

Iar drumul propus de Jean Vanier este același cu cel propus de Isus de astăzi vreme. Jean Vanier îl trăiește de aproape 30 de ani în comunitățile „Arche” și în comunitățile de înțîrire între handicapati și cei apreciați lor. „Foi et lumenie”.

In lumea de azi și de ales între escaladarca capacitatii profesionale

sau prăbușirea în desprere, cu toate formele atât de dramatice prezente. Jean Vanier ne remîntășează că suntem unici, că suntem cîtei minute și că rostul nostru pe pămînt este descoperirea lui Dumnezeu și laudă sa, prin tot ceea ce facem și prin tot cei care ne înconjoară.

Vă invităm la următoarele întîlniri cu Jean Vanier:

— Joi, 11.03.1991, ora 18 — conferință pentru tineri care ar putea dărui din timpul lor pentru handicapati. Clubul I.C.T.B. (APACA), B-dul Arimatea Poporului nr. 11, metrou Politehnica, vizavi de Politehnica.

— Vineri, 15.03.1991, ora 10 — conferință pentru părinții handicapătilor psihice și pentru profesioniști. Are loc la Clubul APACA.

— Vineri, 15.03.1991, ora 18 — recolegere și serviciu religios. Informații la tel. 23 27 39; 23 12 07.

LA O ANIVERSARE

Tîntec Ion Staicu, tărâmul din Poiana Mărului — Brașov, care avea 83 de ani în 1984, îl spunea lui Ernest Bernea: „Locul casei e loc bun, e loc ferit: orice-ai pune rostie, orice-ai face e frumos. Astă vine din duhu strămosilor”. Casa curată și sănătățu erau înțelese — în tîntec — ca valori spirituale tradiționale.

Cetăți și orase își au, la rîndul lor, legende de întemniță cu păstorii sau cu trătii gemeni. Ele cresc în ani și își cresc cîntării. Se stabilesc astfel relații de conviețuire îndelungată în familia ceea cea a așezării.

Trăirea acestăi într-un și la un loc, „locuirea este înrăstătură fundamentală a ființei”, zice Heidegger. În mijlocul nașterii și alăturării de semeni, oamenii își fărăscă un cadrul arhitectural în care investesc mentalității, concepții, îndemnare, memorie, sensibilitate. Si apoi, ca vorori, sănătății influențării de acest mediu care îi oglindesc.

Impactul zidirii ca act de creație este atât de mare asupra poporilor încit ele pun un asemenea tăpt primordial la temelia multor mituri.

În egală măsură, lumea arhitectură — ca artă de o trăi — însoteste petrecutindeni scrierile, în ultimele două milenii, cu o mare frecvență și cu o nebună bogăție de sensuri. Pentru că fiecare cunoște și înțelege această lume care îl înconjoară: țara, cetatea, terina și viața, piața și răspînsele, casa și cu-tisa, poarta, altărul, temnița și chiar părți precise ale construcției — locul de cină, usa cea înălțată, stresuna temporului sau piața din capul unghiului. Locul real, obiectiv, este întotdeauna încărcat pilditor, trimisind către adevăruri esențiale.

Adeșor, arhitectura și trăsăturile sale devin suport pentru mai buna înțelegere a unor alte sfere de valori. Astfel, amintind că *ethos* în grecozice înseamnă locuință, Andrei Pleșu dădea în ultima sa carte o generoasă definitie: „*Ethica e amenajarea lumii în vederea locuirii ei, cîntemerei unui spațiu în care sufletul să se poată simți ca și cum ar fi acasă”.*

Așa că se așteptă studenții în Institutul de Arhitectură pentru că își pot exprima liber verticalitatea. El participă la un concurs continuu, deschis, desul de an, pregătindu-se pentru minunata lor profesie într-o atmosferă degajată, în care umorul este prețut. La început intuiesc, mai apoi se conving că arhitect-

tura aceasta, al cărei suport tehnic île pare multora copieștor și vorace, este arta cu multe filioane care îmbrățează lumen. Si lumea se lasă îmbrățisată cătă vreme nu e îngelață.

A fost, destul! I-să luat și dărim casă și biserică, și făstă împinsă în blocuri niciose terminate, I-să impus forme și orientări hidease, I-să ascunsă istoria.

După decembrie '89, arhitecții, flind ei gospodari și constructori, au început să scutețe cenușa, să-și adună în cadrul breslei și au pornit la reorganizarea înălțării așteptată. Sîi pentru că anul acesta se împlinesc 100 de ani de la înființarea Societății Arhitecților Români, și au concentrat eforturile pentru a îl reinnoaște firul tradiției, palindrof catastrofele ultimilor ani și cintărind posibilitatea drumurilor celor noi.

Au apărut din nou concursuri publice de arhitectură, ca acela pentru Centrul Internațional de telecomunicații — T.V. Rom., sau pentru temperarea efectelor nocive ale zonei centru civic, rămasă în capitală ca o sigla-mastodont a regimului trecut. După o lungă pauză impusă, s-au organizat ieri mari expoziții de arhitectură, precum Starea orașului (București), Monumentele noastre istorice în fața distrugerilor (a Paris, în 1990), sau aceea închinată centenarului, deschisă acum în sălile Dallei. Alături de revista Arhitectura spărtoare publicată de Arhitect și Buletinul Societății Arhitecților Români. Se precizează legislația exercitării profesioniștilor, se înfiripă — cu speranță — organisme care să înlesnească protecția fondului construit și dezvoltarea orașului, se dezbat fără opreliști problemele arhitecturii și ale urbanismului, deci ale noastre, în simponioane acela desfășurate în 26–28 februarie, cu participarea unor arhitecți români din diaspora și a altor personalități remarcabile ca Sherban Caniacuza (Anglia), Jean Laberthoniere (Franța) sau Ion Makovecz (Ungaria). Toate acestea sunt simple începuturi, dar o privire în urmă, dincolo de perioada cenusie a ultimelor decenii, demonstrează că arhitecții, în libertate și laotăță, sint în masură să edifice cadrul durabil al unei societăți deschise pe care ne-o dorim din înină și pe care o aşteptăm de atită vreme. ■

AURELIAN TRIȘCU

FRANÇOISE THOM

PERESTROIKA ȘI FORȚELE ARMATE

Prezentăm în numărul de față și, în măsura spațiului disponibil ne propunem să o facem și în numerole viitoare, fragmente din mai edificatoare din cortege intitulată **MOMENTUL GOREACIOV** (Le Moment Gorbatchev, Hachette, 1989) aparținând tinerii specialiste în sovietologie, Françoise Thom. Agregat universitar de limba rusă, cercetător atașat la Institutul francez de polemologie, Françoise Thom s-a impus în special prin studiul exhaustiv consacrat limbii de lemn, de fapt o radiografia prin limboajă a sistemului sovietic (La Langue de bois, Julliard, 1987). Tot într-unul din numerole viitoare ale revistei „22” intenționăm să o prezentăm de ansamblu a Momentului Gorbaciov, carte ce aduce lumină în analiza unor probleme și fenomene ce ne le păresc, azi ca și ieri, direct, beneficiind și de o bază documentară de excepție, fapt ce scoate studiul tinerii cercetătoare din zona eseului grăbit, superficial, strict publicistic în care medile occidentale abundă.

In media occidentală s-a format obiceiul de a-i prezenta pe militari drept marți sacrificiați ai perestroikai. (...) Totuși, situația e mai puțin simplă decât pare la prima vedere. Perestroika afectează armata în mai multe moduri, la mai multe nivele și este la fel de ambiguă în acest domeniu ca și în celelalte.

Alături de KGB, militarii au fost printre primii care au dat alarmă și au constatat că situația instaurată sub Brejnev nu mai putea dăinui: căci, ca și KGB-ul, militarii se află în contact nemijlocit cu realitatea din țară. Înfringerea din Afganistan nu a putut decât să acceleze acest proces. Nu poate fi, prin urmare, nici o îndoială că militarii doresc o schimbare și că au susținut, dacă nu chiar au inspirat, primii pași ai perestroikai, cel puțin în aceeași măsură ca și KGB-ul. De altfel, multe teme „perestroikiste” și-au făcut apariția în presa militară înainte de a irupe în celelalte medii. (...)

Initiativa de Apărare Strategică a președintelui Reagan a umplut paharul panicii, contribuind probabil, în mod considerabil la proclamarea perestroikai.

Primul fascicol de măsuri ale lui Gorbaciov avea totul pentru a îl pe placul militariilor. (...)

Din nefericire, pentru cadrele armatei perestroika are și o doară față: direcția politică cere rezultate superioare în schimbul coloselor sacrificii acceptate pentru bugetul Apărării. Armata reflectă restul societății sovietice, în rindurile ei formalismul, coruptia, dețurările de fonduri, ilegalitățile, inertia înfiorește ca peste tot în rest. Si aici, perestroika îmbrăca în același timp și forma unei epurări efectuate cu ajutorul glasnost-ului și a „democratizării”. Gorbaciov ambionează să și creceze o nouă armată la fel cum își construiește un nou Partid; o armată deosebită, cu o eficiență mai mare decât a enormelui magini de concepție arhaică (deși aflată din punct de vedere tehnic la nivelul armatelor occidentale în multe domenii), edificată sub Brejnev. Acuzația restrucțurării se sprijina pe două evinții de ordin, complementare, „democratizare” și „apărare non-ofensivă”. Pentru a sculeni aparatul militar și să-l trezi din dulcea amenoanță în care căzuse de-a lungul periodei anterioră, cind se simțea la adăpost de orice critică. Partidul autorizează ca medile de informare să se opereze de armata și să dirijeze închișii glasnost-ului spre zone atâtădată târnuie sub tăcere. Pentru a duce la paroxismul temerii pe care le-a provocat militarii, acestora îi se agită prin fața ochilor spectrul reducerilor unilaterale ale forțelor armate.

• Problemele armatei așa cum apar în mass-media

(...) Aici ca și pretutindeni, problema este de a și cine detine cu adevărat puterea: aici ca și pretutindeni, Partidul era pe punctul de a-și pierde influența și vegeta într-o existență hirurgărescă, lipsită de grija de a menține o priză „informală” asupra colectivelor militare. (...)

Cu toate acestea, presa nu se limitează la a-i critica pe ofițeri; sunt luate în seamă și plingerile legitime ale acestora. Cariera de ofițer a pierdut mult din prestigiu de altădată, ceea ce nu este deloc de mirare având în vedere condițiile de viață ale ofițerului sovietic: programul încărcat, locuința problematică (de unde divorțurile frecvente), plăcile și existența sordidă din garnizoane. După Conferința a XIX-a a PCUS, **Comunistul Forțelor Armate**, organ mensual al Direcției politice principale a forțelor armate s-a umplut de seriori ale ușor ofițeri în criză de vocație, copiști de sentimentul propriu inutilității. De altfel, în foarte multe cazuri nici nu se poate vorbi de o adevărată vocație: din nefericire, nu devii întotdeauna ofițer din vocație. Nu este un se-

ști clubul e gata. Dacă ar fi să dăm crezare presel, autoritățile locale au existat înde lungă înainte de a încuraja astfel de inițiative; nici statul, nici întreprinderile nu au vrut să le finanțeze. Dar direcția politică a Intelea imediat în ce fel putea să profite de puțuma cluburilor militaro-patriotice: o ocupare pentru rezerviști din Afganistan, un „serviciu de ordine” primire tineri, plus o popinieră de recrutare pentru fortele speciale ale Ministerului de Interni și comandanți; apoi, cluburile dublează Komsonolul și pot contribui la „de-birocratizarea” acestuia. Educația militaro-patriotică asigurată de Komsonol, în mod normal răspunsă pentru urmărirea formării tinerilor înainte și imediat după serviciul militar devine formală și, mai ales, se caracterizează printr-o „distanță” între pregătirea ideologică, moral-politică, și pregătirea militară, militar-tehnica a tinerilor în vederile apărărilor patriei” (în C.F.A., octombrie 1988); acest din urmă aspect fiind neglijat în beneficiul ecoul dinții. Prin urmare, militarii nu pot decide să se bucură de apariția cluburilor animata de rezerviști: „Ducem o lipsă dramatică de cadre capabile a incuba tinerilor temelurile serviciului militar în cadrul forțelor armate, capabile să-i educe în spiritul tradițiilor eroice ale trăsucului. După război, veterani din Marele Război de Apărare au jucat un rol inestimabil în ducerea la îndepărțire a acestei sarcini. Dar, din nefericire, numărul lor scade an de an. Acum sint acești tineri rezerviști ce dau o mină de ajutor în această muncă; și vorba în primul rînd de cel ce su trecut probă dificilă a războiului, în primul rînd ducindu-si la îndepărțire datorile internaționaliste în Afganistan. O mare parte dintre ei su hotărît din proprie inițiativă să contribuie la cauza educației militaro-patriotice, crezind tot felul de asociații în care tinerii se inseră cu mult entuziasm. Cu toate acestea, activitățile soldaților internaționaliști au fost multă vreme ignorate de organele de stat, nu au primit ajutorul și sprijinul necesare din partea Komsonolului. În 1987, Comitetul Central al Komsonolului a încercat să contracareze tendinția negativă manifestată în acest domeniu, folosind mai eficient forțele acestor categorii de rezerviști. Dar fiind că sistemul de educație militaro-patriotică ce depinde de stat suferă de grave insuficiențe... trebuie în permanență căutate surse de a-l remedia” (C.F.A., octombrie 1988). (...)

Este imposibil să ne formăm o imagine completă despre amplierea acestui fenomen: nu se cunoaște nici numărul cluburilor, nici acela al aderenților. În Siberia, de pildă, clubul cel mai vechi, fondat în 1981, numără 500 de membri, reparații pe tipuri de arme: de la submarină pînă la unități de asalt (cf. *Gindrea rusă*, 12 august 1988). Un alt club citat de **Comunistul Forțelor Armate** (februarie 1988) pregătește în fiecare an 50 de tineri pentru scoliole militare. În regiunea Krasnoyarsk există 27 de cluburi dirigate de rezerviști (cf. *Radio Liberty Research Bulletin*, 19 septembrie 1988). Congresul responsabililor cu cluburile militaro-patriotice din Siberia, care s-a desfășurat în februarie 1988 la Novosibirsk, însumează mai mult de o sută de persoane; congresul dă la Novosibirsk din august 1983 a reunit 2500 de responsabili, de data aceasta de pe întreg cuprinsul Uniunii Sovietice. Cu această ocazie a fost redactată o rezoluție ce exprimă la intensificarea misiunii în întreaga țară și la o colaborare mai strânsă cu organizațiile de stat înărcinate cu pregătirea tinerilor pentru serviciul militar (cf. C.F.A., octombrie 1988). În luna februarie 1983, un decret al P.C.U.S. oficializează existența acestor cluburi (cf. *Gindrea rusă*, 12 august 1987). Astăzi structuri permanente ce coordonă clăburile la nivel de comitate regionale. Cu toate acestea, rețea enă organizelor oficiale tață de acești „frantură” se menține. (...)

Dacă această măsură se va amplifica, nu se potuam imagina consecințele fără să ne facă frică: să ne închinăm niste tineri delincvenți condusi de o mină de fanatici frustrați și vom avea o imagine a acestor populașe de trupe S.S. ce par să se înmulțească în U.R.S.S. cu viteză fulgerășă. În ziua în care P.C.U.S. va fi nevoie să treacă la măsuri mai dure, nu va întimpina nici o dificultate în a recruta trupe speciale pentru a strivi revoltele populare. Dacă vor găsi de cunună să ajute și alte popoare să beneficieze de „ajutorul internaționalist”, va avea la indemnă contingentul gașa pregătit, care nici nu par a astepta altceva.

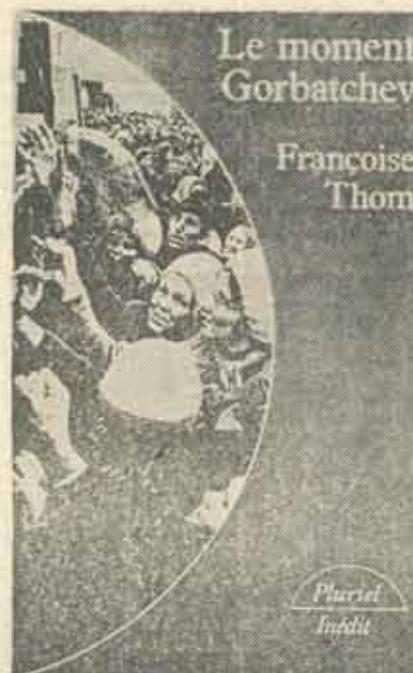
Căci cluburile militaro-patriotice formează parașutisti și diversi specialiști în operațiuni de tip comandă, pe seuri, niste „Rambo roșii”, conform formulării dintr-un sămizdat. În Asia centrală, ei sunt înșirinăți și cu propagarea limbii ruse (cf. *Radio Liberty Research Bulletin*). (...)

(va urma)

Prezentare, adoptare și traducere de BOGDAN GHIU

ANUNȚ

Studentii de la cercul de presă al revistei „22” sunt invitați joi, 14 martie orele 15,00 la sediul redacției, pentru comunicări importante.

■ 13 NOIEMBRIE 1989

Ceea ce S.D. încearcă să ne spună, în fond, de-a lungul întâlnirilor noastre, era că acțul gindirii trebuie să înceapă prin a lăua în serios și plătitudine. Căci plătitudinea nu e niciodată plătitudine în ea însăși, ci e plătitudine prin pasivitatea noastră față de ea, prin somnolența noastră mentală. A începe de la o plătitudine și totușă, cu o începe fără o idee proprie. Cei care au, prea repede, de la bun început, idei, nu ajung, mai niciodată, să gindească. Cheia demarajului speculațiv optim: a nu avea idei. A le obține.

■ 14 NOIEMBRIE

Ieri, prima ninsoare, scurtă, nefelică, ca ghiera unei pisici albe, zvîrlită fulgerator în aer.

■ 20 NOIEMBRIE

Cea mai adecvată expresie scrisă a efortului spiritual îmi apare a fi fragmentul. Pentru că fragmentul singur, numai el, respectă procedura intimă a gindirii. Gindim intermitent: intermitent la propriu, dată fiind incapacitatea noastră structurală de a păstra în act reflexivitatea (pe o unică temă) dincolo de intervalul citoru ceasuri, (iar produsul pozitiv, consemnat, al acestui interval este de cele mai multe ori, fulgurant: există clipe ale înțelegerii, înconjurate de un tumult totanță care nu e decât așteptarea urmării a celorlalte clipe.) Dar gindim intermitent și în alt sens: gindim cu un aparat finit infinitatea fiecărui gind. A fi creață inseamnă o fi fragment. Nici nu suntem Logos-ul însuși (aci, și cu sensul de „discurs”): suntem particule de Logos, zâloșuri temporare ale lui. De aceea,

ANDREI PLEȘU

Din jurnalul de la TESCANI

înțeleg și înțelepciunea, cind nu e dată, nu e dată nu sub formă continuă a discursului, ci sub aceea, momentană a revelației. Luminarea este – peste tot unde se vorbește de ea – un apogeu al instantaneității, un plonjeu scurt în ozonul unei lumi în care, dacă am zăbovi mai mult, ne-am sufocat. Intermitența nu e, aşadar, numai condiția gindirii, dar și igiena ei, ritmul ei real în planul omescului.

Transformarea sondajelor noastre instantanee în discursivitate sistematică e o prezumție și un artificiu. O prezumție, căci pretinde a acoperi întregul printre metodă progresivă, printre desfășurare logică de natură să falsifice felul de a fi al întregului. Întregul e trans-logic și nesistemantic: nu e o mașină cu repetiție, ci o viță imprevizibilă. Coerența lumii (văzute și nevăzute) e de altă na-

tură decât coerența unui sistem. Prezumția noastră e, spuneam, dublotă și de artificiu: o scrie un text lung, articulat, construit, demonstrativ și a da gindul o amplitudine pe care, originar, în mediu noastră lăud, nu o are. Originale a scris o carte „normală” și – și dacă e sincer și mărturisește – de cite ori a fost săli să inventeze simetria, secvențe logice, „consecvențe”, numai și numai pentru a da edificiului o stabilitate formală, fără acoperire deplină în adevăr. Hărnicia și simțul arhitectonic sunt, desigur, calități importante ale unui scriitor. Dar ele implică și riscul de a dezechilibra proporția justă dintre ceea ce e gindit și ceea ce e scris. Scrisul slăbește prin a fi o punere în scenă a gindului: il dilată, il ornamentează, il exploatează ca pe o materie primă: friza proliiferă, obeză, peste un conținut de gindire care, redus

la el însuși, s-ar lăsa comprimat în cîteva paragrafe. În definitiv, toate marile cărți, toate mariile construcții speculative sunt rezumabile, reductibile la fragmen-

★

Discursul teologic nu se susține decât ca fragment, ca insulă de discurs pe apa fără margini a tacerii dumnezeiești.

★

Fragmentul nu îți îngăduie să spui decât ceea ce, la un moment dat, se spune în sine, fără adăosul superfluitului al ingeniozității proprii. Fragmentul e onestitatea suprromânească a discursului.

Fragmentul e sortit să „deconstruiască” supărăția cărții, a Cărții de autor, a „lucrărilor” care se elaboră și îndușe pe sine ca tel, în uitarea treptată a întrebării vîi din care s-a născut. A Cărții care își inhibă, la început, autorul prin prestigiul ei academic, pentru a-și inhiba, cind e încheiată, cititorul, prin acel ei silnic, atletic, muzeal. Fragmentele nu se nasc pentru a constitui o „operă”, ci pentru a învălu concentric o absesię.

★

De reconstituit – pe texte – o istorie a marilor „fragmentariști”: de la Marc Aureliu la moralistii francezi, de la Montaigne la Novalis (și, în general, la romanticii germani), de la săhaștrii autori de „capete” edificațoare, la E.M. Cioran (Cioran fiind, totușă, un cas special: el nu pare a gindii, ci, mai degrabă, a exprima circular o idee înăscută. E monoton și, în definitiv, sistematic. Regăsește peste tot ocașia sunet. Stilistica fragmentului e mai puțin previzibilă: eo omnișoara în suspensie orice terză și evită consecvența doctrinară ca pe cel mai tipic simptom al comei intelectuale). ■

A DOUA MOARTE A LUI ENVER

Catul Albăniei o simbolizat, după război, izolaționismul ermetic și, în interior, cea mai brutală dictatură europeană. Deși, în toate țările comuniste, structurile turnate în tiparul sovietic au fost identice – partid unic și totalitar, securitate atotputernică, economie planificată și bărocratizată, propagandă amplificată asuprător în jurul simboului care era cultul personalității unui lider excepțional – toate aceste trăsături s-au regăsit în Albania în forma lor cea mai insuportabilă. În 1989, revista Est & Ouest, publicată la Paris de Asociația de Studii Politice Internaționale, alegătoare ca exemple ale opărișării puterii de către un singur om regimurile de la Tirana, București și Phenian.

dere? Versiunea pe care presa occidentală a dat-o acestei sumbre povestiri susține că cei doi au tras unul într-o altul în plin consiliu de ministri, ceea ce, dacă ne amintim bine, s-a mai întâmplat doar în Etiopia. Trăsătura comună cu Ceaușescu și cu Mao, Enver avea slăbituri de a fi o soție vigilentă și nocturnă, pe Nedjimie, care va deveni din 1987 văduva națională.

Republie Populară, proclamată în urma alungării trupelor germane de ocupație, devenise din 1976 o Republie Socialistă, cu o nouă Constituție, care îmbătățea caracterul de „stat al dictării proletariatului”, bazat pe principiile luptei de clasă și ale unei ideologii care, numai acolo, avea patru capete: Marx,

„Noi strigăm: ENVER! Am auzit întâi cele cinci slove dragi în zorii siei mele. De atunci numele tău l-am înărgit ca vatră părinteoasă. Și mi-e scump ca socialistul.”

partea „revizionistilor” chinezi care primită între timp vizita lui Nixon. Anii din urmă ai lui Enver au fost amărăți și de alte blestemării, autogestione, eurocomunism, unelelire diversioniste ale Vaclavského în Polonia, pe care, cu pătrunderea sa obisnuită, le-a recunoscut ca semne ale unei boli mortale, asemenea celor care-l rodeau chiar pe el.

O singură nădejde mijlocă în zare: victoria revoluției în Iran. Deși insuflarea de un conducător religios, această sfidare adresată deopotrivă Statelor Unite și Uniunii Sovietice nu poate decât să îmbărbăteze pe campionul autismului feroc. Dacă pe noi li trăi și astăzi, e lemn de gheci că lar și îndurerat înfringerea lui Saddam Hussein. Cu toate că s-a ilustrat printre crințe și pirogă atât o creștinismul, cât și o islamismul, transformând această lădă cu două religii în primul stat ateist din lume, în sulletul lui Enver poate că moș trăia musulmanul. Doar în anul nașterii sale, 1905, revoluția Junilor Turci adusește la putere pe un tantăriș ofiter cu mustață în furculiță, al cărui nume i-a fost dat prietenului de albanez Enver pașa, cel care visă restaurarea Imperiului Otoman, în numele Progresului, și omomimul său, tinerul grățat care în 1944 a îmbrăcat o elegantă uniformă cu ocazia eliberării teritoriului național, au în comun egocentrismul orgaștilor și ambicia fără scrupule a sefului de bandă balcanic Islamul, introdus de cucerirea turcească, a jucat în Albania un rol negativ, opinindu-se în influența ortodoxă, deci grecă și în consecință purtătoare a valorilor municipiale, dintrucore cea esențială este democrația.

Pentru a înțelege ce s-a petrecut acolo, de la 1914, cind tronul Albaniei chemătoare la independență a fost vremelnic ocupat de Wilhelm de Wied, cu ajutorul diplomatic și chiar militar al României, prin în acest crepuscul al regimului comunist, trebulele cîțute românele lui Ismail Kadare, Viețuirea compatriotilor săi și aspirații și îngurări a găsit în morele scriitorul un mentor și cîrular luciditate il investește cu funcție de istoric. Cind voia să vorbească de Sigurimi, temută Securitate locală, el își disimula protestul în formă unei povestiri despre cotropitorii otomani: căci pretul din cînd în cînd comunismul să-și împlintează ca o stăpînire străină. Acum Kadare să-a refugiat la Paris, unde a demult celebru. Oroarea să făță de inițiativă, devotamentul pentru democrație, intensitatea

patriotismului său și scepticismul său cu care privește istoria fac din el un posibil candidat, nu numai la Premiul Nobel, de a cărui pecele e vrednică literatură lui, ci chiar la președinția vîtoarei Albaniei. Dar moș Indoiescă că exemplul Havel ar fi înțelegeră la schipetari.

Deocamdată, la Tirana s-a dărâmă statuia lui Enver Hodja. Dar lăpturătorii acestui sacrilegu au fost prestați. Pentru a înfricoșa populația, o care nemulțumire e greu de stăpînit, au apărut întâi tancurile, apoi, întâi, și francilișorii necunoscuți. Unde am mai văzut asta! „Tara vulturilor”, la rîndul ei, păsește către Europa pe drumul pe care am precedent-o. Totuși de aceea și apă de interesant ce se întâmplă acolo, sub privirea noastră care compară și recunoaște. Odată cu Enver, un trecut de samovolnicie și vulgaritate hida e condamnat. Domnul Björk obiaște să-i dea o medalie de aur succesorului, eventual chiar lui Ramiz Alia. La întrebarea ce vîtor le va fi permis albanezilor – între hotarele statului lor și în provincia vecină, Kosovo, în condițiile dezintegrării Iugoslaviei –, răspunsul depinde de capacitatea de refacere a celuilor normale de sociabilitate. Or, efortul de construire a statului-națiune îndîncă în curs, motorul e naționalismul, cel mai tîrziu motorizat dintre toate naționalismele Balcanilor. ■

ANDREI PIPPIDI

O întâlnire „istorică, de o inestimabilă valoare teoretică și practică”: Gh. Dej și Enver Hoxha

Dintre cei trei dictatori, cel dintil cără dispărut, de moarte bună, a fost Enver Hoxha. Fostul profesor de liceu, cu studii la Bruxelles, deci singurul intelectual ca educație din cînd în cînd de „teoreticien”, era la cîrmă din 1944. De mai bine de treizeci de ani, prin suprareea pe rînd, el rămăsese ultimul supraviețitor din primul Comitet Central al Partidului Albaniei al Muncii. În 1981 îl întăritase și pe moștenitorul său prezumtiv, pe „fratele de armă” Mehmet Shehu, în imprejurări niciodată clarificate. Sinuci-

Engels, Lenin și Stalin. Se știe că, după angajarea în 1948 într-o polemică înverșunată cu „revizionistul” Tito, Albania reprobă și modelul sovietic, degenerat prin „trădarea” lui Hrusciov, păstrând un Oraș Stalin chiar cînd Brașovul scăpase demult de acest nume rusinesc. Protectoarea adoptată otunci a fost bătrînul intelectual de la Pekin, cu cărticica lui roșie. Consiliul civil și militar chinez au venit și, după moartea lui Mao, cu plecăt. În 1978, Albania îi s-au retrăs creditele, ceea ce constituia o „agresiune economică” din

16 pagini – 7 lei